

Learning and teaching in higher education – regulatory frameworks, guidelines and incentive mechanisms (only in Slovenian)

Vsebina

1.	Uvod	5
2.	Mednarodni standardi in načela, vezana na učenje in poučevanje ter na spodbujanje pedagoške odličnosti	7
2.1.	Usmeritve evropskih asociacij, vezanih na visokošolsko učenje in poučevanje	8
2.1.1.	Standardi in smernice za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru (ESG)	8
2.1.2.	European Forum for Enhanced Collaboration in Teaching (EFFECT)	10
2.1.3.	Združenje evropskih univerz (EUA)	11
2.1.4.	League of European Research Universities (LERU)	12
2.2.	Usmeritve institucij Evropske unije	13
2.2.1.	Evropska komisija	13
2.2.1.1.	Kakovost učenja in poučevanja za kakovostno vzgojo in izobraževanje	13
2.2.1.2.	Prenovljena agenda EU za visoko šolstvo	13
2.2.1.3.	Razvoj šol in odlično poučevanje	14
2.2.1.4.	Izboljšanje kakovosti izobraževanja učiteljev	15
2.3.	Usmeritve mednarodnih gospodarskih organizacij	15
2.4.	Usmeritve drugih mednarodnih organizacij	16
3.	Formalni okvir, ki določa učenje in poučevanje v visokem šolstvu	18
3.1.	Zakon o visokem šolstvu, Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov ter Minimalni standardi za izvolitev v nazive	18
3.2.	Normativne ureditve na ravni posamezne univerze oz. fakultete	22

3.2.1.	Normativne ureditve reguliranja pedagoškega dela visokošolskih učiteljev na Univerzi v Ljubljani	22
3.2.1.1.	Volitve v nazive in pedagoško delo	23
3.2.1.2.	Študijski programi	27
3.2.2.	Normativne ureditve reguliranja pedagoškega dela visokošolskih učiteljev na Univerzi v Mariboru	28
3.2.3.	Normativne ureditve reguliranja pedagoškega dela visokošolskih učiteljev na Univerzi na Primorskem	29
3.2.4.	Normativne ureditve reguliranja pedagoškega dela visokošolskih učiteljev na Fakulteti za informacijske študije Novo mesto	31
4.	Mehanizmi spodbujanja in nagrajevanja pedagoške odličnosti ter učenja in poučevanja	33
4.1.	Opis postopka zbiranja podatkov	33
4.2.	Spodbujanje in nagrajevanje pedagoške odličnosti na Univerzi v Ljubljani	33
4.2.1.	Pedagoško delo kot eno od meril za napredovanje v plačnih razredih	33
4.2.2.	Priznanja Univerze v Ljubljani	35
4.2.3.	Priznanja na ravni posameznih članic	36
4.2.4.	Razvoj pedagoške odličnosti na Univerzi v Ljubljani in na članicah	41
4.2.4.1.	Vzvodi pedagoške odličnosti na Univerzi v Ljubljani	41
4.2.4.2.	Pedagoška odličnost na članicah	44
4.3.	Spodbujanje in nagrajevanje pedagoške odličnosti na Univerzi v Mariboru	48
4.3.1.	Pedagoško delo kot eno od meril za napredovanje v plačnih razredih	48

4.3.2.	Priznanja Univerze v Mariboru	49
4.3.3.	Decentralizirani mehanizmi spodbujanja in nagrajevanja pedagoškega dela na članicah	50
4.3.4.	Razvoj pedagoške odličnosti na Univerzi v Mariboru in na članicah	53
4.3.4.1.	Vzvodi pedagoške odličnosti na Univerzi v Mariboru	53
4.3.4.2.	Pedagoška odličnost na članicah	54
4.4.	Spodbujanje in nagrajevanje pedagoške odličnosti na Univerzi na Primorskem	56
4.4.1.	Pedagoško delo kot eno od meril za napredovanje v plačnih razredih	56
4.4.2.	Priznanja Univerze na Primorskem	57
4.4.3.	Decentralizirani mehanizmi spodbujanja in nagrajevanja pedagoškega dela na članicah	58
4.4.4.	Razvoj pedagoške odličnosti na Univerzi na Primorskem in na članicah	60
4.5.	Spodbujanje in nagrajevanje pedagoške odličnosti na Fakulteti za informacijske študije Novo mesto	64
4.5.1.	Pedagoško delo kot eno od meril za napredovanje v plačnih razredih	64
4.5.2.	Priznanja Fakultete za informacijske študije Novo mesto	64
4.5.3.	Razvoj pedagoške odličnosti na Fakulteti za informacijske študije Novo mesto	65
5.	Visokošolska didaktika v slovenskem prostoru	66
5.1.	Teorija visokošolske didaktike	66
5.2.	Pregled raziskovanja učenja in poučevanja v slovenskem visokem šolstvu	67
5.2.1.	Učenje in poučevanje v luči uporabe IKT	68
5.2.2.	Vključevanje aktivnih metod dela v visokošolski pedagoški proces	71

5.2.3.	Pojmovanja visokošolskih učiteljev o učenju.....	72
6.	Sklep	74
7.	Kazalo tabel	78
8.	Viri in literatura	79

1. Uvod

Pomen zagotavljanja kakovostnega učenja in poučevanja je še posebej v zadnjih letih v ospredju prizadevanj visokošolskih zavodov, odgovor nanj pa je tudi projekt »Inovativno učenje in poučevanje za kakovostne kariere diplomantov in odlično visoko šolstvo« (INOUP), v okviru katerega je nastala pričujoča analiza.

Razmah prizadevanj na področju zagotavljanja kakovostnega učenja in poučevanja lahko vidimo kot odziv na pobude visokošolskih organizacij, kot so BUFG (Bologna Follow Up Group) in EUA (Združenje evropskih univerz), ter nacionalnih dokumentov, vključno z zavezo evropskih univerz, ki so bile vključene v bolonjsko prenovu, k spoštovanju *Standardov in smernic za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru* (ESG, 2015), katerih cilj je zagotavljanje »kakovosti učenja in poučevanja v visokem šolstvu, vključno z učnim okoljem in ustreznimi povezavami z raziskovanjem in inovacijami« (prav tam, str. 7). Združenje evropskih univerz (European University Association, EUA) je v letu 2019 »zagotavljanje kakovostnega, pomenskega in vključujočega učenja in poučevanja« (EUA Key Activities, 2019, str. 1) opredelilo kot eno od petih prioritarnih dejavnosti za leto 2019. Tudi v opredelitvi ključnih nalog po letu 2020 Združenje evropskih univerz izpostavlja »transformacijo učenja in poučevanja« (EUA Towards 2020 and beyond 2020). Pomembnost kakovostnega učenja in poučevanja v visokem šolstvu odraža tudi zaveza ministrov, zadolženih za visoko šolstvo, ki so se s Pariškim komunikejem (Paris communiqué, 2018) zavezali k »razvoju novih in inkluzivnih pristopov k trajnemu zagotavljanju kakovosti učenja in poučevanja v Evropskem visokošolskem prostoru« (prav tam, str. 4) in k zagotavljanju podpore visokošolskim zavodom pri razvoju in izboljšavah strategij (inovativnega) učenja in poučevanja, upoštevajoč vlogo digitalizacije v pedagoških procesih (prav tam).

Projekt »Inovativno učenje in poučevanje za kakovostne kariere diplomantov in odlično visoko šolstvo« (INOUP) je nastal kot odziv na mnogotere spodbude k ustrezni naslovitvi področja. Cilj projekta, v katerega so vključene Univerza v Ljubljani, Mariboru in na Primorskem ter Fakulteta za informacijske študije Novo mesto, je skladno s pobudami prispevati k uveljavitvi prožnejših in inovativnih oblik poučevanja in učenja na slovenskih visokošolskih zavodih ter povečati delež visokošolskih učiteljev in strokovnih sodelavcev, ki uporabljajo prožne metode učenja in poučevanja za izboljšanje kompetenc mladih. V okviru projekta potekajo usposabljanja za uporabo sodobnih oblik poučevanja, multiplikatorji spoznanja iz tujih univerz širijo v slovenski prostor, oblikovala se je tudi učeča se skupnost z namenom razvoja spretnosti in kompetenc visokošolskih učiteljev. Za neposredno doseganje namena in ciljev

projekta Inovativno učenje in poučevanje za kakovostne kariere diplomantov in odlično visoko šolstvo je bila v okviru projekta izvedena tudi empirična analiza stanja in vzpostavljena interaktivna spletna stran. V okviru projekta je nastal tudi ta dokument.

Zagotavljanje kakovostnega učenja in poučevanja zagotovo ne more in ne sme mimo dejavnikov, ki vplivajo na pedagoški proces. Učenje in poučevanje določa več različnih, a med seboj povezanih dejavnikov. Na pedagoški proces lahko gledamo z vidika posameznika in govorimo npr. o psiholoških ali socioloških dejavnikih, ki vplivajo na pedagoški proces, ali z vidika sistemskih ureditev. Namen tega dokumenta je predstaviti slednje. Normativne ureditve (zakoni, predpisi, merila), razvojne dejavnosti in prizadevanja (strategije, izobraževanja, nagrajevanje) ter smernice na področju učenja in poučevanja (ki – upravičeno ali ne – vplivajo na oblikovanje normativnih ureditev), pa tudi razvojne dejavnosti delujejo sinergično, zato je za razumevanje pogojev, v katerih poteka pedagoško delo, ključno razumevanje vseh ravni. V tem dokumentu bomo v analizi obravnavali velik del visokošolskih zavodov, vpisanih v razvid¹: Univerzo v Ljubljani, Univerzo v Mariboru, Univerzo na Primorskem in Fakulteto za informacijske študije Novo mesto.

Dokument se začne s pregledom mednarodnih standardov, načel in smernic, vezanih na pedagoško delo v visokem šolstvu in na vprašanja pedagoške odličnosti. Nadalje je predstavljen formalni okvir, ki določa področje učenja in poučevanja v visokem šolstvu s pregledom normativnih ureditev reguliranja pedagoškega dela in organizacijskih mehanizmov spodbujanja in nagrajevanja učenja in poučevanja v slovenskem okolju ter ožje na Univerzi v Ljubljani, Univerzi v Mariboru, Univerzi na Primorskem in Fakulteti za informacijske študije Novo mesto. Dokument se zaključi s hitrim pregledom razvoja področja visokošolske didaktike v slovenskem prostoru ter pregledom raziskav, ki so proučevale stanje učenja in poučevanja v slovenskem prostoru.

¹ Analiza pokriva 60 % vseh visokošolskih zavodov, vpisanih v razpis (Seznam visokošolskih zavodov v RS 2010).

2. Mednarodni standardi in načela, vezana na učenje in poučevanje ter na spodbujanje pedagoške odličnosti

Slovenski visokošolski zavodi predstavljajo del evropskega visokošolskega prostora (EHEA), zato je ob prenovah in oblikovanju strategij na področju kakovosti, torej tudi na področju podpiranja pedagoške odličnosti, potrebno misliti standarde in načela, ki so na tem področju vzpostavljeni tako na nacionalni kot na evropski ravni. Posebej ključno se je ob pregledu mednarodnih standardov in načel zavedati, da nekatera niso pravno zavezujoča², a kljub temu, na kar želimo opozoriti, pogosto (tudi strokovno neutemeljeno) močno vplivajo na oblikovanje nacionalnih politik³, vezanih na učenje in poučevanje (Biesta, 2016, str. 121). Imajo skratka »pomembno *simbolično* in *retorično* moč, zaradi katere pogosto postanejo referenčna točka, proti kateri se mnogi usmerjajo« (Biesta, 2016, str. 123), ne da bi jih preizpraševali in do njih vzpostavljali kritično distanco (prav tam). Zato menimo, da je pregled programskih dokumentov, ki zadevajo vprašanja učenja in poučevanja v visokem šolstvu, ključen, vendar nikakor ne v smislu slepega sledenja in ne da bi do njih kot ustanova(e) vzpostavljali kritičen odnos.

V nadaljevanju na ravni Evropske unije in širše predstavljamo pregled programskih dokumentov, ki zadevajo vprašanja učenja in poučevanja v visokem šolstvu. Opozarjamo, da gre v tem poglavju le za predstavitev smernic, standardov oziroma načel, ki jih na tem mestu ne prevprašujemo, do njih ne vzpostavljamo kritične distance in jih ne postavljamo v kontekst slovenskih visokošolskih zavodov. Zato opozarjamo na to, da nadaljnji koraki, uporaba in morebitna implementacija zapisanega terja temeljit strokovni premislek o tem, v kaj so slovenske visokošolske ustanove zavezane s formalnim okvirjem, katere točke so stvar avtonomije posameznega zavoda in predvsem, kakšne so morebitne hrbtne smeri vsakršnih smernic, ki niso stvar formalnega okvirja in bi jih privzeli za svoje.

² Na tem mestu opozarjamo, da NAKVIS sicer deluje skladno s standardi in smernicami za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru (ESG). V procesu akreditacije se presoja tudi »usklajenost strateškega načrtovanja s poslanstvom, nacionalnimi in evropskimi usmeritvami« (Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov, 2019). Evropske »usmeritve« nadalje niso jasno opredeljene (katere so in katere niso predmet teh meril, ali se nanašajo na usmeritve institucij Evropske unije ipd.), pa vendar menimo, da se zapisano nanaša na ESG in ne širše, saj se nekateri od standardov skladajo s smernicami ESG (npr. na študenta osredinjeno učenje in poučevanje). Omenjena dilema bi seveda morala biti predmet daljše analize, vsekakor pa trdimo, da je dikcija ohlapna in ne razmejuje jasno, kaj je in kaj ni predmet te usmeritve.

Najbolj nas bodo zanimale usmeritve:

- (i) **evropskih organizacij, vezanih na visoko šolstvo:** Združenje evropskih univerz (*European University Association*); Evropsko združenje za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu (*European Association for Quality Assurance in Higher Education*); Evropski register zagotavljanja kakovosti v visokem šolstvu (*European Quality Assurance Register for Higher Education*); Evropsko združenje zavodov v visokem šolstvu (*European Association of Institutions in Higher Education*); League of European Research Universities;
- (ii) **institucij Evropske unije:** Evropska komisija;
- (iii) **mednarodnih gospodarskih organizacij:** Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD);
- (iv) **drugih mednarodnih organizacij:** Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO).

2.1. Usmeritve evropskih asociacij, vezanih na visokošolsko učenje in poučevanje

2.1.1. Standardi in smernice za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru (ESG)

V začetku bomo predstavili *Standarde in smernice za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru* (ESG 2015), saj so te, kot smo že opozorili, najbolj ključne z vidika formalnega okvirja, ki določa vzgojno-izobraževalno delo visokošolskih zavodov.

Evropsko združenje za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu je leta 2005 v sodelovanju z Evropsko študentsko zvezo, Evropskim združenjem zavodov v visokem šolstvu in Evropskim združenjem univerz pripravilo prvo različico *Standardov in smernic za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru* (ESG 2015: Standardi in smernice za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru, 2015; v nadaljevanju: ESG). V letu 2012 so se z namenom prenove in nadgradnje ESG izhodiščni delovni skupini pridružili še Evropski register za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu, Education International in BUSINESSEUROPE. Obe različici – tako prva, kot prenovljena, ki je bila izdana leta 2015 – pa sta bili sprejeti tudi s strani »ministr[ov], pristojni[h] za visoko šolstvo v evropskem visokošolskem prostoru (EHEA)« (prav tam, str. 5). Ker predstavlja kakovost učenja in poučevanja konstitutivni del kakovosti visokošolskih ustanov na splošno, je eden od vodilnih namenov ESG določiti »skupni okvir

sistemov zagotavljanja kakovosti za učenje in poučevanje na evropski, nacionalni in institucionalni ravni« (prav tam, str. 7) in tudi splošneje »omogoč[iti] zagotavljanje in izboljšanje kakovosti visokošolskega izobraževanja v evropskem visokošolskem sistemu« (prav tam).

Vprašanje pedagoške odličnosti neposredno naslavljata tretji standard (na študenta osredinjeno učenje, poučevanje in ocenjevanje) in peti standard (učitelji) 1. dela EGS⁴:

Tretji standard zadeva usmeritev k na študenta osredinjeno učenje, poučevanje in ocenjevanje, vsebinsko pa je opredeljen tako: »**Standard**: Zavodi programe izvajajo na način, ki študente spodbuja k aktivni vlogi pri ustvarjanju učnega procesa. Ta pristop se upošteva tudi pri njihovem ocenjevanju« (prav tam, str. 12). Smernice, vezane na omenjeni standard, predvidevajo prilagodljivost učnih poti ter »spoštovanje in skrb za raznolikost študentov in njihovih potreb« (prav tam, str. 12), uporabo različnih učnih metod, redno ocenjevanje v skladu z uporabljenimi učnimi metodami, spodbujanje avtonomije študentov z ustrezno strokovno podporo, transparentnost meril in načinov ocenjevanja, spodbujanje medsebojnega spoštovanja v odnosu med študentom in učiteljem ter ustrezne postopke za obravnavanje študentskih pritožb (prav tam).

Peti standard se nanaša na vprašanje usposobljenosti visokošolskih učiteljev. »**Standard**: Zavodi preverjajo usposobljenost visokošolskih učiteljev. Imajo pravične in pregledne postopke za njihovo zaposlovanje in strokovni razvoj.« (Prav tam, str. 13) Smernice izpostavljajo, da so za kakovost učiteljev odgovorni visokošolski zavodi, ki morajo v pogojih zaposlovanja jasno izpostaviti pomembnost poučevanja, »nudi[ti] možnosti za strokovni razvoj učiteljev in ga spodbuja[ti]« (prav tam, str. 13), »spodbuja[ti] akademsko dejavnost za krepitev povezave med izobraževanjem in raziskovanjem« (prav tam) ter »inovacije v metodah poučevanja in uporabo novih tehnologij« (prav tam).

Za našo analizo in upoštevajoč *Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov* (2019), ki v skladu z ESG predpisujejo na študenta osredinjeno učenje in poučevanje, je ključen torej 3. standard prvega dela ESD, ki ga povzemamo tako: »Zavodi programe izvajajo na način, ki študente spodbuja k aktivni vlogi pri ustvarjanju učnega procesa. Ta pristop se upošteva tudi pri njihovem ocenjevanju« (prav tam, str. 25).

⁴ EGS so razdeljeni na tri vsebinske dele: 1. del EGS predstavljajo standardi in smernice za notranje zagotavljanje kakovosti, 2. del standarde in smernice za zunanje zagotavljanje kakovosti, 3. del pa standarde in smernice za agencije za zagotavljanje kakovosti (ESG 2015: Standardi in smernice za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru, 2015, str. 9).

2.1.2. European Forum for Enhanced Collaboration in Teaching (EFFECT)

V okviru Združenja evropskih univerz deluje *European Forum for Enhanced Collaboration in Teaching* (v nadaljevanju EFFECT), projekt, v okviru katerega so bila v desetih točkah, ki jih navajamo v nadaljevanju, izoblikovana *Evropska načela za izboljšavo učenja in poučevanja* (European Principles for the Enhancement of Learning and Teaching, 2017):

1. »Visokošolska učna izkušnja neguje in omogoča razvoj učencev kot aktivnih in odgovornih državljanov, ki kritično mislijo, rešujejo probleme in so opremljeni za vseživljenjsko učenje.«
2. »Učenje in poučevanje je na študenta osredinjeno.«⁵
3. »Zavezanost učenju in poučevanju je ključna za udejanjanje namena, poslanstva in strategij univerze.«
4. »Institucionalno vodenje, ki spodbuja in omogoča razvijanje učenja in poučevanja.«
5. »Učenje in poučevanje je sodelovalni in kolegialni proces, vključujoč sodelovanje med univerzami in s širšo družbo.«
6. »Učenje, poučevanje in raziskovanje so med seboj povezani in se vzajemno bogatijo.«
7. »Poučevanje je ključnega pomena za akademsko prakso in je pripoznano tako strokovno kot profesionalno.«
8. »Univerzitetna skupnost aktivno obravnava in goji različne metode učenja in poučevanja, ki spoštujejo raznolikost učencev, deležnikov in disciplin.«
9. »Trajnostni viri in strukture so nujni za podporo in omogočanje izboljšave učenja in poučevanja.«
10. »Izboljšanje [učenja in poučevanja] je cilj, ki ga institucionalno zagotavljanje kakovosti zasleduje skupaj z zaposlenimi in študenti.«

V okviru EFFECT-a je nastalo tudi poročilo *National Initiatives in Learning and Teaching in Europe* (Bunescu in Gaebel, 2018). Čeprav gre v osnovi za analizo tega, kako je urejeno področje učenja in poučevanja v visokem šolstvu v Evropi, in ne za priporočila ali smernice, pa avtorja v sklepnem poglavju nanizata nekaj

⁵ Koncept »na študenta osredinjenega poučevanja« ima nekaj omejitev, saj je vezan na konstruktivistično predpostavko o polariziranosti transmissijskega (ki predpostavlja pasivnost učenca in temelji na »transmisiji vednosti) in transformacijskega pristopa (ki – obratno – učencu omogoča aktivno vlogo v učnem procesu in samo-transformacijo), pri čemer pa, kot izpostavlja Štefanc (2005, str. 34), je »omenjeni razcep sicer možen, kolikor je v funkciji teoretske nazornosti, nikakor pa ga ni mogoče prenesti na raven konkretne didaktične prakse, saj je pouk *vselej hkrati* transmisija in transformacija. Zato je vrednostna polarizacija, tako funkcij pouka kot učnih metod oz. didaktičnih strategij, nujno neproduktivna, lahko pa vodi celo v nevarne zahteve po krčenju standardov znanja, ki so eden temeljnih regulatorjev kakovosti pouka.«

ugotovitev, ki bi znale biti zanimive tudi v luči nadaljnjih ukrepov na tem področju. Analizo skleneta takole (prav tam, str. 22):

- »Financiranje je potrebno, ne zgolj za poučevanje, tudi za razvoj in nadaljevanje bolj trajnostnih sistemsko-institucionalnih pristopov k učenju in poučevanju, saj bo le-to omogočilo vzgojno-izobraževalnim ustanovam razvijanje struktur in politik za inovacijo in izboljšanje.«
- »Sodelovanje, še posebej na evropski ravni, bi lahko prispevalo k pregledu in preobrazbi pristopov in struktur, ki se jemljejo za samoumevne, a morda ne ustrezajo več svojemu namenu.«
- »Izboljšanje poučevanja naslavlja praktično vse [terciarne institucije, ki sta jih avtorja proučevala], verjetno gre za trend, katerega cilj je izboljševanje in sistematično zagotavljanje izboljševanja poučevanja. Ker so nekatere sistemske ureditve [univerz] bolj napredne, to predstavlja priložnost za izmenjavo in vzajemno učenje.«
- »Pripoznanje poučevanja kot dela akademske kariere je izziv v vseh sistemih in kliče k razmisleku o tem, kako je akademski poklic opredeljen in ocenjevan, tudi v perspektivi širjenja nabora nalog, ki jih akademiki opravljajo in ki presegajo poučevanje in raziskovanje.«

2.1.3. Združenje evropskih univerz (EUA)

Združenje evropskih univerz (EUA), ki povezuje več kot 800 članic v 48 državah, namenja vprašanju učenja in poučevanja posebno pozornost, saj je »zagotavljanje kakovostnega, pomenskega in vključujočega učenja in poučevanja« (EUA Key Activities, 2019, str. 1) ena od petih ključnih dejavnosti, ki jih je Združenje umestilo med prioritete dejavnosti za leto 2019. S tem se je zavezalo k spodbujanju razvoja ter poudarjanju pomena učenja in poučevanja v visokem šolstvu, in sicer prek dejavnosti, kot so *European Learning & Teaching Forum* in tematske delovne skupine (ang. *thematic peer groups*), pa tudi prek »promocije Evropskih načel za izboljšavo učenja in poučevanja⁶« (prav tam, str. 2). Pomen vprašanja učenja in poučevanja v visokem šolstvu je Združenje evropskih univerz leta 2018 nasloвило tudi z objavo letnega poročila *Trends 2018: Learning and teaching in the European Higher Education Area* (Gaebel in Zhang, 2018), ki »proučuje, kako se učenje in poučevanje na evropskih visokošolskih ustanovah razvija v okviru spreminjajočih se zahtev, tehnološkega in družbenega razvoja ter evropskih – in nacionalnih – politik in reform« (EUA Publications, 2018).

⁶ *European Principles for the Enhancement of Learning and Teaching*, več o tem smo zapisali v poglavju 5.2.1.

2.1.4. League of European Research Universities (LERU)

League of European Research Universities (LERU) je leta 2017 objavila dokument *Excellent education in research-rich universities* (2017), v katerem naslavlja vprašanja, vezana na pedagoško odličnost, in oblikuje tudi načela, ki naj bi jim bile zavezane visokošolske ustanove, ki so del LERU (prav tam):

1. »Razvijanje strategij, ki izboljšujejo sinergije med raziskovanjem in visokošolsko vzgojo in izobraževanjem.«
2. »Ko je to mogoče, izvajanje raziskovalno bogatega kurikula v sodelovanju s študenti in drugimi deležniki.«
3. »Dojemanje odličnega poučevanja in v izobraževanje usmerjenega študija kot dejavnosti, ki sta enakovredni odličnemu raziskovanju.«
4. »Nagrajevanje in spodbujanje odličnih visokošolskih učiteljev in v izobraževanje usmerjenih vodij.«
5. »Informiranje poučevanja z najnovejšimi znanstvenimi dognanji in praksami in dajanje možnosti za aktivno raziskovalno izkušnjo vsem študentom od dodiplomske stopnje dalje.«
6. »Pripoznati, da so veščine, znanje in lastnosti, potrebne za raziskovanje, ključne za mnogo državljanov modernega svet in omenjeno jasno artikulirati študentom in delodajalcem.«
7. »Negovati kulturo kakovosti in izboljšav v dialogu in sodelovanju in s spoštovanjem do izobrazbe študentov in študentske izkušnje.«
8. »Opolnomočiti študente, da postanejo vodje in katalizatorji sprememb.«

Čeprav dokument v prvi vrsti naslavlja vprašanja, vezana na raziskovanje, pa se v poglavju *Excellent Education: current perspectives from LERU universities* (prav tam, str. 9) opredeli tudi do vprašanj, vezanih na pedagoško delo, ko zariše pojmovanje visokošolskih učiteljev:

»Mnogo učiteljev dojema lasten položaj kot tak, v katerem so neprestano izzvani/pozvani k razvoju učnih metod in vsebin. Zavedajo se, da delujejo v tekmovalnem okolju in da so odgovorni za uspeh svojih študentov. Mnogo izmed njih je odprtih za nove paradigme učenja in poučevanja, kot npr. storitveno učenje, na raziskavah temelječe učenje, interdisciplinarno poučevanje, in jih želi študentom ponuditi primerno gradivo, vključno z digitalno vsebino. Učitelji se zavedajo raznolikosti svojih študentov, na primer tujih študentov, študentov z otroki ali študentov, ki se različno hitro učijo.«

Dokument izpostavlja tudi pomembnost uravnoteženja poučevanja napram raziskovanju in v tej luči tudi oblikovanja kariernih poti za akademike, ki so izrazito pedagoško naravnana, ter pomembnost usposabljanj za izboljšanje metod poučevanja ter širjenja dobrih praks. Izpostavlja pa tudi pomen

didaktičnega znanja bodočih visokošolskih učiteljev: »Ob zaposlovanju novih učiteljev institucije poleg dosežkov na raziskovalnem področju vse bolj cenijo spretnosti in dosežke, vezane na izobraževanje in pedagogiko. Slednji vključujejo tudi pedagoško/didaktično raziskovanje terciarnega izobraževanja« (prav tam, str. 10).

2.2. Usmeritve institucij Evropske unije

2.2.1. Evropska komisija

2.2.1.1. Kakovost učenja in poučevanja za kakovostno vzgojo in izobraževanje

Evropska komisija je v dokumentu *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the regions – Strengthening European Identity through Education and Culture* (2017) posebno pozornost namenila tudi procesom učenja in poučevanja. Kakovost učenja in poučevanja je označila za prvega od treh faktorjev⁷, ki prispevajo k izboljšanju vzgoje in izobraževanja: »Učitelji igrajo osrednjo vlogo v procesu posredovanja/izmenjave veščin, kompetenc in znanja [...]. Boljši kot je učitelj, boljši so [učni] rezultati. V prihodnjih letih se bo upokojilo veliko učiteljev, zato je ključno, da privabimo dovolj kvalificirane in motivirane posameznike v ta poklic. Da bi to lahko storili, potrebujemo odlična usposabljanja in privlačne perspektive za njihov strokovni razvoj in plačilo« (prav tam, str. 7–8).

2.2.1.2. Prenovljena agenda EU za visoko šolstvo

V *Sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o prenovljeni agendi EU za visoko šolstvo* (2017, v nadaljevanju *Sporočilo Komisije o prenovljeni agendi EU za visoko šolstvo*) Evropska komisija kot prvo od skupaj štirih prednostnih nalog za ukrepanje navaja »obravnavanje prihodnjih neskladij v znanju in spretnostih ter spodbujanje odličnosti pri njihovem razvoju« (prav tam), pri čemer znotraj tega opozarja tudi na velik pomen kakovosti pedagoškega dela: »Visoko šolstvo je dolžno zagotoviti, da je [študijska] vsebina posodobljena, ponujati ustrezne študijske programe na področjih, kjer obstaja pomanjkanje strokovno usposobljene delovne sile, ter razviti metode učenja in poučevanja, ki študentom omogočajo pridobiti široka in poglobljena znanja in spretnosti, ki jih potrebujejo. Dobro zasnovani visokošolski izobraževalni programi in učni načrti, ki se

⁷ Poleg vseživljenjskega učenja in inovacij ter digitalne tehnologije v vzgoji in izobraževanju.

osredotočajo na učne potrebe študentov, so ključni za učinkovit razvoj znanj in spretnosti» (prav tam). Evropska komisija v povezavi z učenjem in poučevanjem izpostavlja tudi neizkoriščen potencial prosto dostopnih učnih virov (open educational resources) in učne analitike ter pomembnost pedagoško izobraženih visokošolskih učiteljev, ko zapiše: »Dobri učitelji so ključni. Vse preveč visokošolskih učiteljev je imelo malo ali nič pedagoškega usposabljanja, sistematično vlaganje v stalni poklicni razvoj učiteljev pa je še vedno izjema. Nacionalne in institucionalne strategije za izboljšanje poklicnih priložnosti in nagrajevanja dobrih učiteljev so čedalje pogostejše, vendar še zdaleč niso standardne« (prav tam, str. 5).

V okviru prve prednostne naloge se je Evropska komisija zavezala, da bo »okrepila strateško podporo za visokošolske učitelje, doktorande in postdoktorande v okviru programa Erasmus+, da bi jim pomagala razviti znanja in spretnosti na področju pedagogike in oblikovanja učnega načrta prek ciljnih priložnosti za mobilnost osebja za pedagoško usposabljanje in povečano sodelovanje med centri za usposabljanje učiteljev po vsej EU« (prav tam).

Tudi v okviru druge (zagotavljanje, da visokošolske institucije prispevajo k inovacijam) in tretje prednostne naloge (podpiranje uspešnih in učinkovitih visokošolskih sistemov) Evropska komisija ne prezre pedagoške dejavnosti. V *Sporočilu Komisije o prenovljeni agendi EU za visoko šolstvo* (2017) se zaveže, da bo podprla nadaljnji razvoj in preskušanje metod poučevanja za doseganje ustvarjalnosti in inovativnosti v visokem šolstvu, izpostavi pa tudi pomen ciljnih spodbud za izboljšanje določenih vidikov visokega šolstva, v okviru tega tudi nagrade za dobro poučevanje, nove oblike akademskih mest za poučevanje, okvire za odličnost v poučevanju in krepitev povezav med poučevanjem in raziskovanjem. V okviru tega se je Komisija zavezala, da bo »začela pregled struktur za financiranje, spodbude in nagrade v visokošolskih sistemih« (prav tam) ter zagotovila »spodbujanje raziskovalcev k izvajanju nalog poučevanja in/ali njihovo usposabljanje« (prav tam).

2.2.1.3. Razvoj šol in odlično poučevanje

V *Sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in odboru regij – Razvoj šol in odlično poučevanje za dober začetek v življenju* (2017; v nadaljevanju *Sporočilo Komisije – Razvoj šol in odlično poučevanje*) Evropska komisija navaja 3 temeljne izzive šol in izobraževalnih sistemov v Evropski uniji in predlaga tudi tri področja, ki bi lahko prispevala k njihovem reševanju. Kot ključne izzive vzgojno-izobraževalnih sistemov izpostavlja:

- pomanjkljivosti pri razvoju kompetenc na primarni ravni izobraževanja⁸ in pomanjkanje formalnih kvalifikacij;
- izobraževanje ne opravlja v celoti svoje vloge spodbujanja enakopravnosti in socialne pravičnosti;
- šole se ne odzivajo dovolj hitro in ustrezno na hitre tehnološke in digitalne spremembe, izobraževalne sisteme je treba »posodobiti, da bodo spodbujali ustvarjalnost in kritično razmišljanje ter podjetniško miselnost« (prav tam).

Kot eno od področij, ki jih je treba razviti in na katerem »lahko podpora na evropski ravni prispeva k reševanju navedenih izzivov« (prav tam), Evropska komisija navaja tudi »podpiranje učiteljev in vodstvenih delavcev šole za odlično učenje in poučevanje« (prav tam). V okviru tega izpostavlja pomembnost povezovanja učenja z izkušnjami iz resničnega življenja, pomembnost projektnega učenja in učenja z reševanjem konkretnih problemov, učenja prek dela, pa tudi vlogo digitalnih tehnologij, ki »lahko okrepijo učenje in podprejo inovacije v šolah« (prav tam) in »obogatijo učne izkušnje« (prav tam).

2.2.1.4. Izboljšanje kakovosti izobraževanja učiteljev

Leta 2007 je Komisija pripravila sporočilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu o izboljšanju kakovosti izobraževanja učiteljev (Sporočilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu – Izboljšanje kakovosti izobraževanja učiteljev, 2007), katerega namen je bil, kot zapišejo avtorji, »oceniti trenutne razmere v Evropski uniji na področju izobraževanja in usposabljanja učiteljev ter predlagati skupen razmislek o ukrepih, ki bi jih lahko države članice sprejele, in o tem, kako bi te ukrepe Evropska unija lahko podprla« (prav tam).

2.3. Usmeritve mednarodnih gospodarskih organizacij

Organizacija OECD je leta 2019 objavila delo *Education at glance 2019*, ki predstavlja analizo indikatorjev za vzgojo in izobraževanje, v katero je vključeno tudi terciarno izobraževanje. Čeprav ne gre za smernice, pa smo kratek opis dela vseeno sklenili vključiti v besedilo. V analizo je OECD vključila vse OECD države, pa tudi nekaj drugih (Brazilijo, Rusijo, Argentino, Kitajsko, Indijo ...) (prav tam, str. 18). Indikatorji so

⁸ Besedilo sicer govori o »ravni šolskega izobraževanja« oziroma o »school education level«. »Raven šolskega izobraževanja« ni ustaljen termin, saj navadno govorimo o obveznem šolanju, osnovni šoli, srednji šoli, ali pa uporabljamo izraze primarno, sekundarno, terciarno izobraževanje. Glede na razlago v dokumentu, ki sledi, in omenja spretnosti na področju branja, matematike in naravoslovja, sklepamo, da gre na tem mestu predvsem za primarno, pa tudi sekundarno raven izobraževanja.

razdeljeni v 4 skupine, ukvarjajo pa se z vprašanji: (i) rezultatov izobraževalnih zavodov in učinka učenja, pri čemer je močno izpostavljen gospodarsko-ekonomski vidik izobraževanja (prehod z izobraževanja na delo, zaposljivost, zaposlenost, dohodki), (ii) dostopa do izobraževanja, (iii) finančnih virov, ki so vloženi v izobraževanje (delež BDP, namenjen izobraževanju, plačilo izobraževanja, plačilo učiteljev), (iv) učiteljev, učnega okolja in organizacije šol (prav tam, str. 15). Za širši vpogled je v kontekstu učenja in poučevanja zanimiva predvsem analiza razmerja med študenti in učitelji, saj razmerje posredno lahko vpliva tudi na metode poučevanja in učenja ter s tem na kakovost pedagoškega dela. »Pogosto dojemamo, da so manjši razredi prednost, saj učiteljem omogočajo, da se osredotočajo na potrebe posameznih učencev in zmanjšajo čas, ki ga pri poučevanju namenijo za urejanje motečih elementov. Čeprav obstaja nekaj dokazov o tem, da manjši razredi delujejo v prid določenim skupinam učencev, npr. tistim iz depriviligiranih okolij (Piketty and M. Valdenaire, 2006), pa so splošni rezultati učinkov velikosti razreda na uspeh učencev različni (Fredriksson, Öckert in Oosterbeek, 2013, OECD 2016).« (Prav tam, str. 377) Analiza kaže, da je povprečna velikost skupine držav OECD v javnih zavodih na terciarni ravni izobraževanja⁹ 15 študentov na učitelja (prav tam, str. 376), Slovenija je rahlo nad povprečjem s 16 študenti, najmanj študentov na učitelja pa imata Švedska (10) in Norveška (8) (prav tam, str. 376). Pri tem so zanimivi tudi zaznani trendi glede števila visokošolskih učiteljev in števila učencev; kot navaja OECD v poročilu, je število visokošolskih učiteljev v obdobju od 2005 do 2017 najbolj zraslo na Norveškem (letna rast +6 %), največji padec pa je bil zaznan v Estoniji in Grčiji (–3 %) (prav tam, str. 381). Poročilo skupaj z Latvijo, Korejo in Poljsko izpostavlja tudi Slovenijo, kjer je v omenjenem obdobju število visokošolskih učiteljev v povprečju naraščalo, medtem ko je število študentov upadlo (prav tam).

2.4. Usmeritve drugih mednarodnih organizacij

UNESCO, UNICEF, Svetovna banka, United Nations Population Fund, United Nations Development Programme, UN Women (United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women) in Visoki komisariat Združenih narodov za begunce (UNHCR) so leta 2015 na forumu za izobraževanje (World Education Forum) sprejeli *Incheonsko deklaracijo za vzgojo in izobraževanje 2030* (Incheon Declaration for education 2030, 2020; v nadaljevanju *Incheonska deklaracija*), ki določa vizijo za razvoj vzgoje in izobraževanja za obdobje 2015–2030 (prav tam). *Incheonska deklaracija* se sicer ne navezuje na določeno

⁹ Pri čemer je treba upoštevati omejitve zbranih informacij, predvsem zaradi razmerij med raziskovalnim in pedagoškim delom učiteljev v posameznih državah, ki niso vedno dostopna (prav tam, str. 380).

raven šolanja, skratka ne naslavlja izključno terciarne ravni šolanja, izpostavlja pa določene principe, po katerih bi se morali ravnati procesi vzgoje in izobraževanja (inkluzija, zagotavljanje dostopa, enakost in enakopravnost, enakost spolov, zagotavljanje kakovosti izobraževanja, zagotavljanje priložnosti za vseživljenjsko učenje) (prav tam, str. 7–8). Pomen poučevanja in učenja izpostavlja že, ko govori o kakovosti vzgoje in izobraževanja: »Sestavni del pravice do izobraževanja je zagotavljanje zadostne kakovosti vzgoje in izobraževanja, ki vodi do ustreznih, pravičnejših in učinkovitejših učnih [študijskih] rezultatov na vseh ravneh in v vseh oblikah [šolanja]. [...] Omenjeno terja ustrezne metode poučevanja in učenja ter ustrezne vsebine, ki zadovoljujejo potrebe¹⁰ vseh učencev [...] [in] dobro kvalificirane in usposobljene, primerno plačane in motivirane učitelje, ki uporabljajo ustrezne pedagoške pristope, podprte z ustrezno IKT tehnologijo, in ustarjajo varna, zdrava, inkluzivna, spolno ne-diskriminajoča okolja, ki olajšujejo učenje« (prav tam, str. 30).

Dokument izpostavlja tudi ključnost oblikovanja ustreznih učnih oziroma študijskih rezultatov ter kontinuiranega preverjanja in ocenjevanja znanja, ki naj predstavlja »sestavni del poučevanja in učnega procesa« (prav tam, str. 33), pomembnost razumevanja konteksta, v katerem potekata učenje in poučevanje, in ključnost tega, da omenjeni procesi potekajo v maternem oziroma prvem jeziku (prav tam, str. 37). Prav tako kot ključen način k izboljšanju kakovosti vzgoje in izobraževanja izpostavlja zagotavljanje strokovnega razvoja, strokovne podpore učiteljev in oblikovanje nacionalnih standardov za učitelje. Predvsem slednji vidik je v okviru visokošolskih zavodov še posebej zanimiv, saj so ti standardi skopi in relativno formalnega značaja (npr. pri merilih za izvolitev v nazive).

¹⁰ Zadovoljevanje potreb učencev kaže na tem mestu razumeti kot prilagajanje metod učenja in poučevanja specifikam posameznega učenca in ne kot izpolnjevanje njihovih želja, kar se tiče vsebine, dinamike, metod. Tu bi moralo iti skratka za strokovno presojo učitelja o tem, kako bo vzel v obzir učenca in njegove lastnosti ter v čim večji meri individualiziral ter prilagodil učni proces.

3. Formalni okvir, ki določa učenje in poučevanje v visokem šolstvu

3.1. Zakon o visokem šolstvu, Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov ter Minimalni standardi za izvolitev v nazive

V pričujoči Analizi bomo predstavili formalni okvir, ki zadeva delo visokošolskih zavodov, pri čemer nas bodo zanimali predvsem tisti deli formalnega okvirja, ki posredno ali neposredno – vsebinsko ali organizacijsko – vplivajo na procese učenja in poučevanja v visokem šolstvu ter jih pomembno določajo; mednje se uvrščajo:

- Zakon o visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 65/17, 2017);
- Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov (Uradni list RS, št. 32/12, 2019);
- Minimalni standardi za izvolitev v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in visokošolskih sodelavcev na visokošolskih zavodih (Uradni list RS, št. 95/10, 17/11, 91/20 in 163/21).

Visokošolski zavodi imajo zagotovljeno svobodo raziskovanja, umetniškega ustvarjanja in posredovanja znanja in avtonomijo, ki jim zagotavlja »izdelavo in sprejem študijskih in znanstvenoraziskovalnih programov, določanje študijskega režima ter določanje oblik in obdobjev preverjanja znanj študentov« (Zakon o visokem šolstvu, Uradni list RS, št. 65/17, 2017, 6. člen). V praksi to pomeni, da imajo visokošolski zavodi (pričakovano) večjo avtonomijo pri oblikovanju dokumentov, ki vsebinsko pomembno določajo procese učenja in poučevanja, kot na primer zavodi na primarni ali sekundarni ravni izobraževanja. V mislih imamo predvsem študijske programe in učne načrte posameznih predmetov. Če so programi šolanja in učni načrti na nižjih ravneh izobraževanja predpisani s strani MIZŠ, visokošolski zavodi programe in učne načrte oblikujejo sami, potem pa so ti predmet presoje v procesu akreditacije študijskega programa. Zakon (prav tam, 35. člen) predpisuje obvezne sestavine študijskih programov¹¹ (ime, vrsta,

¹¹ »Študijski programi za pridobitev izobrazbe prve in druge stopnje imajo naslednje obvezne sestavine:

- splošne podatke o programu (ime, stopnja, vrsta, trajanje ter podatek o tem, ali gre za interdisciplinarni, enopredmetni, dvopredmetni, pedagoški, nepedagoški ali skupni študijski program),

trajanje, temeljni cilji, pogoji za prehajanje ...) in izpostavlja, da morajo biti ti oblikovani »po načelih o vzpostavljanju evropskega visokošolskega prostora ob upoštevanju evropskih standardov in smernic za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru« (prav tam). Zapisano pomeni, da visokošolski zavodi sicer so bolj svobodni od zavodov na primarni ali sekundarni ravni, vendar znotraj začrtanega okvirja, ki ga določajo ZViS (Uradni list RS, št. 65/17, 2017) ter drugi relevantni zakoni in predpisi. Imperativ po upoštevanju evropskih standardov in smernic za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru se kaže tudi v *Merilih za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov* (Uradni list RS, št. 32/12, 2019), po katerih Nacionalna agencija RS za kakovost v visokem šolstvu (v nadaljevanju NAKVIS) »presoja izpolnjevanje pogojev za akreditacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov« (prav tam, 1. člen). NAKVIS svoje naloge opravlja v skladu s »standardi in smernicami za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru – Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area – ESG« (prav tam, 2. člen)¹². Eden od ključnih pomenov Standardov in smernic za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru (2015, v nadaljevanju ESG) je, kot je zapisano v samem dokumentu, zagotavljati »kakovost učenja in poučevanja v visokem šolstvu, vključno z učnim okoljem in ustreznimi povezavami z raziskovanjem in inovacijami« (prav tam, str. 7), in sicer na evropski, nacionalni in institucionalni ravni. Za področje učenja in poučevanja je relevanten predvsem prvi del ESG, Standardi in

-
- opredelitev temeljnih ciljev programa, splošnih ter predmetno-specifičnih kompetenc oziroma učnih izidov, ki se s programom pridobijo,
 - predmetnik s kreditnim ovrednotenjem študijskih obveznosti po Evropskem prenosnem kreditnem sistemu (v nadaljnjem besedilu: ECTS) in opredelitvijo deleža izbirnosti v programu,
 - pogoje za vpis in merila za izbiro ob omejitvi vpisa,
 - merila za priznavanje znanja in spretnosti, pridobljenih pred vpisom v program,
 - načine ocenjevanja,
 - pogoje za napredovanje po programu,
 - pogoje za prehajanje med programi,
 - način izvajanja študija,
 - pogoje za dokončanje študija,
 - pogoje za dokončanje posameznih delov programa, če jih program vsebuje,
 - študijsko področje študijskega programa po klasifikaciji KLASIUS ter znanstveno-raziskovalno disciplino po klasifikaciji Frascati,
 - razvrstitev v nacionalno ogrodje kvalifikacij, evropsko ogrodje visokošolskih klasifikacij ter evropsko ogrodje kvalifikacij,
 - strokovni naslov, tvorjen v skladu z zakonom« (Zakon o visokem šolstvu, Uradni list RS, št. 65/17, 2017, 6. člen, 35. člen).

¹² ESG standardi so natančneje predstavljeni tudi v poglavju 5.1.1.

smernice za notranje zagotavljanje kakovosti (prav tam, str. 11–16), v okviru njega pa predvsem 2., 3. in 5. standard (1.2 Oblikovanje in sprejemanje študijskih programov, 1.3 Na študenta osredinjeno učenje, poučevanje in ocenjevanje in 1.5. Učitelji). Drugi standard prvega dela ESG (prav tam, str. 11) določa, na kakšen način naj bodo oblikovani in sprejeti študijski programi. »Študijski programi so jedro pedagoškega poslanstva visokošolskih zavodov« (prav tam), vsebovati morajo jasne učne izide in odražati štiri cilje visokega šolstva, ki jih je sprejel Svet Evrope (prav tam), »priprava študentov za aktivno državljanstvo, na njihov bodoči poklic (npr. doprinos k njihovi zaposljivosti), podpora njihovem osebnemu razvoju, ustvarjanje širokega naprednega znanja ter spodbujanje raziskovanja in inovacij« (Priporočilo Rec (2007)6 Council of Europe's Committee of Ministers on the public responsibility for higher education and research v prav tam, str. 7). Posebno pozornost ESG posveča učenju, poučevanju in ocenjevanju, na eni strani s tematiziranjem metod učenja in poučevanja ter načinov ocenjevanja, na drugi strani pa s pozivom k zagotavljanju usposobljenosti visokošolskih učiteljev. Tretji standard prvega dela ESG (2015, str. 12) predpisuje, da se študijski programi »izvajajo na način, ki študente spodbuja k aktivni vlogi pri ustvarjanju učnega procesa« (prav tam), kar pomeni, da ESG predvideva t. i. na študenta osredinjeno učenje in poučevanje¹³ ter znotraj tega individualizacijo in diferenciacijo pedagoškega dela, uporabo različnih metod poučevanja, redno ocenjevanje in seznanjanje študentov s kriteriji ocenjevanja. Peti standard prvega dela ESG (prav tam, str. 13) se ukvarja z vprašanjem primerne usposobljenosti učiteljev za poučevanje, izpostavlja pa ključno vlogo učitelja in pomembnost poučevanja ter spodbuja zagotavljanje kontinuiranega strokovnega razvoja učiteljev, krepitev povezav med izobraževanjem in raziskovanjem ter inovacije v metodah poučevanja in uporabo novih tehnologij.

Sicer velja, da so *Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov* (Uradni list RS, št. 32/12, 2019), kar zadeva vprašanja učenja in poučevanja, (pričakovano) skladna z zgoraj zapisanimi načeli ESG, še posebej z vidika na študenta osredinjenega učenja in poučevanja. To je razvidno iz prve alineje 4. standarda (23. člen), ki določa, da se v procesu akreditacije presojujejo »načini in oblike poučevanja, njihov razvoj oziroma prilagojenost [...] različnim skupinam študentov, [...] različnim študijskim potrebam in načinom študija (na študenta osredinjen študij in poučevanje), [...] potrebam visokošolskih

¹³ Kaže opozoriti na to, da ima koncept na študenta osredinjenega učenja in poučevanja tudi pomanjkljivosti, vendar jih v samem besedilu ne predstavljamo (več o tem Štefanc, D. (2005): Pouk, učenje in aktivnost učencev: razgradnja pedagoških fantazem).

učiteljev in sodelavcev» (prav tam). V procesu akreditacije študijskega programa pa se presoja tudi »predvideni načini, oblike in potek poučevanja« (prav tam, 18. člen).

Predloga učnega načrta, pripravljenega s strani NAKVIS, je bila odstranjena iz prilog *Meril za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov* (Uradni list RS, št. 32/12, 2019), še vedno pa je dostopna na spletni strani NAKVIS (<https://www.nakvis.si/akreditacije-in-evalvacije-v-visokem-solstvu/enakvis/>). Elementi tega učnega načrta so: naslov predmeta, študijski program in stopnja, študijska smer, letnik, semester, vrsta predmeta, univerzitetna koda predmeta, opredelitev, ali gre za predavanja, seminar, vaje, klinične vaje, druge oblike dela ali samostojno delo, kreditno ovrednotenje predmeta, nosilec predmeta, jeziki, pogoji za vključitev v delo oz. za opravljanje študijskih obveznosti, temeljni viri in literatura, cilji in kompetence, predvideni študijski rezultati, metode poučevanja in učenja, načini ocenjevanja in reference nosilca.

Z odstranitvijo predloga učnega načrta iz prilog *Meril za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov* (Uradni list RS, št. 32/12, 2019) so visokošolski zavodi dobili večjo avtonomijo pri načrtovanju pedagoškega dela, ki pa je, kot pokažemo v nadaljevanju, še niso izkoristili, saj imajo UL, UM, UPR in FIŠ oblikovane učne načrte skladno s predlogom NAKVIS. Glede na dolgoletno uporabo učnih načrtov so se morebiti pokazale določene pomanjkljivosti, zato bi kazalo premisliti o prenovi ali nadgradnji učnih načrtov, to pa na način, ki upošteva tudi specifične posameznega zavoda (članice), strokovno mnenje kateder za pedagogiko (posebej tistega, ki se ukvarja z vprašanji kurikularne teorije in visokošolske didaktike) in mnenje akademije nasploh.

Svet Nacionalne agencije Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu za vse visokošolske zavode v Sloveniji določa tudi *Minimalne pogoje za izvolitev v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in visokošolskih sodelavcev* (Uradni list RS, št. 95/10, 17/11, 91/20 in 163/21), na podlagi katerih zavodi oblikujejo lastna merila, ki so enaka ali zahtevnejša od minimalnih standardov. Opredeljujejo na primer trajanje naziva, razmerja med pedagoškimi in raziskovalnimi nazivi, področja za izvolitve v nazive, temeljne minimalne standarde za izvolitev v naziv, izkazovanje usposobljenosti ter med drugim tudi izkazovanje pedagoške usposobljenosti v 11. členu, ki pravi:

Pedagoška usposobljenost se pri prvi izvolitvi v naziv visokošolskega učitelja izkazuje s preizkusnim predavanjem. Pri vsaki izvolitvi visokošolskega učitelja in visokošolskega sodelavca v višji naziv ali ponovni izvolitvi mora kandidat predložiti mnenje študentskega sveta, ki temelji na rezultatih študentske ankete ali drugih instrumentov preverjanja pedagoškega dela.

Dodatno so opredeljeni elementi za presojo pedagoške usposobljenosti (23. člen):

- razumljivost ter sistematičnost predavanj, vaj, seminarjev, konzultacij ter preverjanj znanja;
- uspešno mentorstvo pri diplomah, specializacijah, magisterijih, doktoratih in vseživljenjskem ter drugem podiplomskem izobraževanju, mentorstvo študentom v izmenjavi in pri študentskem raziskovalnem delu;
- odnos do študentov;
- spodbujanje k znanstvenemu, umetniškemu, pedagoškemu in strokovnemu delu;
- priprava, strokovna, pedagoška in metodična oziroma didaktična vrednost pedagoških pripomočkov, študijskih gradiv in učbenikov;
- razvijanje laboratorijev ali drugih specializiranih enot, ki podpirajo pedagoški proces;
- z dokazili potrjeno pedagoško usposabljanje po splošnih programih pedagoškega usposabljanja ali individualnih programih visokošolskega zavoda.

3.2. Normativne ureditve na ravni posamezne univerze oz. fakultete

V nadaljevanju predstavljamo ureditve na ravni posamezne univerze oz. fakultete, ki zadevajo vprašanja učenja in poučevanja. Te ureditve so seveda podrejene formalnemu okviru, a so kljub temu – predvsem s primerjalnega vidika – zanimive za našo analizo. Predstavili bomo relevantne podatke pravilnikov, ki določajo delovno in pedagoško obveznost, predstavili elemente meril za volitve v nazive, ki so vezani na usposobljenost visokošolskih učiteljev za poučevanje, ter prikazali primere učnih načrtov, ki vsebinsko in metodično usmerjajo pedagoški proces.

3.2.1. Normativne ureditve reguliranja pedagoškega dela visokošolskih učiteljev na Univerzi v Ljubljani

Normativne ureditve Univerze v Ljubljani, ki določajo pedagoško delo visokošolskih učiteljev, postavljajo časovne in vsebinske okvire, znotraj katerih poteka učenje in poučevanje, prav tako pa opredeljujejo ključne elemente za pedagoško usposobljenost visokošolskih učiteljev, ki predstavljajo pogoj za izvolitve v naziv visokošolskega učitelja.

Obseg pedagoškega dela visokošolskih učiteljev in sodelavcev Univerze v Ljubljani določajo *Pravilnik o delovni in pedagoški obveznosti visokošolskih učiteljev in sodelavcev Univerze v Ljubljani* (2018) ter

pravilniki o delovni in pedagoški obveznosti visokošolskih učiteljev in sodelavcev¹⁴ posameznih članic. Na ravni Univerze v Ljubljani in posameznih članic je opredeljen obseg neposrednega pedagoškega dela, torej obseg »oblik pedagoškega dela, ki so navedene v akreditiranem študijskem programu kot kontaktne ure za izvedbo študijskega programa na I. in II. stopnji« (Pravilnik o delovni in pedagoški obveznosti visokošolskih učiteljev in sodelavcev Univerze v Ljubljani, 2018, 2. člen), in obseg posredne pedagoške obveznosti, »ki obsega priprave na n. p. o. [neposredno pedagoško delo], preizkuse znanja, govornilne ure, s pedagoškim delom povezana administrativna opravila, razvoj predmetov s spremljanjem razvoja strok in priprav[o] študijskih gradiv« (prav tam). Vsebinsko delo visokošolskih učiteljev opredeljujejo učni načrti študijskih predmetov, v katerih je opredeljena učna vsebina, temeljna literatura in viri, cilji in kompetence, ki jih učitelji in študenti zasledujejo, predvideni študijski rezultati, metode poučevanja in učenja ter načini ocenjevanja znanja.

3.2.1.1. Volitve v nazive in pedagoško delo

Učenje in poučevanje je ovrednoteno tudi v *Merilih za volitve v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev ter sodelavcev Univerze v Ljubljani* (2019; v nadaljevanju: *Merila*), katerih cilj je prispevati »k dvigu kakovosti pedagoškega, raziskovalnega in umetniškega dela na UL« (prav tam, 1. člen). Sestavni del *Meril* (2019) so tudi priloge članic, v katerih so merila specificirana v skladu z značilnostmi posamezne članice. V *Merilih* (2019, 45. člen) so opredeljeni tako elementi, ki znotraj Univerze v Ljubljani konstituira pedagoško usposobljenega visokošolskega učitelja, kot tudi način izkazovanja pedagoške usposobljenosti o prvi izvolitvi v naziv. Ob prvi prošnji za izvolitev v naziv visokošolskega učitelja kandidat pedagoško usposobljenost izkazuje s preizkusnim predavanjem (*Merila*, 2019; 46. člen). »Poročevalci ter študent, ki ga določi Študentski svet članice, ocenijo uspešnost predavanja in pripravijo o tem posebno poročilo v skladu s Pravilnikom o preizkusnem predavanju.« (Prav tam, 25. člen) Prav tako imajo visokošolski učitelji predavanje ob izvolitvi v naziv rednega profesorja.

Ob poznejših izvolitvah so elementi za presojo pedagoške usposobljenosti, kot jih določa 45. člen *Meril* (2019):

¹⁴ Notranje pravilnike, ki so stopili v veljavo leta 2018, so oblikovale vse članice UL, razen Akademije za glasbo in Teološke fakultete, ki uporabljata le *Pravilnik o delovni in pedagoški obveznosti visokošolskih učiteljev in sodelavcev Univerze v Ljubljani* (2018).

- ❖ »razumljivost ter sistematičnost predavanj, vaj, seminarjev, konzultacij ter preverjanj znanja,
- ❖ uspešno mentorstvo pri diplomah, specializacijah, magisterijih, doktoratih in vseživljenjskem ter drugem podiplomskem izobraževanju, mentorstvo študentom v izmenjavi in pri študentskem raziskovalnem delu,
- ❖ odnos do študentov,
- ❖ mnenje študentov o pedagoškem delu,
- ❖ spodbujanje k znanstvenemu, umetniškemu, pedagoškemu in strokovnemu delu,
- ❖ priprava, strokovna, pedagoška in metodična oziroma didaktična vrednost pedagoških pripomočkov, študijskih gradiv in učbenikov,
- ❖ razvijanje laboratorijev ali drugih specializiranih enot, ki podpirajo pedagoški proces,
- ❖ z dokazili potrjeno pedagoško usposabljanje po splošnih programih pedagoškega usposabljanja ali individualnih programih na članici« (prav tam).

Elementi za presojo pedagoške usposobljenosti, kot jih določajo *Merila* v 45. členu (prav tam), se v celoti skladajo z elementi pedagoške usposobljenosti, kot jih je v 23. členu *Minimalnih standardov za izvolitve v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in visokošolskih sodelavcev na visokošolskih zavodih* (2010) opredelil svet Nacionalne agencije Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu (v nadaljevanju: NAKVIS).

56. člen (prav tam) določa tudi, da lahko kandidat za rednega ali izrednega profesorja eno delo (od skupno 14 oz. 7) nadomesti z recenziranim univerzitetnim učbenikom.

Pri tem kaže opozoriti, da je v procesu habilitacije »teža« pedagoške usposobljenosti, ki jo v 50. členu določa točkovnik (*Merila* 2019, glej Tabelo 1), znatno manjša od teže, ki jo imata znanstvenoraziskovalna in strokovna dejavnost: le »okvirno 25 %« (Marentič Požarnik in Lavrič, 2015, str. 82), pri čemer obsega le »avtorstvo učbenikov in drugih materialov za študente in mentoriranje magistrskih in doktorskih nalog (ki pa ne zagotavlja 'pedagoške' kakovosti besedil ali mentoriranja)« (prav tam).

Tabela 1: Točkovnik za pedagoško dejavnost (*Merila* za volitve v nazive UL 2019, 50. člen)

3.	PEDAGOŠKA DEJAVNOST	
3.1	Učbeniki	
3.1.1	Univerzitetni učbenik z recenzijo	do 10 točk

3.1.2	Nova, dopolnjena izdaja	do 5 točk
3.1.3	Ostali neuniverzitetni recenzirani učbeniki	do 5 točk
3.1.4	Učni pripomočki in študijska gradiva	
3.2	Mednarodni projekti na področju razvoja kurikulov študijskih programov, pedagoških metod itd.	do 3 točke
3.3	Potrjeno pedagoško delovanje na tuji univerzi	do 8 točk
3.4	Mentorstvo (somentorstvo se točkuje polovično)	
3.4.1	- pri diplomah (UNI) oz. 2. bolonjska stopnja	do 1 točka
3.4.2	- pri diplomah (VŠ) oz. 1. bolonjska stopnja	do 0,5 točke
3.4.3	- pri študentskih raziskovalnih nalogah	do 1 točka
3.4.4	- pri študentskih umetniških nalogah	do 1 točka
3.4.5	- pri nacionalnih uvrstitvah na zahtevnih selekcijah	do 1,5 točke
3.4.6	- pri mednarodnih uvrstitvah po zahtevnih selekcijah	do 2 točki
3.4.7	- pri Prešernovih nagradah (fakultetnih)	do 1,5 točke
3.4.8	- pri Prešernovih nagradah (univerzitetnih)	do 2 točki
3.4.9	- pri magisterijih po programih pred uvedbo bolonjskih programov	do 2 točki
3.4.10	- pri doktoratih	do 3 točke

3.5	Študentska ocena, povprečna ocena v zgornjih 10 % ocenjevalne lestvice na članici, ocena se upošteva pri največ enem predmetu letno	do 3 točke*
3.6	Študentska nagrada za pedagoško delo (nagrade opredelijo članice s posebnim pravilnikom)	do 3 točke
3.7	Organizacija poletne šole, seminarja, tekmovanja:	
3.7.1	- s pretežno tujo udeležbo	do 2 točki
3.7.2	- s pretežno domačo udeležbo	do 1 točka
3.8	Udeležba na organiziranem pedagoškem usposabljanju (na ravni univerze ali v mednarodnem prostoru) – s potrdilom	do 1 točka*

Na tem mestu kaže izpostaviti tudi, da imajo članice oblikovane Individualne interpretacije Meril¹⁵ (Individualne interpretacije Meril članic UL, 2020), v katerih natančneje opredeljujejo pogoje za izvolitev v nazive. Vpogled v priloge omogoča boljše razumevanje vloge pedagoškega dela v procesu habilitacij in pokaže, da imata UL EF in UL FDV kot dodatni pogoj vpisano zahtevo po pedagoškem usposabljanju (sicer v različnih modalitetah – UL EF mnogo bolj široko). Kaže izpostaviti tudi UL FS, ki ima po posameznih nazivih izoblikovane kazalnike, ki zadevajo pedagoške izkušnje in gradiva za vaje oziroma predavanja.

Ekonomska fakulteta ima v interpretaciji 45. člena Meril zapisano zahtevo po pedagoškem usposabljanju, skladno s katero se mora za izvolitev v naziv visokošolskega učitelja »kandidat udeležiti izobraževanj s področja visokošolske didaktike in sorodnih tem v obsegu najmanj 6 ur od zadnje izvolitve« (Priloga Ekonomske fakultete (EF UL) k Merilom za volitve v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev ter sodelavcev Univerze v Ljubljani 2019, str. 3), za kandidate, ki se prvič volijo »v katerega od nazivov

¹⁵ Individualne interpretacije Meril so zbrane na spletni strani: https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija_pravilniki_in_porocila/habilitacije_merila_clanic.

visokošolskega učitelja« (prav tam), pa velja, da morajo izkazati »udeležbo na tovrstnih izobraževanjih v skupnem obsegu najmanj 24 ur« (prav tam).

Podobno interpretacije meril Fakultete za družbene vede (Individualna interpretacija habilitacijskih meril FDV 2019) določajo, da je pogoj za izvolitev v naziv docenta tudi udeležba na izobraževanjih »s področja visokošolske didaktike in sorodnih tem v obsegu najmanj 15 ur« (prav tam, str. 3), pri čemer članica priporoča udeležbo na »brezplačnih delavnicah, ki jih večkrat letno za svoje zaposlene organizira Univerza v Ljubljani« (prav tam).

V *Dopolnitvah Posebnih pogojev Fakultete za strojništvo UL za izvolitev v posamezni naziv* (2020) je kot posebna kategorija navedena usposobljenost za mentorstvo in izdelavo učnih pripomočkov, ki »je kriterij, potreben za delo v akademskem okolju« (prav tam, str. 6). Opredeljeni so minimalni kriteriji za posamezne nazive, in sicer:

- ❖ Docent:
 - pedagoške izkušnje: ne,
 - učbenik: gradiva za vaje (1x).
- ❖ Izredni profesor:
 - pedagoške izkušnje: 5 diplom (mentor ali somentor) ali 1x somentor doktorantu (pri končani doktorski disertaciji) ali 2x somentor podiplomskemu študentu, ki mu je bil dovoljen neposreden prehod na doktorski študij, ali 1x mentor podiplomskemu študentu, ki mu je bil dovoljen neposreden prehod z magistrskega na doktorski študij,
 - učbenik: gradiva za vaje (2x), gradiva za predavanja (1x).
- ❖ Redni profesor:
 - pedagoške izkušnje: 15 diplom (mentor ali somentor), 2x mentor doktorantu (pri končani doktorski disertaciji),
 - učbenik: gradiva za vaje (2x), gradiva za predavanja (2x).

Pri tem velja, da kandidat, »ki ne dosega usposobljenosti za mentorstvo in nima učbenih [sic] pripomočkov, ne more biti izvoljen v naziv rednega profesorja« (prav tam).

3.2.1.2. Študijski programi

Učenje in poučevanje v vsebinskem smislu določajo študijski programi oziroma natančneje učni načrti posameznih predmetov, v katerih je opredeljeno, ali gre za predavanje, seminar, vaje, klinične vaje, druge

oblike študija ali pa za samostojno delo¹⁶. Predmet je v učnem načrtu kreditno ovrednoten, določen je nosilec, oblika predmeta (npr. obvezni, splošni izbirni ...), jezik, v katerem se izvaja, in pogoji za vključitev. V učnih načrtih je opredeljena vsebina predmeta ter temeljna literatura in viri. V učnem načrtu so opredeljeni tudi: cilji in kompetence, predvideni študijski rezultati, metode poučevanja in učenja, načini ocenjevanja znanja in reference nosilca predmeta.

3.2.2. Normativne ureditve reguliranja pedagoškega dela visokošolskih učiteljev na Univerzi v Mariboru

Obseg neposrednega¹⁷ in posrednega pedagoškega dela visokošolskih učiteljev in sodelavcev Univerze v Mariboru določajo *Merila za vrednotenje dela visokošolskih učiteljev in sodelavcev Univerze v Mariboru* (2015). Skladno s 15. členom *Meril za volitve v nazive visokošolskih učiteljev in visokošolskih sodelavcev* (Obvestila UM števil. XXX-5-2012, sprem. in dopol. do XXXV-5-2017) se pedagoška usposobljenost pri prvi izvolitvi v naziv visokošolskega učitelja izkazuje s preizkusnim predavanjem. Pri vsaki izvolitvi visokošolskega učitelja ali visokošolskega sodelavca v višji naziv ali ponovni izvolitvi se pedagoška usposobljenost presoja na podlagi portfolia pedagoške usposobljenosti in mnenja študentskega sveta, ki temelji na rezultatih študentske ankete. Pedagoške usposobljenosti in posebnih pogojev na pedagoškem področju niso dolžni izkazovati kandidati za izvolitev v naziv strokovnega svetnika, višjega strokovnega sodelavca, strokovnega sodelavca in bibliotekarja. Pedagoške usposobljenosti niso dolžni izkazovati niti asistenti ob prvi izvolitvi v naziv oziroma kandidati, ki v celotnem preteklem izvolitvenem obdobju niso sodelovali v pedagoškem procesu.

Portfolio pedagoške usposobljenosti mora vsebovati:

- podatke iz pedagoške najave kandidata/kandidatke (navedba predmetov, ki jih kandidat/kandidatka izvaja ali je njihov nosilec, število pedagoških ur, struktura pedagoških ur),
- dokazila za navedbe o dosežkih iz vrednotenja kandidatove/kandidatkine pedagoške dejavnosti, ki niso razvidni oziroma niso vpisani v COBISS,

¹⁶ Lahko gre tudi za kombinacije, pri čemer je opredeljeno razmerje med različnimi oblikami.

¹⁷ Oblike neposredne pedagoške obveznosti določa *Akt o oblikah neposredne pedagoške obveznosti* (2005). Med njih se uvrščajo: predavanja, seminarji, nastopi, hospitacije, vaje, pri čemer je v *Aktu* (prav tam) opredeljeno, katere oblike lahko uporabljajo posamezni visokošolski učitelji glede na njihovo habilitacijo.

- informacije in dokazila o pedagoških dosežkih, ki jih kandidat izpostavi po lastni presoji in niso zajeti v drugih delih oddane habilitacijske dokumentacije.

Kot na ostalih visokošolskih zavodih tudi na Univerzi v Mariboru učenje in poučevanje v vsebinskem in metodičnem smislu določajo študijski programi oziroma natančneje učni načrti posameznih predmetov.

V učnih načrtih je opredeljeno, ali gre za npr. predavanje, seminar, seminarske vaje, laboratorijske vaje, terenske vaje, samostojno delo¹⁸ ipd. Predmet je v učnem načrtu kreditno ovrednoten, določen je nosilec, oblika predmeta (npr. obvezni, splošni izbirni ...), jezik, v katerem se izvaja, nosilec predmeta in pogoji za vključitev. Opredeljena je vsebina predmeta ter temeljna literatura in viri ter metode poučevanja in učenja. Cilji in kompetence ter predvideni študijski rezultati, ki so opredeljeni v učnih načrtih, usmerjajo učitelje tako z vidika vsebine kot z vidika učnih metod.

3.2.3. Normativne ureditve reguliranja pedagoškega dela visokošolskih učiteljev na Univerzi na Primorskem

Tako kot na Univerzi v Ljubljani in Univerzi v Mariboru, tudi na Univerzi na Primorskem osnovne parametre pedagoškega dela poleg formalnega okvirja določajo normativne ureditve, skratka pravilniki in merila na ravni univerze. *Pravilnik za vrednotenje dela pedagoških delavcev ter raziskovalcev Univerze na Primorskem* (2011) opredeljuje oblike in obseg dela pedagoških delavcev. Ločeno vrednoti neposredno in posredno pedagoško obveznost ter opredeljuje oblike dela. Neposredna pedagoška obveznost »obsega izvajanje javno-veljavnega študijskega programa v skladu z akreditiranim študijskim programom, in sicer: predavanja, seminarje, seminarske vaje, laboratorijske vaje, individualne vaje, klinične vaje in terenske vaje« (prav tam, 4. člen), posredna pedagoška obveznost pa obsega »priprave na pedagoški proces in s pedagoškim delom povezana administrativna opravila, koordinacijo in nadzor ostalih izvajalcev predmeta (nosilec predmeta), posodabljanje študijskih programov skladno z razvojem stroke in pripravo novih študijskih programov, preizkuse [sic]¹⁹ znanja: izpiti, kolokviji in preizkušnje, domače naloge, seminarske naloge, zagovori, mentorstvo pri diplomskih delih in nalogah oz. pri zaključnih oblikah študija, strokovnih

¹⁸ Lahko gre tudi za kombinacije, pri čemer je opredeljeno razmerje med različnimi oblikami.

¹⁹ Glede na opredelitev v nadaljevanju gre tako za preizkuse kot za ocenjevanje znanja, ki ima formalne posledice (npr. opravljen predmet).

in raziskovalnih delih študentov ter pri strokovni praksi, članstvo ali recenzije pri diplomskih delih in nalogah ter drugih zaključnih oblikah študija, govorilne ure, tutorstvo, študijske obiske, umetniško delo s študenti, preizkuse usposobljenosti in umetniške nadarjenosti» (prav tam, 9. člen). Nekatere članice imajo poleg pravilnika, ki velja na ravni univerze, oblikovane tudi svoje pravilnike, ki natančneje določajo vrednotenje pedagoškega dela:

- *Pravilnik o vrednotenju dela pedagoških delavcev ter raziskovalcev Fakultete za humanistične študije Koper (2011);*
- *Pravilnik za vrednotenje dela pedagoških delavcev ter raziskovalcev UP FVZ (2015);*
- *Pravilnik za vrednotenje dela Univerze na Primorskem, Pedagoške fakultete (2011).*

Kriteriji za presojanje pedagoške usposobljenosti so opredeljeni v *Merilih za izvolitve v nazive Univerze na Primorskem (2018)*, katerih 15. člen določa, da so temeljni minimalni standardi za izvolitev v naziv: »ustrezna izobrazba ali ustrezen znanstveni oziroma strokovni naslov, usposobljenost za strokovno ali umetniško delo, pedagoška usposobljenost, pozitivna ocena večine strokovnih poročevalcev o usposobljenosti kandidata, aktivno znanje vsaj enega razširjenega tujega jezika« (prav tam). Pri tem je za našo analizo bolj ključen podatek o tem, po katerih elementih se presoja pedagoška usposobljenost za izvolitev. Te elemente določa 19. člen: »(i) organizacija izobraževalnega dela, sposobnost, razumljivost in uspešnost predavanj, vaj, seminarjev, konzultacij in izpitov; (ii) razvijanje laboratorijev oziroma drugih specializiranih enot, ki podpirajo pedagoški proces; (iii) zavzetost in uspešnost pri uvajanju študentov v znanstveno, umetniško ter strokovno delo; (iv) mentorstvo pri diplomah, specializacijah, magisterijih in doktoratih, pri dopolnilnem ali drugem podiplomskem izobraževanju, mentorstvo študentom v [sic] izmenjavi; (v) odnos do študentov in sodelavcev, uvajanje in spodbujanje, posebno mlajših sodelavcev, k znanstvenemu, umetniškemu in strokovnemu delu ter k spodbujanju in objavljanju in javnem poročanju o svojem delu; (vi) mnenje študentskega sveta o pedagoškem delu kandidata; (vii) strokovna, pedagoška in metodična oziroma didaktična vrednost pedagoških pripomočkov, predvsem učbenikov; (viii) dokazila o opravljeni obliki pedagoško-andragoškega usposabljanja« (prav tam). Za razliko od ureditve na Univerzi v Ljubljani in Univerzi v Mariboru, so kandidati pred prvo izvolitvijo zavezani opraviti pedagoško-andragoško usposabljanje, prav tako pa morajo izkazati pedagoško usposobljenost z izvajanjem vaj v obdobju enega študijskega leta, s pozitivno oceno preizkusnega predavanja in pozitivno oceno pedagoške usposobljenosti (prav tam, 19. člen).

Tako kot na drugih visokošolskih ustanovah, učiteljevo delo vsebinsko in metodično usmerjajo učni načrti študijskih programov. Učni načrti določajo: vsebino, cilje in kompetence ter predvidene študijske

rezultate, metode poučevanja in učenja (predavanje, seminar, klinične vaje, druge oblike študija), s številom kontaktnih ur posamezne metode, načine in deleže ocenjevanja, jezik izvedbe, študijsko literaturo ter nosilca in njegove reference.

Elementi pedagoške usposobljenosti so določeni tudi v Merilih za izvolitve v nazive Univerze na Primorskem (19. člen). Eden od pogojev za izvolitev so tudi »dokazila o opravljeni organizirani obliki pedagoško-andragoškega usposabljanja«. Nadalje je tudi določeno, da morajo imeti kandidati ob prvi izvolitvi v naziv docenta opravljeno pedagoško-andragoško usposabljanje.

Pedagoško-andragoško usposabljanje, ki je vsebinsko zelo pestro (načini in strategije učenja, načini ugotavljanja predznanja, na študenta osredinjen proces priprave zaključnih del, inkluzivnost in dostopnost visokega šolstva, delo in poučevanje študentov s posebnimi potrebami ...), že od leta 2010 organizira UP PEF, in sicer praviloma dvakrat letno (v jesenskem semestru od oktobra do decembra in v spomladanskem semestru med marcem in junijem).

3.2.4. Normativne ureditve reguliranja pedagoškega dela visokošolskih učiteljev na Fakulteti za informacijske študije Novo mesto

Oblike posrednega in neposrednega pedagoškega dela (pa tudi osnovnega raziskovalnega in strokovnega dela ter sodelovanja pri upravljanju) visokošolskih učiteljev ter njegov obseg določajo *Merila za vrednotenje dela visokošolskih učiteljev in sodelavcev Fakultete za informacijske študije v Novem mestu* (2014, 2. člen). Med neposredno pedagoško obveznost spadajo predavanja, seminarji, konzultacije in vaje, med posredno pedagoško delo pa aktivnosti, kot so govorilne ure, priprave na pedagoški proces, »vse oblike preverjanja znanja²⁰ (izpiti, kolokviji in preizkušnje, domače naloge, seminarske naloge, zagovori)« (prav tam), tutorstvo, terensko delo, mentorstvo. V *Merilih za izvolitve v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in visokošolskih sodelavcev* (2019, 9. člen) so opredeljeni temeljni standardi za izvolitev v naziv, med katere poleg ustrezne izobrazbe, usposobljenosti za strokovno delo, pozitivne ocene večine poročevalcev in aktivnega znanja tujega jezika spada tudi pedagoška usposobljenost kandidata. Kot določa 11. člen Meril (prav tam), se pedagoška usposobljenost »izkazuje pri prvi izvolitvi v naziv

²⁰ Glede na obrazložitev, ki sledi v oklepaju, ne gre le za preverjanje znanja, temveč tudi za ocenjevanje znanja, ki ima formalne posledice.

visokošolskega učitelja s preizkusnim predavanjem ali z dokazilom o opravljenem pedagoško-andragoškem usposabljanju» (prav tam), pri tem pa velja, da se kot ustrezno dokazilo upoštevajo »potrdila o opravljenem internem pedagoško-andragoškem usposabljanju za visokošolske učitelje in sodelavce oziroma potrdila o opravljenem pedagoško-andragoškem usposabljanju na drugih domačih in tujih inštitucijah« (prav tam), »potrdila o opravljenem študiju v okviru javnoveljavnega študijskega programa za izpopolnjevanje izobrazbe, akreditiranem v skladu s predpisi s področja visokega šolstva, s pedagoško-andragoškim vsebinami, namenjenimi strokovnim delavcem v vzgoji in izobraževanju ali visokošolskim učiteljem in sodelavcem« (prav tam), ali »izobrazba, ki so jo kandidati za izvolitev v naziv pridobili z zaključkom izobraževanja po visokošolskem študijskem programu za pridobitev izobrazbe, ki daje pedagoško usposobljenost na domačih in tujih univerzah (pedagoško, pedagoško-andragoško oziroma specialno pedagoško izobrazbo)« (prav tam).

Tudi na Fakulteti za informacijske študije Novo mesto delo visokošolskih učiteljev v veliki meri določajo študijski programi z učnimi načrti za posamezne predmete.

V učnih načrtih je opredeljena vrsta predmeta (npr. obvezni, izbirni), pogoji za vključitev v delo, nosilec predmeta in njegove reference, predmet je kreditno ovrednoten. Učni načrti usmerjajo poučevanje in učenje z vidika vsebine, saj opredeljujejo vsebino predmeta, temeljno literaturo in vire, cilje in kompetence ter predvidene študijske rezultate, pa tudi metodično, saj so opredeljene metode poučevanja in načini ocenjevanja.

4. Mehanizmi spodbujanja in nagrajevanja pedagoške odličnosti ter učenja in poučevanja

4.1. Opis postopka zbiranja podatkov

Analiza mehanizmov spodbujanja učenja in poučevanja je bila opravljena decentralizirano, na ravni posameznega konzorcijskega partnerja. Na Univerzi v Ljubljani so o podatkih o mehanizmih spodbujanja in nagrajevanja pedagoškega dela poročale članice, na Univerzi na Primorskem so podatke zbirale delovne skupine na posameznih članicah, na Univerzi v Mariboru so podatke o mehanizmih zbrali in posredovali prodekani za izobraževalno dejavnost članic Univerze v Mariboru, na Fakulteti za informacijske študije v Novem mestu pa je podatke o mehanizmih zbrala prodekanja za izobraževanje.²¹

Zbrane podatke na ravni konzorcija smo klasificirali v enotne kategorije. Zanimalo nas je, kako pedagoško delo vpliva na napredovanje v plačnih razredih, kakšna priznanja podeljujejo univerze²² oziroma članice za kakovostno pedagoško delo in kakšne so razvojne dejavnosti na ravni univerze ali članic, pri čemer smo imeli v mislih ponudbo pedagoških usposabljanj, sistemske in strateške ureditve, katerih cilj je spodbujanje razvoja pedagoške odličnosti.

V nadaljevanju v skladu s predstavljenimi kategorijami predstavljamo mehanizme spodbujanja učenja in poučevanja na Univerzi v Ljubljani, Mariboru, na Primorskem in na Fakulteti za informacijske študije.

4.2. Spodbujanje in nagrajevanje pedagoške odličnosti na Univerzi v Ljubljani

4.2.1. Pedagoško delo kot eno od meril za napredovanje v plačnih razredih

Pogoje za napredovanje v plačne razrede na Univerzi v Ljubljani določa *Pravilnik o napredovanju v plačne razrede na Univerzi v Ljubljani* (Uradni list RS, št. 33/09, 2009), v skladu s katerim se delovna uspešnost

²¹ Za sodelovanje in pomemben prispevek k analizi stanja se vsem sodelujočim lepo zahvaljujemo.

²² Poleg priznanj na ravni univerze in članic pedagoško odličnost v posameznih primerih nagrajujejo tudi širša priznanja RS oziroma posameznih občin; v mislih imamo Prešernove nagrade, podelitve naziva častnega meščana posamezne občine, seveda če utemeljitev kandidata temelji tudi na prispevku k pedagoškemu poslanstvu posameznega zavoda.

ocenjuje upoštevajoč (i) rezultate dela, (ii) samostojnost, ustvarjalnost in natančnost pri opravljanju dela, (iii) zanesljivost pri opravljanju dela, (iv) kakovost sodelovanja in organizacijo dela ter (v) druge sposobnosti v zvezi z delom (prav tam, 4. člen). Pri tem velja, da se rezultati dela ocenijo glede na strokovnost, obseg in pravočasnost opravljenega dela ter glede na rezultate študentskih anket (prav tam, 6. člen). Članice imajo tudi bolj specifična navodila in smernice za vrednotenje dela zaposlenih, tudi zaposlenih, ki vodijo vzgojno-izobraževalne procese. Prav tako se na podlagi letnega načrta zaposlenega in prek letnih razgovorov meri, spodbuja in načrtuje odličnost tudi v pedagoškem delu.

Na Fakulteti za družbene vede imajo oblikovana *Navodila za izvajanje napredovanja v plačnih razredih na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani* (2017). V navodilih so predstavljeni kriteriji za pedagoške delavce, ki so opredeljeni v petih tematskih sklopih: (i) rezultati dela; (ii) samostojnost, ustvarjalnost in natančnost pri delu; (iii) zanesljivost pri opravljanju dela; (iv) kakovost sodelovanja in organizacija dela ter (v) druge sposobnosti v zvezi z opravljanjem dela (prav tam, str. 1–3). Iz vsakega sklopa bomo izpostavili le elemente, ki so vidneje povezani s procesi učenja in poučevanja: nadpovprečen obseg mentorskega dela s študenti in doseganje nadpovprečne ocene študentske ankete o pedagoškem delu (prav tam, str. 2); samostojnost, ustvarjalnost in natančnost pri delu: razvijanje novih uporabnih idej v okviru Univerze v Ljubljani, dajanje pobud in predlogov²³, priprava strokovnih gradiv, npr. objava učbenika (prav tam); »zaposleni skladno s študijskim programom opravi vse pedagoške obveznosti (predavanja, seminarji, vaje in ostale oblike dela [...])« (prav tam), korekten odnos do študentov; nadpovprečna kakovost mentorskega dela²⁴, interdisciplinarnost, pridobitev uglednega mednarodnega ali nacionalnega priznanja oz. nagrade na pedagoškem področju.

Med kriteriji, ki vplivajo na napredovanje v plačnih razredih, so na eni strani dejavnosti, ki ne predstavljajo nadstandardnega dela, saj so vezane na »izpolnjevanje dogovorjenih obveznosti in popoln ter točen prenos informacij« (prav tam, str. 2), s čimer mislimo opravljanje pedagoških obveznosti v skladu s študijskim programom. Na drugi strani pa so med kriterije uvrščeni dosežki oz. dejavnosti, ki presegajo predpisane obveznosti visokošolskih učiteljev. Te so vezane na pedagoške nagrade, nadpovprečni obseg

²³ V *Navodilih za izvajanje napredovanja v plačnih razredih na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani* (2017) sicer ni eksplicitno zapisano, kakšne ideje, pobude in predlogi so mišljeni, zato lahko upravičeno trdimo, da tovrstne ideje, pobude in predlogi lahko zadevajo tudi vprašanja učenja in poučevanja.

²⁴ Nadpovprečno kakovost mentorskega dela odražajo npr. študentske nagrade za diplomska ali magistrska dela.

in kakovost mentoriranja, pripravo strokovnih gradiv ter na študentsko oceno pedagoškega dela in odnosa visokošolskega učitelja.

Napredovanje po plačnih razredih je mehanizem spodbujanja pedagoške odličnosti tudi na Filozofski fakulteti, ki ima oblikovane *Smernice za preverjanje izpolnjevanja pogojev za napredovanje* (Filozofska fakulteta, 2019). Poleg znanstvenoraziskovalne dejavnosti, sodelovanja pri organizaciji dela na oddelku, sodelovanja v organih Filozofske fakultete ali Univerze v Ljubljani, javnega strokovnega delovanja ter odnosa do dela in sodelavcev, je ena od kategorij, ki jih smernice opredeljujejo, tudi pedagoška dejavnost, kot kazalniki pa so opredeljeni: »nagrade za pedagoško delo, ocene študentskih anket, neformalne ocene študentov (v smislu zaznavanja učiteljeve podpore pri npr. projektih ...), izražene v katerikoli obliki, ki jo je mogoče dokumentirati in preveriti, mentorstva pri zaključnih delih na prvi in drugi stopnji; ne samo številčno, ampak tudi nagrajena dela (npr. Prešernove nagrade, druge nagrade), mentorstvo študentom pri predstavitvah na konferencah, objave člankov mentoriranih študentov kot rezultat dela na diplomah, magisterijih ali raziskovalnih nalogah in projektih, sodelovanje pri seminarjih, poletnih šolah in drugih dokumentiranih oblikah pedagoškega dela s študenti (v sodelovanju s študenti), sodelovanje pri študentskih projektih (raziskovalnih, strokovnih, pedagoških ...), sodelovanje v mednarodnih izobraževalnih projektih, pripravi in/ali izvajanju mednarodnih študijskih programov, študijska gradiva (univerzitetni učbeniki, priročniki, delovni zvezki in druga gradiva ...)« (prav tam).

Ključna razlika med *Navodili za izvajanje napredovanja v plačnih razredih na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani* (2017) in *Smernicami za preverjanje izpolnjevanja pogojev za napredovanje* (2019) Filozofske fakultete je v tem, da *Navodila* Fakultete za družbene vede med kriterije uvrščajo tudi opravljanje predpisanih obveznosti visokošolskih učiteljev, *Smernice* Filozofske fakultete pa med kazalnike uvrščajo nadstandardne dosežke in delo.

4.2.2. Priznanja Univerze v Ljubljani

Na ravni Univerze v Ljubljani kot mehanizem spodbujanja in nagrajevanja pedagoške odličnosti deluje podeljevanje priznanj, ki ga določa *Pravilnik o priznanjih Univerze v Ljubljani* (2019). Treba je poudariti, da pravilnik ne predvideva nikakršnega priznanja, ki bi nagrajevalo in poudarjalo le pedagoško delo visokošolskega učitelja oziroma skupine učiteljev. Zlato plaketo se posamezniku ali skupni se tako podeljuje za znanstveno ali pedagoško ali umetniško ustvarjanje in dosežke (prav tam, 4. člen), svečano listino mladim visokošolskim učiteljem in visokošolskim sodelavcem pa za »izjemne pedagoške in raziskovalne in umetniške dosežke« (prav tam).

Univerza v Ljubljani mladim visokošolskim učiteljem (ki še niso dopolnili 35 let) za izjemne pedagoške in raziskovalne in umetniške dosežke podeljuje svečano listino (prav tam, 8. člen).

Prav tako Univerza v Ljubljani podeljuje naziv zaslužni profesor Univerze v Ljubljani »upokojenemu profesorju Univerze v Ljubljani za pomembne prispevke k razvoju znanstvene ali umetniške dejavnosti, kakovostno in predano opravljanje pedagoškega in mentorskega dela ter organizacijo dela in upravljanje na Univerzi v Ljubljani« (prav tam, 7. člen), pri čemer je eden od pogojev za podelitev naziva tudi to, da je kandidat »organiziral in izvajal kakovostno pedagoško delo (odlično ocenjena predavanja in pedagoško delo, priprava učbenikov, laboratorijskih vaj, seminarjev, mentorstvo pri diplomskih, magistrskih in doktorskih delih itd.)« (prav tam). Naziv zaslužni profesor podeljuje Univerza v Ljubljani vsako leto, in sicer na predlog članic. Članice lahko glede na svojo velikost nominirajo od enega do tri upokojene profesorje.

4.2.3. Priznanja na ravni posameznih članic

V okviru analize spodbujanja in nagrajevanja učenja in poučevanja je poleg razumevanja ureditev na ravni Univerze ključen tudi celosten pregled nad decentraliziranimi mehanizmi, ki so vzpostavljeni na ravni posameznih članic. Članice, ki so tovrstne mehanizme razvile, so jih večinoma oblikovale v različne vrste nagrad za pedagoško delo, ki jih predstavljamo v nadaljevanju. Nekatere članice za namene spodbujanja in nagrajevanja učenja in poučevanja poleg mehanizmov, vezanih na napredovanje v plačnih razredih, ter mehanizmov nagrajevanja, ki so uveljavljeni na ravni Univerze v Ljubljani, nimajo razvitih lastnih vzvodov (AG²⁵, ALUO, EF, FKKT, FMF, FPP, FSD, FŠ, NTF, TEOF). Hkrati pa so izrazile željo po deljenju dobrih praks, nekatere pa tudi izpostavile, da vprašanju pedagoške odličnosti kljub temu namenjajo veliko pozornost.²⁶

Ob pregledu mehanizma spodbujanja in nagrajevanja pedagoške odličnosti ugotavljamo, da obstajajo na članicah Univerze v Ljubljani različne prakse (glej Tabela 2: Pregled nagrad po članicah Univerze v Ljubljani):

²⁵ Pred leti je Študentski svet AG občasno izbral najboljšega pedagoga AG. Prav tako so študentje FDV pred leti v okviru »FDV Gala Showa« podeljevali nagrade za najboljše profesorje. Leta 2008 so na primer podelili nagrado za najboljšega profesorja, za najboljšega asistenta, za najtežji izpit, za najbolj filozofsko poglobljena predavanja, za najbolj simpatičnega profesorja/profesorico/asistenta/asistentko (Profesorji in študentje FDV-ja skupaj na odru 2008).

²⁶ Na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani so vprašanja vrednotenja pedagoške odličnosti obravnavali v okviru razvojnih konferenc EF UL in konferenc o pedagoškem delu EF UL. Na Fakulteti za šport so sami zaznali potrebo po opredelitvi kazalnikov za vrednotenje pedagoške odličnosti, ki pa jih na ravni članice niso razvili, saj nameravajo upoštevati tiste, ki se v okviru delovne skupine razvijajo na ravni Univerze.

- (i) veliko članic (od 11 od 27) nima oblikovanih mehanizmov spodbujanja v obliki nagrad ali priznanj;
- (ii) članice podeljujejo nagrade in priznanja, ki spodbujajo in vrednotijo izključno pedagoško odličnost (FDV, FE, FF, FU, MF, PF in BF);
- (iii) članice podeljujejo »skupne« nagrade in priznanja, ki poleg drugih dosežkov (npr. znanstvenoraziskovalnih, razvojnih ...) spodbujajo in vrednotijo tudi pedagoško odličnost (FF, FFA, FGG in BF);
- (iv) nekatere članice podeljujejo nagrade za pedagoga leta le na podlagi študentskih anket ali pa nagrado podeljuje Študentski svet članice (FGG, FRI, FS, PEF, BF).

Tabela 2: Pregled nagrad na ravni članic Univerze v Ljubljani

Članica Univerze v Ljubljani	Nagrade, ki spodbujajo in vrednotijo izključno pedagoško odličnost	Nagrade, ki poleg drugih dosežkov spodbujajo in vrednotijo tudi pedagoško odličnost	Študentske nagrade za pedagoško odličnost
AG	/	/	Da ²⁷
AGRFT	/	/	/
BF	Da	Da	Da
EF	/	/	/
FA	/	/	/
FDV	Da	Da	/
FE	Da	/	/

²⁷ Nagrado ŠS UL AG podeljuje občasno, zato v nadaljevanju ne podajamo opisa.

FF	Da	Da	/
FFA	/	Da	/
FGG	/	Da	/
FKKT	/	/	/
FMF	/	/	/
FPP	/	/	/
FRI	/	/	Da
FS	/	/	Da
FSD	/	/	/
FŠ	/	/	/
FU	Da	/	/
MF	Da	Da	/
NTF	/	/	/
PEF	/	/	Da
PF	Da	/	/
TEOF	/	/	/
VF	/	/	/
ZF	/	/	/

Na Biotehnični fakulteti spodbujajo poleg znanstvenoraziskovalnega dela tudi pedagoško delo visokošolskih učiteljev s podeljevanjem Jesenkove nagrade, ki jo predstavlja listina in denarni znesek ter se podeljuje za življenjsko delo na področju pedagoškega, raziskovalnega ali strokovnega dela (Pravila o nagradah in priznanjih Biotehnične fakultete, 2015, 4. in 5. člen). Biotehnična fakulteta podeljuje tudi

Priznanje fakultete za zgledno pedagoško delo (prav tam, 13. člen) in Pohvalo fakultete (predstavlja jo listina in knjižna nagrada), ki jo prejme najboljši pedagoški delavec po izboru študentov na posameznem oddelku ali študiju fakultete (prav tam, 22. in 23. člen).

Na Fakulteti za družbene vede pa *Pravilnik o priznanjih in nagradah Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani* (2019, 7. člen) opredeljuje, da se priznanje za izjemne dosežke pri pedagoškem delu podeljuje upoštevajoč naslednje kriterije: »1. pedagoška ocena v preteklih študijskih letih, 2. uvajanje novih in inovativnih oblik pedagoškega dela, vključno z e-učenjem, kakovostnih učbenikov idr., 3. mentorstvo nagrajenih zaključnih del, 4. pridobljeni pedagoški projekti, 5. družbena relevantnost in odzivnost na aktualna družbena stanja in dogodke« (prav tam). V skladu z 19. členom pravilnika (prav tam) »Fakulteta za družbene vede podeljuje tudi zahvale zaposlenim za njihovo dolgoletno delo na različnih področjih delovanja fakultete«. Prav tako se na senatu članice visokošolskemu učitelju ob upokojitvi formalno zahvalijo pedagogu za dolgoletno delo.

Fakulteta za elektrotehniko kot priznanje »za celovito in uspešno pedagoško delo« (Vidmarjeve nagrade, 2018) podeljuje Vidmarjeve nagrade visokošolskim učiteljem in asistentom.

Na Filozofski fakulteti podeljujejo priznanja Filozofske fakultete tako izključno za pedagoško delo kot tudi za raziskovalno in pedagoško delo (Priznanja Filozofske fakultete, 2019).

Na Fakulteti za farmacijo ne podeljujejo nagrad za visokošolske učitelje za le pedagoško delo. 5. člen *Pravilnika o nagradah in priznanjih UL FFA* (2017) določa, da priznanje za izjemne rezultate pri delu prejme »delavec fakultete za enkratne izjemne rezultate, s katerimi je pomembno prispeval k napredku znanstvenega, pedagoškega ali strokovno organizacijskega področja fakultete« (prav tam).

Na Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo spodbujajo pomen pedagoškega dela z nagrado Pedagog leta, ki se podeljuje na podlagi ocen pedagogov, zbranih s strani študentov. Študenti ocenijo delo pedagogov, katerih predmete so poslušali v tekočem študijskem letu, s pomočjo ocenjevalne tabele. »V vsakem letniku vsak študent izbere pet profesorjev in jim podeli točke. Najboljšemu pedagogu podeli 5 točk, drugemu 4 točke, tretjemu 3 točke, četrtemu 2 točki in petemu 1 točko« (Pravilnik ŠS UL FGG o ocenjevanju za Pedagoga leta, 2015), pri čemer upošteva merila za ocenjevanje, ki so navedena v *Pravilniku ŠS UL FGG o ocenjevanju za Pedagoga leta* (2015, str. 1):

- »priprava na pedagoško delo;
- študijsko gradivo;

- preizkusi znanja²⁸;
- govorilne ure;
- dostopnost pedagoga;
- razvoj poučevanja predmeta v primerjavi z razvojem te stroke« (prav tam).

V okviru prireditev ob Tednu univerze poteka podelitev pohval in nagrad pedagogom leta.

Poleg nagrade Pedagog leta *Pravilnik o nagradah Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani* (2018) predpisuje, da fakulteta ob praznovanju jubilejnih obletnic delovanja podeljuje Jubilejne nagrade za prispevek k razvoju fakultete, dosežke pri raziskovalnem, razvojno-raziskovalnem ali pedagoškem delu in kakovostno mednarodno sodelovanje (zlata, srebrna in bronasta plaketa) (prav tam, 6. člen).

Tudi na Fakulteti za računalništvo in informatiko podeljujejo visokošolskim učiteljem nagrade, in sicer na podlagi ocen v anketah²⁹, vendar postopki podeljevanja nagrad in točni kriteriji niso formalno opredeljeni.

Na Fakulteti za strojništvo mehanizme spodbujanja pedagoške odličnosti določajo *Pravila o organizaciji in delovanju Fakultete za strojništvo Univerze v Ljubljani* (2018), v skladu s katerimi fakulteta podeli »priznanje za kakovostno pedagoško delo v preteklem študijskem letu [...] trem najbolj ocenjenim pedagogom« (prav tam, 113. člen).

Fakulteta za upravo pa Priznanje za pedagoško odličnost podeljuje učitelju, ki »doseže najvišje razmerje med izpolnjevanjem postavk pedagoškega dela (PED) in letno PE obveznostjo« (Pravilnik o znanstvenoraziskovalni razvojni dejavnosti na Fakulteti za upravo, 2019, 21. člen). Letna pedagoška obveznost je opredeljena v *Pravilniku o znanstvenoraziskovalni razvojni dejavnosti na Fakulteti za upravo* (2019, 16. člen), obsega pa od 2,1 do 4,4 točke³⁰, potrebno pa jo je doseči »z izpolnitvijo postavk, ki izhajajo iz PE točkovanika [sic]« (prav tam). V točkovniku so kot postavke pedagoške kakovosti opredeljene naslednje kategorije: skupna ocena študentskih anket, pedagoško opazovanje, inovativne metode poučevanja, pedagoško usposabljanje, učitelj tutor, koordiniranje tutorstva predmeta oz. ostalih oblik

²⁸ Verjetno dokument tukaj meri na ocenjevanje znanja.

²⁹ Točne informacije, za katere od anket gre, nismo dobili, zato sklepamo, da gre lahko tako za ocene v študentskih anketah, kot ocene drugih anket, ki so pripravljene na ravni posamezne članice.

³⁰ Lektor 2,1; asistent 2,0; predavatelj 2,3; višji predavatelj 2,7; docent 3,3; izredni profesor 3,7 in redni profesor 4,4 točke.

tutorstva, interni prenos pedagoških veščin/znanj (npr. Pedagoška tržnica, Zemljevid znanja), mentorstvo pri univerzitetnih in fakultetnih Prešernovih nagradah in drugih nagradah, obisk gostujočega predavatelja/strokovnjaka na fakulteti, gostujoči učitelj v tujini, učbenik, koordinacija in vodenje študentske ekskurzije, sodelovanje pri promociji študijskih programov in virtualno gostovanje (prav tam, str. 12–14).

Na Medicinski fakulteti od leta 1997 dalje podeljujejo Lavričevo priznanje »za uspešno pedagoško delo učiteljem in asistentom na dodiplomski in podiplomski stopnji ter organizacijske, znanstvenoraziskovalne in strokovne dosežke, ki sodijo v okvir pedagoškega dela na MF« (Pravilnik za podelitev Lavričevega priznanja, 2017, 1. člen). Kriteriji za podelitev so kakovost predavanj, seminarjev in vaj; skrb za učne pripomočke, odnos do študentov ter pomembne organizacijske rešitve, ki so izboljšale pouk (prav tam, 3. člen).

Na Pedagoški fakulteti Študentski svet podeljuje nagrado za najboljšega pedagoga.

Na Pravni fakulteti že več let spodbujajo pedagoško odličnost s podeljevanjem nagrade za izjemno pedagoško delo (Pravila Pravne fakultete Univerze v Ljubljani, 2018, 33. člen; Pravilnik o priznanjih Pravne fakultete Univerze v Ljubljani, 2019, 10. in 11. člen) vsako leto na slovesnosti ob dnevu fakultete 15. aprila. Podrobnejši kriteriji za podelitev nagrade niso določeni v pravilnikih, v praksi pa je temeljno merilo ocena pedagoga na študentski anketi v preteklem študijskem letu. Vsako leto je podeljena nagrada najbolje ocenjenemu asistentu in nagrada najbolje ocenjenemu visokošolskemu učitelju.

4.2.4. Razvoj pedagoške odličnosti na Univerzi v Ljubljani in na članicah

4.2.4.1. Vzvodi pedagoške odličnosti na Univerzi v Ljubljani

V procesu spodbujanja kakovostnega učenja in poučevanja pomembno vlogo igra tudi razvojna pedagoška dejavnost v obliki usposabljanj in izobraževanj na ravni Univerze, pa tudi na ravni članic. Slednja je za zdaj žal bolj izjema kot pravilo, saj poteka le na redkih članicah. Do neke mere to pojasnjuje tudi širok nabor pedagoških usposabljanj, ki jih na ravni univerze vsem zaposlenim ponuja Univerzitetna služba za spremljanje kakovosti, analize in poročanje, pa tudi usposabljanja, ki so (bila) organizirana v okviru projektov: KUL, Digitalna UL – z inovativno uporabo IKT do odličnosti, IKT v pedagoških študijskih programih in INOVUP, katerega koordinatorka je prav Univerza v Ljubljani.

Poročilo o evalvaciji usposabljanj: 2013–2018 (2019), ki ga je pripravila Univerzitetna služba za spremljanje kakovosti, analize in poročanje, jasno kaže, da je ena od zadolžitev službe tudi podpiranje pedagoške

odličnosti, saj je služba poleg projektnih usposabljanj (INO VUP, KUL) v naboru 34 usposabljanj zaposlenim kontinuirano ponujala 12 usposabljanj, vezanih na vprašanja učenja in poučevanja.

Univerza v Ljubljani si prizadeva visokošolskim učiteljem omogočiti tudi pedagoška usposabljanja v tujini, ki omogočajo prenose dobrih praks na matično članico. Omenjeno spodbuja v okviru projekta INOVUP, in sicer s t. i. multiplikatorji, ki se usposabljaajo na tujih visokošolskih zavodih, pridobljena spoznanja pa širijo v slovenski visokošolski prostor, ter v okviru projekta Mobilnost učiteljev Univerze v Ljubljani, ki poteka v obdobju 2018–2021. Cilj projekta, ki ga je Univerza v Ljubljani pridobila v okviru javnega razpisa Mobilnost slovenskih visokošolskih učiteljev 2018–2021, »je nuditi podporo pedagoškemu in strokovnemu izpopolnjevanju učiteljev na tujih visokošolskih institucijah« (Mobilnost učiteljev Univerze v Ljubljani 2018–2021 – Univerza v Ljubljani, 2020) ter »krepiiti znanja in kompetence učiteljev s prenosom znanj, izkušenj in dobrih praks, pridobljenih v okviru mobilnosti, obogatiti in razvijati študijski proces ter posodabljaati učne programe« (prav tam).

Pedagoško odličnost na nek način spodbuja tudi institut sobotnega leta. Čeprav je v osnovi opredeljeno kot »pravica odsotnosti največ dvanajstih mescev za poglobljeno izpopolnjevanje na področju raziskovalne dejavnosti« (Pravilnik o sobotnem letu in drugih odsotnostih delavcev zaradi izpopolnjevanja in usposabljanja, 2018, 4. člen), pa je eden od deklariranih ciljev tudi »doseganje višje kakovostne ravni izvedbe učnih procesov in raziskovalnega dela« (prav tam, 5. člen). Prav tako Univerza v Ljubljani dopušča druge odsotnosti zaradi izpopolnjevanja in usposabljanja, katerih cilj je lahko tudi »doseganje višje kakovostne ravni izvedbe pedagoškega procesa in raziskovalnega dela« (prav tam, 11. člen). Tako je lahko visokošolski učitelj odsoten z dela zaradi »raziskovalnega ali pedagoškega izpopolnjevanja na tuji instituciji« (prav tam, 12. člen), kjer »sodeluje pri pedagoškem ali raziskovalnem procesu, pridobiva nove izkušnje ter razvija kompetence, ki so pomembne za delo visokošolskega učitelja« (prav tam) ali pa sodeluje »na tuji univerzi kot vabljeni predavatelj« (prav tam). Prav tako k pedagoški odličnosti pripomore razbremenjevanje visokošolskih učiteljev ob pomembnih funkcijah.

Angažma Univerze v Ljubljani na področju učenja in poučevanja odraža tudi osnivanje *Kazalnikov pedagoške odličnosti* (2019), katerih osnovni namen je nagrajevanje najboljših pedagogov ter so bili usklajeni na ravni članic in potrjeni leta 2019. Kazalniki so bili osnovani predvsem na podlagi opažanj, da je vrednotenje dela visokošolskih učiteljev močno podvrženo »merjenju raziskovalnih dosežkov, zelo malo pa upošteva kakovostno delo v predavalnici in trud, ki je vložen v pripravo študijskega procesa ter študijskih gradiv in ostalih pripomočkov (Kazalniki pedagoške odličnosti, 2019, str. 1). »Z vpeljavo kazalnikov bo vodstvom na voljo evidenca, ki bo zagotavljala verodostojne podatke o posameznikovi

pedagoški vpetosti in se bo lahko uporabila za potrebe rednih napredovanj, letnih razgovorov ter postopkov nagrajevanja, ne pa za potrebe habilitacij ali sprememinjanje obstoječih meril.« (Prav tam)

V istem letu je Univerza v Ljubljani posvetovalnim obiskom, ki »so namenjeni podpori članicam UL pri njihovih prizadevanjih krepitve kakovosti« (Pravila za posvetovalne obiske Univerze v Ljubljani, 2017, str. 1), prvič dodala omizje na temo učenja in poučevanja (Letno poročilo UL, 2019, str. 9). Na ta način je sistemsko zagotovila izmenjavo dobrih praks in nasvetov med članicami na področju učenja in poučevanja (prav tam).

Na pedagoško odličnost vpliva tudi izvajanje študentske ankete, določeno s *Pravilnikom o študentski anketi na Univerzi v Ljubljani* (2014). »Na osnovi rezultatov ankete organi članice in posamezni izvajalci izboljšujejo študijske programe, način njihove izvedbe in pedagoškega dela.« (Prav tam, 2. člen) Seveda se je pri študentskih anketah ključno zavedati, da z njo študentje izražajo svoje mnenje o pedagoškem delu visokošolskih učiteljev in da jo kaže kot tako tudi upoštevati. Študentska anketa torej ni vedno objektivni opis stanja na področju učenja in poučevanja. Na podlagi študentske ankete je pripravljeno mnenje o pedagoškem delu posameznega visokošolskega učitelja, prav tako pa velja, da dekan »najmanj enkrat letno izvede razgovore z najnižje ocenjenimi izvajalci« (prav tam, 13. člen), prav tako pa lahko študentski svet »dodatno predlaga dekanu razgovore s posameznimi izvajalci« (prav tam).

Na Univerzi v Ljubljani poteka tudi demonstratorski sistem. Nekateri članice imajo oblikovane lastne pravilnike, ki natančneje določajo naloge demonstratorja, pogoje za upravičenost do demonstratorja ipd. (Pravilnik o delu demonstratorjev na UL ALUO, 2019; Merila in pogoji za imenovanje demonstratorjev UL PEF, 2013), druge pa demonstratorstvo sicer izvajajo, vendar nimajo oblikovanih dodatnih internih pravil (npr. UL MF³¹, UL FF³²).

Univerza v Ljubljani v okviru projekta Digitalna UL zagotavlja vsem članicam in pedagogom UL tehnično svetovanje in podporo pri didaktični uporabi IKT (podporo pri uporabi in vključevanju različnih aktivnosti za študente v spletnih sodelovalnih okoljih, podporo pri ustvarjanju in uporabi različnih interaktivnih gradiv, podporo pri uporabi IKT v študijskem procesu) (Digitalna univerza – DiUL, 2020).

³¹ <https://www.mf.uni-lj.si/ian/novice/vabilo-za-studente-demonstratorje?q=%2Fian%2Fnovice%2Fvabilo-za-studente-demonstratorje>

³² http://spletff.ff.uni-lj.si/obvestila/RAZPIS_ZA_DEMONSTRATORJA_v_knjiznici_oddelka_za_zgodovino

Posredno na odličnost učenja in poučevanja vpliva tudi Psihosocialna svetovalnica za študentke in študente ter za zaposlene na fakultetah Univerze v Ljubljani, ki jo sestavlja skupina strokovnjakov in strokovnjakinj, zaposlenih na Pedagoški fakulteti (Pedagoška fakulteta: Psihosocialna svetovalnica, 2017).

4.2.4.2. Pedagoška odličnost na članicah

Spodbujanje pedagoške odličnosti visokošolskih učiteljev in sodelavcev na članicah poteka v smeri številnih srečanj na ravni posameznih organov.

Na ravni članic je v okviru razvoja pedagoške odličnosti treba omeniti Filozofsko fakulteto in Fakulteto za upravo. Na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani od leta 1978 dalje deluje Center Filozofske fakultete za pedagoško izobraževanje, ki »skrbi za pedagoško izobraževanje in izpopolnjevanje (prihodnjih) učiteljev, ga usklajuje in povezuje s prakso« (Center za pedagoško izobraževanje, 2019) in razvija »kakovostno, sodobno, raziskovalno odprto pedagoško izobraževanje učiteljev na vseh stopnjah vzgoje in izobraževanja« (prav tam), organizira torej tudi nabor izobraževanj za višje in visokošolske učitelje. Center je leta 2018 obeležil 40-letnico delovanja s posvetom z naslovom Izobraževanje učiteljev za izzive prihodnosti. Na Fakulteti za upravo pa deluje Center za razvoj pedagoške odličnosti, ki »skrbi za izvajanje in razvoj več področij, ki skupaj tvorijo pedagoško odličnost« (Center za razvoj pedagoške odličnosti, 2019), in sicer med drugim tako za razvoj pedagoških kompetenc visokošolskih učiteljev in sodelavcev kot za vrednotenje njihovega pedagoškega dela (prav tam). »Center za razvoj pedagoške odličnosti vsako leto poziva pedagoge k izvajanju pedagoškega opazovanja in drugih inovativnih metod pedagoškega dela. Pedagoško opazovanje je tako postalo stalna oblika spremljanja in razvoja kakovosti pedagoškega dela na Fakulteti za upravo in ukrepi so bili smiselno implementirani v študijski proces in notranje akte fakultete.« (UL FU Letno poročilo, 2018, str. 20) Prav tako na FU poteka sistematičen prenos znanja med pedagogi »z organizacijo brezplačnih pedagoških usposabljanj³³ v obliki t. i. Zemljevida znanja« (prav tam).

Prav tako kaže tukaj izpostaviti tudi t. i. pedagoško klavzuro, ki naslavlja različna vprašanja, vezana na pedagoški proces. Pedagoška klavzura je bila sistemsko uvedena leta 2016, poteka vsako leto pred začetkom študijskega leta, na njej pa »katedre predstavijo dobre prakse in izboljšave študijskega

³³ V letu 2018 so bila tako izvedena usposabljanja Študentske prakse, Workshop Moodle, Moje izkušnje pri habilitacijskih postopkih in prijavih projektov, Motivacija študentov v visokem šolstvu, Uporaba makro programov v aplikacijah Microsoft Office, Delo s študenti s posebnimi potrebami, Delo z milenijski ter Oblikovanje izpitnih vprašanj glede na kompetence, cilje in učne izide s pomočjo Bloomove taksonomije (UL FU Letno poročilo 2018, str. 21).

programa» (UL FDV Letno poročilo, 2016, str. 45). Leta 2018 je bila namenjena vprašanjem kakovosti pedagoškega procesa na fakulteti, še posebej kakovosti učenja in poučevanja. »Pedagogi so si v razpravi izmenjali izkušnje, mnenja, na osnovi katerih je mogoče izboljšati delo na področju študija. Izpostavljene so bile naslednje teme: kaj je pozitivna ocena, primernost preverjanja poznavanja temeljne literature, smiselnost preverjanja procesa ali rezultata procesa, vloga predavanj pri doseganju učnih izidov.« (UL FDV Letno poročilo, 2018, str. 51) Leta 2017 je bilo v ospredju vprašanje prehoda študentov v odraslost in izzivov za visokošolsko poučevanje (UL FDV Letno poročilo, 2017, str. 52), leta 2016 pa predstavitev in izmenjava dobrih praks e-učenja (UL FDV Letno poročilo, 2016, str. 8). Na FDV se kažejo tudi druge iniciative v smeri bolj kakovostnega učenja in poučevanja, leta 2019 so tako organizirali delavnico z naslovom Elementi e-učenja: dobre prakse na FDV (Delavnica: Elementi e-učenja: dobre prakse na FDV, 2019). Prav tako so bila v študijskem letu 2018/2019 na FDV »sprejeta Navodila za uvajanje elementov e-učenja, katerih namen je bil nosilce predmetov spodbuditi, da svoje pedagoško delo dopolnijo z elementi e-učenja« (UL FDV Letno poročilo, 2019, str. 11). Za vzpodbuditev uporabe principov e-učenja je FDV organizirala tudi delavnico, na kateri so pedagogi delili primere dobre prakse, predavanje o avtorskih pravicah v digitalnem učnem okolju in zagotovili pomoč skrbnika e-učenja ter možnost nadomestitve kontaktnih ur pri predmetu do ene četrtine z elementi e-učenja (prav tam).

Na Akademiji za glasbo so v spodbudo pedagoški odličnosti in odličnemu učenju v letu 2019 vzpostavili redne kolokvije, ki deluje kot »redna kontrola, ki drži študente v stalni pripravljenosti in kondiciji in ne dovoljuje odlašanja z izdelovanjem študijskega programa le za končni izpit« (UL AG Letno poročilo, 2019, str. 9), prav tako so z istim namenom uskladili »kvalitativne in kvantitativne kriterije pri pripravi magistrskih esejev in zaključnih magistrskih koncertov« (prav tam). Prav tako njihov študij že na podlagi specifik akademije zaznamujejo aktivne metode učenja in poučevanja (prav tam).

Akademija za gledališče, radio, film in televizijo je v letu 2019 uvedla oddelčni semestralni vprašalnik, »v katerem študenti zapišejo mnenja o izvedbi programov« (UL AGRFT Letno poročilo, 2019, str. 14).

Akademija za likovno umetnost in oblikovanje si je kot razvojni cilj za obdobje 2018–2020 zadala zagotoviti tehnično podporo za uvajanje sodobnih oblik poučevanja (UL ALUO Letno poročilo, 2019, str. 5) in izboljšati »kakovost pedagoškega dela ter prenos znanj in izkušenj med pedagogi, strokovnimi delavci in študenti« (prav tam, str. 23).

Na Biotehniški fakulteti so v letu 2019 uvedli e-učilnice na vseh študijskih programih (UL BF Letno poročilo, 2018).

Ekonomska fakulteta si je »v okviru Strategije EF UL 2016–2020« (UL EF Letno poročilo, 2019, str. 3) kot enega od ciljev zadala tudi razvoj »novih pedagoških pristopov in kompetenc« (prav tam) in se v okviru tega zavzela za uvedbo (i) spletne platforme Canvas, »ki odlično podpira tudi elektronske pedagoške oblike« (prav tam) ter (ii) kombiniranih oblik poučevanja, ki pomenijo kombinacijo poučevanja v razredu in poučevanja prek spleta. V okviru omenjenih ciljev načrtujejo pripravo kataloga pedagoških metod in orodij v e-okolju ter spodbujanje razvoja e-predmetov (prav tam, str. 6), izvajajo pa že aktivno spodbujanje in izobraževanje pedagogov za kombinirano učenje in uporabo orodja Canvas LMS (prav tam, str. 7). Učiteljem je poleg tega vedno na voljo tudi pomoč, saj je »ena oseba na voljo zgolj za vprašanja, povezana s platformo Canvas, z izzivi pri razvoju in dodajanju vsebin, videoposnetkov, klepetalnic, oddajanju domačih nalog, reševanju kvizov ipd.« (prav tam, str. 8).

Fakulteta za arhitekturo je v letu 2019 začela postopno aktivno uvajanje učnega povezovanja med posameznimi predmeti (UL FA Letno poročilo, 2019, str. 26), in sicer na 1. in 2. stopnji študija, na 3. stopnji študija pa je k pedagoški odličnosti pripomogel razvoj mreže ocenjevalcev, s katero želijo zagotoviti večjo objektivnost ocenjevanja v pedagoškem procesu (prav tam, str. 27).

Fakulteta za farmacijo je v letu 2019 namenila veliko pozornosti zagotavljanju boljše tehnične podpore in opreme za izvajanje pedagoškega procesa (UL FFA Letno poročilo, 2019, str. 1). »Posodobljena je bila nujno potrebna majhna oprema za izvedbo laboratorijskih vaj, prav tako so bili priskrbljeni ostali sodobni učni pripomočki« (prav tam). V istem letu je fakulteta izvedla tudi Pedagoško konferenco, ki je naslovljena vprašanja, vezana na vpis, ocenjevanje, kakovost študija, internacionalizacijo študija in sodelovanje z okoljem (prav tam, str. 8). Na konferenci je bila oblikovana tudi pobuda k obisku pedagoške konference Evropskega združenja fakultet za farmacijo in sprejet sklep, da se obisk konference ovrednoti kot izobraževanje s pedagoškega področja (prav tam).

Sestavni del vizije Fakultete za gradbeništvo in geodezijo je tudi stalno izboljševanje kakovosti pedagoškega dela (UL FGG Letno poročilo, 2019, str. 26), pri čemer so dolgoročni cilji na področju poučevanja in učenja:

- dvig »pedagošk[e] ustreznosti in kakovost[i] pedagoškega kadra z omogočanjem pedagoških usposabljanj in izobraževanj, s spremembami meril za izvolitev na pedagoškem področju ter skrbjo pri zaposlovanju novih pedagogov« (prav tam),
- izboljšanje odnosa »učiteljev do administrativnega, s pedagoškim procesom povezanega dela« (prav tam),

- opredelitev »proaktivnega lika pedagoga UL FGG« (prav tam, str. 27) in »proaktivnega lika študenta UL FGG« (prav tam),
- premišljeno uvajanje novih tehnologij in metod v pedagoško delo (prav tam).

Tudi Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo ima kot enega od dolgoročnih ciljev opredeljeno izboljšanje kakovosti izobraževalnega dela, pri čemer meri predvsem na »dosledno izvajanje študijskega reda, izboljšanje kvalitete predavanj, redne povratne informacije o predavanjih in vajah, pedagošk[o] konferenco, izboljšanje materialnih pogojev za izobraževalno [delo], predvsem s pospešeno nabavo pedagoške opreme« (UL FKKT Letno poročilo, 2019, str. 8). V okviru ciljev za leto 2019 je fakulteta opredelila tudi povečanje uporabe spletnega sistema Moodle in povečanje obsega informiranja o njegovih možnostih uporabe. Za naslednje obdobje si je fakulteta zadala tudi cilj povečati zanimanje pedagoških delavcev na področju sodobnih pedagoških prijemov (metod in oblik poučevanja in učenja); v okviru tega so si zadali tudi organizacijo usposabljanj o poučevanju kemijskih ved na visokošolski stopnji (prav tam, str. 31).

Fakulteta za matematiko in fiziko je v obdobju 2018–2020 posebno pozornost namenjala učenju in poučevanju v okviru razvojnega stebra financiranja, saj si je kot enega od ciljev zadala »izboljšanje procesa poučevanja« (UL FMF Letno poročilo, 2019, str. 15).

Fakulteta za pomorstvo in promet si je v okviru razvojnih dejavnosti na področju učenja in poučevanja zadala cilj povečati uporabo IKT v pedagoškem procesu, ki ga je delno realizirala v letu 2019 z aktivnejšo vključitvijo v projekt Digitalna UL (še posebej v tečaje za uporabo sistema Moodle) (UL FPP Letno poročilo, 2019, str. 4). V okviru omenjenega cilja je fakulteta zagotovila dodaten strežnik za pedagoške potrebe (Moodle, GIT ipd.), poleg tega pa je bilo oblikovano novo Moodle okolje za spletne učilnice (prav tam).

Fakulteta za računalništvo in informatiko je v letu 2019 že dvanajstič izvedla Pedagoško konferenco, ki povečuje zavedanje o pomenu pedagoškega procesa ter učenja in poučevanja. Povratno zanko kakovosti pedagoškega dela ima fakulteta oblikovano na podlagi študentske ankete in na podlagi dodatne študentske ankete o izvedbah posameznih predmetov (eno vprašanje se nanaša na izvajanje predavanj in vaj). Slednja služi »le kot povratna informacija s strani študentov, ki jo lahko izvajalci konstruktivno uporabijo za sprotne izboljšave pri izvedbah predmetov« (UL FRI Letno poročilo, 2019, str. 48). V podporo procesom učenja in poučevanja fakulteta uporablja Moodle, ki omogoča pripravo gradiv in izvedbo vaj ter tekoče preverjanje usvojenega znanja (prav tam, str. 58), v letu 2019 pa je z nakupom najsodobnejše informacijske opreme (laboratorijska oprema za 10 študentov, računalniška oprema za pedagoške

namene za 25 študentov) omogočila tudi »sodobnejše načine poučevanja računalniških tehnologij« (prav tam, str. 63), ki so prej potekali le teoretično.

Fakulteta za socialno delo namenja več pozornosti pedagoški odličnosti prav v študijskem letu 2019/2020, v tem okviru pa še posebej inovacijam, saj je bila v začetku omenjenega študijskega leta oblikovana delovna skupina, ki bo »vodila razpravo o inovativnih pristopih v izobraževanju v visokem šolstvu« (UL FSD Letno poročilo, 2019, str. 12), in sicer predvsem v želji, da bi pedagoški proces bolj približali novim generacijam študentov (prav tam). Fakulteta je v letu 2019 uvedla redne pedagoške sestanke, ki omogočajo izmenjave dobrih praks na področju učenja in poučevanja (prav tam, str. 30), prav tako pa omogočila sistematično pomoč novo zaposlenim, ki olajša tako opravljanje in prevzemanje pedagoških nalog kot integracijo v kolektiv (prav tam, str. 38).

4.3. Spodbujanje in nagrajevanje pedagoške odličnosti na Univerzi v Mariboru

4.3.1. Pedagoško delo kot eno od meril za napredovanje v plačnih razredih

Pogoje za napredovanje v plačne razrede na Univerzi v Mariboru določa *Pravilnik o napredovanju zaposlenih v plačne razrede na Univerzi v Mariboru* (Uradni list RS, št. 29/17, 2017). *Pravilnik* predvideva ocenjevanje delovne uspešnosti po enakih merilih kot *Pravilnik o napredovanju v plačne razrede na Univerzi v Ljubljani* (2009), in sicer: (i) rezultati dela, (ii) samostojnost, ustvarjalnost in natančnost pri opravljanju dela, (iii) zanesljivost pri opravljanju dela, (iv) kakovost sodelovanja in organizacije dela in (v) druge sposobnosti v zvezi z delom (Uradni list RS, št. 29/17, 2017, 4. člen).

Večina članic nima izoblikovanih natančnejših smernic za ocenjevanje delovne uspešnosti in tako tudi ne smernic, ki bi eksplicitno vrednotile pedagoško delo visokošolskih učiteljev. Smernice na ravni UM so v pripravi (KOK UM). Pedagoška fakulteta ima izoblikovan interni dokument, v katerem izpostavlja tudi pomembnost pedagoškega dela s kazalniki, ki se nanašajo na študentsko oceno pedagoških delavcev, mentorstvo študentom nagrajenih del, vključevanje študentov na izmenjavah. Prav tako se študentska ocena upošteva kot eden od kazalnikov delovne uspešnosti za zaposlene. Na Fakulteti za organizacijske vede so v študijskem letu 2019/2020 oblikovali smernice za ocenjevanje delovne uspešnosti, ki spodbujajo ter so jasno in smiselno povezani z vprašanji pedagoške odličnosti.

Na Fakulteti za elektrotehniko, računalništvo in informatiko je pri napredovanju eno glavnih meril pedagoška odličnost, na Pedagoški fakulteti pa imajo oblikovan interni dokument, v katerem so

opredeljeni posamezni kazalniki delovne uspešnosti. Veliko kazalnikov je neposredno vezanih na pedagoško delo: študentska ocena pedagoških delavcev, mentorstvo študentov nagrajenih del, mentorstva na zaključnih delih, vključevanje Erasmus študentov (...). Doseganje določenega kriterija omogoča zaposlenim pridobivanje nadpovprečne ocene, to pa se odraža tudi kot možnost za napredovanje.

Na Fakulteti za naravoslovje in matematiko pri vsakoletni oceni delovne uspešnosti zaposlenih dekanu pomagajo predstojniki posameznega oddelka. V svojem predlogu upoštevajo znanstvenoraziskovalne dosežke zaposlenega ter njegove dosežke na strokovnem in pedagoškem področju za obdobje zadnjih pet let. Upoštevajo še oceno pedagoškega dela za zadnje leto, ki jo podajo študenti. Dodatno pa upoštevajo še aktivnost zaposlenega v organih in komisijah univerze, fakultete, institutov in oddelka ter sodelovanja pri projektih oddelka in promocijskih in podobnih aktivnostih. Pred ocenjevanjem se izvede koordinacijski sestanek predstojnikov posameznih oddelkov. S posamezniki, ki so prejeli najnižje ocene s strani študentov glede pedagoškega dela, dekan izvede individualni pogovor; omogoči se jim svetovalec, ki jim pomaga izboljšati kakovost pedagoških aktivnosti. Ukrep je v preteklosti vodil do velikih pozitivnih sprememb. Posamezniki, ki so prejeli najvišje ocene svojega pedagoškega dela s strani študentov, pa so posebej izpostavljeni in pohvaljeni, hkrati pa se jim omogoči, da svoje izkušnje in predloge delijo še z ostalimi. Imena in obrazi najvišje ocenjenih in tudi drugače nagrajenih učiteljev in sodelavcev krasijo vstop v dekanat fakultete in predstavljajo pozitiven vzor vsem ostalim. Tega postopka ne ureja noben pravilnik.

4.3.2. Priznanja Univerze v Mariboru

Na ravni Univerze v Mariboru kot mehanizem spodbujanja in nagrajevanja pedagoške odličnosti deluje podeljevanje priznanj in nagrad, ki ga določa *Pravilnik o podelitvi častnih naslovov, priznanj in nagrad Univerze v Mariboru* (2015). Podobno kot na Univerzi v Ljubljani, ta pravilnik ne predvideva nikakršnega priznanja ali nagrade, ki bi nagrajevala izključno pedagoško delo visokošolskega učitelja. Nagrada in priznanje Univerze v Mariboru se podeljujeta »za znanstvenoraziskovalno, umetniško in izobraževalno delo« (prav tam, 35. člen), ena od ravni za presojo kandidata je tako tudi »prispevek na izobraževalnem področju, kjer se kot izjemni dosežki štejejo, na primer, izjemno delo z diplomanti na vseh stopnjah študija, uspešnost diplomantov, razvoj novih pedagoških pristopov idr.« (prav tam, 38. člen).

4.3.3. Decentralizirani mehanizmi spodbujanja in nagrajevanja pedagoškega dela na članicah

Poleg razumevanja ureditev na ravni Univerze v Mariboru je ključno tudi poznavanje decentraliziranih ureditev, katerih namen je spodbujanje odličnega pedagoškega dela in ki jih predstavljamo v nadaljevanju. Ob pregledu mehanizma spodbujanja in nagrajevanja pedagoške odličnosti ugotavljamo, da obstajajo na članicah Univerze v Mariboru različne prakse (glej Tabelo 3: Pregled nagrad na ravni članic Univerze v Mariboru):

- (i) samo 4 članice (od 17) nimajo oblikovanih mehanizmov spodbujanja v obliki nagrad ali priznanj;
- (ii) 6 članic podeljuje nagrade, ki vrednotijo izključno pedagoško odličnost;
- (iii) 8 članic podeljuje nagrade na podlagi predloga Študentskega sveta in/ali rezultatov študentskih anket;
- (iv) 3 članice podeljujejo nagrade, ki poleg drugih dosežkov vrednotijo tudi pedagoško odličnost.

Tabela 3: Pregled nagrad na ravni članic Univerze v Mariboru

Članica Univerze v Mariboru	Nagrade, ki spodbujajo in vrednotijo izključno pedagoško odličnost	Nagrade, ki poleg drugih dosežkov spodbujajo in vrednotijo tudi pedagoško odličnost	Študentske nagrade za pedagoško odličnost
EPF	/	/	Da
FERI	Da	/	/
FE	/	/	Da
FF	/	Da	/
FGPA	/	/	/
FKKT	/	/	/
FKBV	Da	/	Da

FL	/	/	/
FNM	Da	/	Da
FOV	/	/	Da ³⁴
FS	Da	/	/
FT	/	/	Da
FVV	/	/	/
FZV	/	Da	/
MF	Da	Da	Da
PEF	Da	/	Da
PF	/	/	/

Na Ekonomsko-poslovni fakulteti so visokošolski učitelji in sodelavci glede na oceno pedagoške ankete ob koncu koledarskega leta nagrajeni s priznanjem za odlično delo na pedagoškem področju po izboru študentov. Nagrajeni visokošolski učitelji in sodelavci na delavnici predstavijo svoj način poučevanja kolegom.

Na Fakulteti za elektrotehniko, računalništvo in informatiko v skladu s *Pravilnikom o podeljevanju priznanj UM FERi* (2010) ob Dnevu fakultete podelijo plaketo za pedagoško delo, in sicer na osnovi kriterijev, kot so opredeljeni v 6. členu pravilnika (prav tam): »ocena študijske ankete, število diplomantov na študijsko smer, mentorstva: dodiplomska, podiplomska, mladi raziskovalci, mladi na različnih tekmovanjih, študijska literatura, sodelovanje pri obštudijskih dejavnostih študentov, pedagoško sodelovanje na drugi univerzi ali inštitutu, za posamezni izjemni dosežek na pedagoškem področju, mnenje Komisije za študijske zadeve in študentskega sveta« (prav tam). Odločitev sprejme Komisija za priznanja.

³⁴ Študentske nagrade se zaradi neaktivnosti študentov ne podeljujejo več.

Na Fakulteti za energetiko najboljše ocenjenim učiteljem in asistentom dekan vsako leto podeli priznanje.

Na Filozofski fakulteti podeljujejo vsako tretje leto Miklošičevo nagrado za pedagoško odličnost (v letih med tem je ista nagrada namenjena znanstvenoraziskovalnemu delu oz. predstavlja nagrado za življenjske dosežke). Podeljevanje nagrad ureja dokument *Spremembe in dopolnitve pravilnika o podeljevanju Miklošičevih nagrad in priznanj Filozofske fakultete Univerze v Mariboru* (2019).

Na Medicinski fakulteti UM vsako študijsko leto podelijo priznanje prof. dr. Zore Janžekovič (1 visokošolskemu učitelju in 1 visokošolskemu sodelavcu) za njegovo izredno kakovostno delo na področju sodelovanja s študenti in pedagoškega procesa. O podelitvi odloča Senat fakultete na predlog komisije. Komisiji lahko predlog posredujejo dekan, Senat fakultete, posamezne katedre in inštituti ter Študentski svet fakultete. Postopek je urejen s Pravilnikom o častnih nazivih, nagradah, priznanjih in pohvalah Medicinske fakultete Univerze v Mariboru – UPB1 št. 012/2018/2 (2018).

Na Pedagoški fakulteti podeljujejo Priznanje za najboljšega pedagoškega delavca na podlagi ocene študentske ankete prejšnjega študijskega leta (*Pravilnik o priznanjih Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru*, 2019).

Na Fakulteti za kmetijstvo in biosistemske vede skladno s *Pravilnikom o priznanjih, zahvalah in zahvalnih listinah Fakultete za kmetijstvo in biosistemske vede* (2016) podeljujejo priznanji fakultete za izjemne dosežke na izobraževalnem področju, ki ju prejmeta »po anketi študentov najvišje ocenjena visokošolski učitelj in sodelavec« (prav tam, 11. člen).

Pedagoška odličnost je eden temeljnih imperativov tudi na Fakulteti za naravoslovje in matematiko UM, prav zato se redno poslužujejo mehanizmov, s katerimi spodbujajo, nagrajujejo in nadgrajujejo pedagoško odličnost. Najbolje ocenjene pedagoške delavce po študentskih anketah tako posebej izpostavijo in jim izrečejo javno priznanje za izjemne dosežke na izobraževalnem področju (*Pravilnik o častnih nazivih, priznanjih in zahvalnih listinah UM FNM*, 2015).

Na Fakulteti za organizacijo so se v preteklosti podeljevale študentske nagrade za najboljšega visokošolskega učitelja, asistenta in raziskovalca v okviru študentske akademije, ki pa se zaradi neaktivnosti študentov ne izvajajo več. Nagrajevanje trenutno poteka v internem krogu, in sicer v obliki zahval.

Na Fakulteti za strojništvo vsako leto v okviru Dneva Fakultete za strojništvo podelijo priznanje najboljšemu pedagoškemu delavcu v kategoriji visokošolski učitelj in asistent (*Pravilnik o podeljevanju*

priznanj za posebne dosežke na FS UM, 2019); za presojo uspešnosti, dosežkov in zaslug visokošolskega učitelja se upošteva »oceno študentske ankete, dodatna izobraževanja in usposabljanja na pedagoškem področju, razvoj in uporabo novih pedagoških pristopov, izjemno uspešno delo z diplomanti (mentorstvo pri nagrajenih diplomskih, magistrskih, doktorskih delih, mednarodne nagrade ...), študijska gradiva, pedagoško sodelovanje na drugi univerzi ali inštitutu, sodelovanje pri obštudijskih dejavnostih študentov (študentsko projektno delo, organizacija in vodenje delavnic, poletnih šol, študentske raziskovalne naloge ...), sodelovanje pri pripravi študijskih programov, izvedba pedagoškega procesa v angleškem jeziku (npr. v okviru Erasmus študija), večletno tutorstvo/mentorstvo (letniku), poljudnostrokovni prispevki s področja izobraževanja, mnenje Komisije za študijske zadeve in Študentskega sveta« (prav tam, 7. člen), za asistenta pa »oceno študijske ankete, dodatna izobraževanja in usposabljanja na pedagoškem področju, razvoj in uporabo novih pedagoških pristopov, študijska gradiva, pedagoško sodelovanje na drugi univerzi ali inštitutu, sodelovanje pri obštudijskih dejavnostih študentov (študentsko projektno delo, organizacija in vodenje delavnic, poletnih šol, študentske raziskovalne naloge ...), izvedba pedagoškega procesa v angleškem jeziku (npr. v okviru Erasmus študija), mnenje Komisije za študijske zadeve in Študentskega sveta« (prav tam, 8. člen).

Na Fakulteti za turizem skladno s *Pravilnikom o priznanjih in nagradah UM FT* (2016) podeljujejo priznanje najboljšemu pedagogu na predlog Študentskega sveta FT UM. »Merila za izbor predhodno opredeli Študentski svet FT UM, upoštevajoč rezultate študentske ankete, dostopnosti [sic] in odzivnosti [sic] pedagoga, pomoč pedagoga študentom tekom leta ter druge relevantne faktorje« (prav tam, 4. člen).

Na Fakulteti za zdravstvene vede skladno s *Pravilnikom o častnih nazivih, nagradah, priznanjih in pohvalah Univerze v Mariboru Fakultete za zdravstvene vede* (2016) podeljujejo tri vrste priznanj »Zlata/Srebrna/Bronasta plaketa za zasluge na pedagoškem in znanstvenoraziskovalnem področju«, mladim visokošolskim učiteljem in sodelavcem pa priznanje za izjemne pedagoške in raziskovalne dosežke. Predloge za podelitev priznanja lahko posredujejo komisiji dekan, Senat fakultete, prodekan, posamezne katedre in inštituti, Študentski svet fakultete ter Komisija za ocenjevanje kakovosti UM FZV.

4.3.4. Razvoj pedagoške odličnosti na Univerzi v Mariboru in na članicah

4.3.4.1. Vzvodi pedagoške odličnosti na Univerzi v Mariboru

Tudi na Univerzi v Mariboru so vzpostavljeni razvojni mehanizmi, katerih cilj je razvijati pedagoško odličnost. Tovrstne mehanizme predstavljamo v nadaljevanju besedila.

V skladu s priporočili zunanjih institucionalnih evalvacij strokovnjakov NAKVIS in EUA je v akcijski načrt Univerze v Mariboru kot ukrep za izboljšanje vključena izdelava in sprejem enotne ocenjevalne lestvice, kjer so ocene opredeljene z opisno oceno ter z uspešnostjo v odstotkih (podrobnejši prikaz v prilogi).

Prav tako je leta 2013 delovna skupina na UM oblikovala *Priporočila za visokošolske učitelje* (priloga), ki zajemajo tudi priporočila glede aktivnega, na študenta usmerjenega poučevanja.

Pomembno vlogo pri aktivnem vključevanju študentov v učni proces na Univerzi v Mariboru predstavljata tudi:

- Tutorski sistem, »katerega namen je vodenje, usmerjanje, motiviranje in pomoč študentom pri pridobivanju znanja, kompetenc in veščin, ki pripomorejo k njihovi akademski, študijski in osebni uspešnosti« (Tutorstvo na Univerzi v Mariboru, 2019). Izhodišča za tutorstvo na Univerzi v Mariboru predstavlja dokument *Tutorski sistem univerze v Mariboru* (2011).
- Demonstratorski sistem. Na podlagi 67. člena Zakona o visokem šolstvu (Ur. l. RS, št. 67/1993 s spremembami in dopolnitvami do 57/2012) in 215. člena Statuta Univerze v Mariboru (Ur. l. RS, št. 46/2012 – UPB10) fakultete podrobneje urejajo demonstratorstvo v internih pravilnikih.

Univerza v Mariboru je vključena tudi v projekt INOVUP, v okviru katerega visokošolskim učiteljem zagotavlja izobraževanja na temo inovativnega učenja in poučevanja.

Kot pomemben premik na področju odličnosti učenja in poučevanja kaže izpostaviti tudi ustanovitev Centra za podporo poučevanju UM, ki »s svojimi dejavnostmi in izobraževalnimi dogodki nudi celovito podporo pedagoškemu kadru UM na področju didaktične uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije v pedagoškem procesu« (Center za podporo poučevanju UM, 2020). Center je bil ustanovljen v okviru projekta Didakt.UM (več o projektu v poglavju 4.2).

4.3.4.2. Pedagoška odličnost na članicah

Na posameznih članicah se pojavljajo tudi druge aktivnosti, ki študentom omogočajo bolj aktivno vlogo v študijskem procesu. Tako je v okviru Pedagoške fakultete vzpostavljena Svetovalnica za študente, kjer študentom ponujajo možnost psihološkega svetovanja in svetovanja študentom s posebnimi potrebami, pa tudi tutorski sistem za podporo študentom (*Pravilnik o tutorstvu Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru*, 2012).

Za spodbujanje pedagoške odličnosti je Ekonomsko-poslovna fakulteta v marcu leta 2018 organizirala delavnico *Prednosti TSM gostovanj na tujih univerzah* v okviru programa Erasmus+ za učno osebje EPF

(Prednosti TSM gostovanj, 2018). V sklopu 12. Mednarodnega tedna³⁵, maja 2018, je bila izvedena mednarodna znanstvena konferenca *Metode poučevanja za ekonomijo in poslovne vede*, ki je naslovlila vprašanja, vezana na visokošolsko poučevanje ter učenje ekonomije in poslovnih ved, katerih cilj je razvoj »strokovnih kompetenc za uspešnost v sodobni globalni ekonomiji in poslovnem okolju« (Metode poučevanja za ekonomske in poslovne vede 2018). Na konferenci so strokovnjaki delili primere dobrih praks, obravnavali pa tudi vprašanja, kot so: »V kolikšni meri so tradicionalne metode poučevanja še zmeraj relevantne v univerzitetnem izobraževalnem procesu? Kako podpiramo različne potrebe in načine učenja naših [sic] študentov? Kako lahko spodbujamo študente, da se učijo aktivno in samostojno? Kaj vemo o spodbudah naših [sic] študentov za učenje in naših potrebnih odzivih v poučevanju? Kako lahko spodbujamo ustvarjalnost naših [sic] študentov? Kako lahko vključimo sodobno tehnologijo v poučevanje?« (prav tam).

Na Medicinski fakulteti je bil ustanovljen Center za izobraževanje v medicini, ki predstavlja gonilo razvoja izobraževalnega procesa na študiju medicine, ima namen ustrezno vključevati študente, pedagoško osebje in druge strokovnjake pri generiranju idej in njihovi realizaciji, zagotavljati podporo pri implementaciji sprememb študijskega programa, organizirati izpopolnjevanja in izobraževanja osebja MF UM, promovirati kakovost študija doma in v tujini ter skrbeti za kakovostno raziskovanje na področju izobraževanja v medicini.

Spodbujanje pedagoške odličnosti visokošolskih učiteljev in sodelavcev na Fakulteti za organizacijske vede poteka v smeri številnih srečanj na ravni organov Fakultete za organizacijske vede UM. V študijskem letu 2018/2019 je bila prvič izpeljana delavnica *Interno usposabljanje pedagoškega kadra*.

Na Fakulteti za organizacijske vede, ki je dislocirana od ostalih članic³⁶, si prizadevajo, da bi k razvoju pedagoške odličnosti pripomogli z uvedbo usposabljanj v Kranju, zato so že pred časom zaprosili za možnost določenega števila usposabljanj na tej lokaciji. Visokošolski učitelji in sodelavci se udeležujejo določenih usposabljanj tudi zunaj fakultete, vendar zaradi omejenih finančnih možnosti manj, kot bi si želeli.

Fakulteta za naravoslovje in matematiko ima ustanovljen Pedagoški center FNM UM. Pedagoški center je organizacijska enota, ki združuje predmetne didaktike vseh oddelkov FNM, s ciljem usklajevanja skupnih

³⁵ Mednarodni teden poteka enkrat letno na Ekonomsko-poslovni fakulteti Univerze v Mariboru.

³⁶ Nahaja se v Kranju.

dejavnosti, diskusij o problemih skupnega pomena in izvajanja skupnih dejavnosti. V sklopu dejavnosti obravnava tudi vprašanja, vezana na kakovost študija, zlasti na pedagoških programih. Ena od nalog centra je tudi prijava in izvedba znanstvenih pedagoško-didaktičnih projektov, pa tudi skrb za prepoznavnost in promocijo pedagoških študijskih programov, oblikovanje priporočil v fazi priprave novih študijskih programov za izobraževanje učiteljev ter skrb za njihovo stalno evalvacijo in posodabljanje.

Na Fakulteti za logistiko so z namenom spodbujanja razvoja pedagoške odličnosti oblikovali Usmeritve za izvajanje e-študija, Pravilnik o e-gradivih in Pravilnik o tutorskem sistemu, ki opredeljuje tudi delo tutorjev učiteljev.³⁷ Prav tako imajo vzpostavljeno redno sestankovanje vseh pedagoških delavcev in zaposleno strokovno sodelavko za pomoč pedagoškemu osebju pri pripravi e-učilnic.

Na Filozofski fakulteti prav tako intenzivno delujeta tutorski sistem in sistem demonstratorstva; za obe aktivnosti, ki spodbujata na študenta osredinjeno učenje in poučevanje, sta izdelana tudi pravilnika (*Pravilnik tutorskega sistema na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru*, 2019; *Pravilnik o demonstratorstvu*, 2012). Dodatno so bile vpeljane aktivnosti, ki bogatijo delo z nadarjenimi študenti ter študenti s posebnimi potrebami.

4.4. Spodbujanje in nagrajevanje pedagoške odličnosti na Univerzi na Primorskem

4.4.1. Pedagoško delo kot eno od meril za napredovanje v plačnih razredih

Pogoje za napredovanje v plačne razrede na Univerzi na Primorskem določa *Pravilnik o napredovanju v plačne razrede na Univerzi na Primorskem* (Uradni list RS, št. 79/16, 2016). *Pravilnik* predvideva ocenjevanje delovne uspešnosti po enakih merilih, kot je to predvideno na Univerzi v Ljubljani in Univerzi v Mariboru, in sicer: (i) rezultati dela, (ii) samostojnost, ustvarjalnost in natančnost pri opravljanju dela, (iii) zanesljivost pri opravljanju dela, (iv) kakovost sodelovanja in organizacije dela in (v) druge sposobnosti v zvezi z delom (Uradni list RS, št. 79/16, 2016, 3. člen). *Pravilnik* (prav tam, 7. člen) za visokošolske učitelje določa, da se »[p]ri oceni elementa 'rezultati dela' [...] upošteva tudi kriterij – rezultati študentskih anket. Negativno mnenje o pedagoškem delu, pridobljeno v postopku obnove oziroma pridobitve

³⁷ Vsi omenjeni dokumenti so interni akti.

pedagoškega naziva na podlagi študentske ankete o pedagoškem delu zaposlenega na delovnih mestih skupine D [sic] pomeni, da si zaposleni ne more pridobiti odlične ocene rezultatov dela».

Za ocenjevanje učiteljev so članice določile še dodatne kriterije. UP PEF je tako določila naslednje kriterije:

- rezultati dela (ocene v študentski anketi in kakovost znanstvenoraziskovalnega dela – točke v bazi SICRIS);
- samostojnost, ustvarjalnost in natančnost pri opravljenem delu (aktivnosti, ki niso neposredno povezane s študijskim procesom, npr. razstave, predstave, gostovanje strokovnjakov iz prakse ipd. ter priprava učbenikov in razna gradiva, ki se ne zavedejo v Cobiss), zanesljivost pri opravljanju dela (udeležba na sestankih oddelkov in akademskem zboru; udeležba na informativnih dnevih; delo na dislociranih enotah, ocena, dobljena v študentski anketi pod kriterijem, korekten odnos do študenta);
- kakovost sodelovanja in organizacija (članstvo v organih, delovnih telesih in komisijah; mentorstva in/ali somentorstva pri zaključnih delih na 1. in/ali 2. stopnji; sodelovanje pri projektih);
- druge sposobnosti v zvezi z opravljenim delom (nacionalne nagrade in visoke mednarodne nagrade; vpetost v okolje, npr. predavanja za šole, vrtce, udeležbe na znanstvenih sestankih itd.).

Predstojnik oz. nadrejeni opravi z učiteljem redni letni razgovor, na katerem mu predstavi in obrazloži oceno. Učitelj lahko predloži še morebitna druga dokazila, ki lahko vplivajo na oceno.

4.4.2. Priznanja Univerze na Primorskem

Univerza na Primorskem vsako leto podeli nagrado za pedagoško odličnost Univerze, ki nagradjuje le pedagoško delo, namenjena pa je »spodbujanju doseganja kriterijev pedagoške odličnosti visokošolskih učiteljev Univerze« (prav tam, 29. člen). Kot opredeljuje Pravilnik o priznanjih in nagradah Univerze na Primorskem (2018) v 31. členu, so kriteriji odličnosti: »(i) mentorstva študentom; (ii) ocene anket študentov; (iii) izdaja študijskih publikacij in gradiv; (iv) drugo delo s študenti; (v) mednarodna uveljavljenost učitelja« (prav tam). V skladu s Pravilnikom o priznanjih in nagradah Univerze na Primorskem (2018), le-ta podeljuje tudi Zlato plaketo Univerze na Primorskem visokošolskim učiteljem oz. znanstvenim delavcem »za posebej velik doprinos k razvoju znanstvenega, umetniškega ali pedagoškega dela na Univerzi ter za prispevek h krepitvi ugleda in prepoznavnosti Univerze« (prav tam, 20. člen). Letno je podeljena največ ena Zlata plaketa za visokošolskega učitelja ali znanstvenega delavca.

Poleg tega podeljuje naziv Zaslužni profesor UP, ki ga prejme upokojeni visokošolski učitelj za izjemne dosežke pri razvoju znanstvene oz. umetniške stroke, za predano pedagoško in mentorsko dejavnost v

okviru UP ter za prispevek h krepitvi ugleda in prepoznavnosti UP, in svečano listino UP, ki jo lahko prejme mladi visokošolski učitelj oziroma sodelavec UP ali mladi znanstveni delavec ali raziskovalni sodelavec UP za dosežke na področju znanstvenega, umetniškega ali pedagoškega dela.

Z namenom spodbujanja pedagoške in znanstvene odličnosti visokošolskih učiteljev in raziskovalcev je Univerza na Primorskem v letu 2009 oblikovala Sklad za znanstveno odličnost in Sklad za pedagoško odličnost. Z instrumentom nagrajevanja je želela ovrednotiti vrhunske raziskovalne dosežke, ki nastanejo na univerzi, oziroma kakovost in predanost pedagoškemu delu ter razvoj novih metod poučevanja.

4.4.3. Decentralizirani mehanizmi spodbujanja in nagrajevanja pedagoškega dela na članicah

Poleg centraliziranih mehanizmov, ki smo jih že predstavili, spodbujanje in nagrajevanje pedagoškega dela poteka tudi na ravni posameznih članic Univerze na Primorskem. Ob pregledu mehanizma spodbujanja in nagrajevanja pedagoške odličnosti ugotavljamo, da je na Univerzi na Primorskem v primerjavi z Univerzama v Ljubljani in v Mariboru nagrajevanja pedagoškega dela na ravni članic malo (glej Tabela 4: Pregled nagrad na ravni članic Univerze na Primorskem):

- (i) nagrado, ki spodbuja in vrednoti izključno pedagoško delo, podeljujejo tri (FHŠ, FM in FTŠ Turistica) od šest članic;
- (ii) nagrado, ki poleg drugih dosežkov spodbuja in vrednoti tudi pedagoško odličnost, podeljuje le ena (PEF) od šest članic;
- (iii) dve članici (FAMNIT, FVZ) ne podeljujeta nobene oblike nagrade za pedagoško delo.

Tabela 4: Pregled nagrad na ravni članic Univerze na Primorskem

Članica Univerze na Primorskem	Nagrade, ki spodbujajo in vrednotijo izključno pedagoško odličnost	Nagrade, ki poleg drugih dosežkov spodbujajo in vrednotijo tudi pedagoško odličnost	Študentske nagrade za pedagoško odličnost
FHŠ	Da	/	/
FAMNIT	/	/	/

FM	Da	/	Da
FTŠ Turistica	Da	/	/
FVZ	/	/	/
PEF	/	Da	/

Ker je Univerza na Primorskem enotna pravna oseba ter se nagrade in priznanja podeljujejo na ravni univerze, so se za podeljevanje priznanj in nagrad zaposlenim na ravni članic odločile le posamezne članice.

UP FHŠ

Na Fakulteti za humanistične študije podeljujejo Bartolovo nagrado za visokošolskega učitelja (Pravilnik o nagradah in priznanjih Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem, 2019, 2. člen), ki jo prejme »visokošolski učitelj za izjemne pedagoške in raziskovalne dosežke ali pomemben prispevek k razvoju umetniške discipline v preteklem študijskem letu« (prav tam, 6. člen). Čeprav bi iz tega sklepali, da gre za nagrado, ki v enaki meri nagraduje pedagoško kot raziskovalno delo, pa nadaljnja opredelitev pokaže, da gre za nagrado, katere srž je predvsem pedagoško delo:

»Med izjemne pedagoške in raziskovalne dosežke sodijo kontinuirano doseganje visokih ocen pri pedagoškem delu, številna mentorstva, objava univerzitetnih in drugih učbenikov, uspehi in nagrade študentov, skupne objave s študenti, izkazano vključevanje študentov v raziskovalne in druge projekte, prejem ugledne domače ali mednarodne nagrade ali priznanja, ugledna članstva v mednarodnih organizacijah ali odmevna organizacija pedagoškega srečanja nacionalnega oziroma mednarodnega pomena« (prav tam).

UP PEF

Pedagoška fakulteta podeljuje naziv zaslužni visokošolski učitelj Pedagoške fakultete Univerze na Primorskem upokojenemu visokošolskemu učitelju za »pomemben prispevek k razvoju znanstvene ali umetniške panoge in za predano opravljanje pedagoškega in mentorskega dela« (Pravilnik o priznanjih Pedagoške fakultete, 2004, 6. člen). Prav tako podeljuje naziv častni profesor Pedagoške fakultete, ki ne nagraduje nujno (ali le) pedagoškega dela, saj posameznik naziv prejme »za pomemben prispevek k razvoju fakultete oziroma za zasluge pri reševanju gmotnih in drugih problemov fakultete« (prav tam, 9. člen), za

doseganje vidnih dosežkov na pedagoškem, znanstvenem in strokovnem področju ter prispevek k krepitevi ugleda ali k izboljšanju materialnih možnosti fakultete (prav tam, 10. člen). Pedagoška fakulteta podeljuje tudi svečano listino mlademu visokošolskemu učitelju za »izjemne pedagoške in raziskovalne dosežke« (prav tam, 14. člen).

UP FM

UP FM priznanja in nagrade zaposlenim podeljuje skladno s Pravilnikom o priznanjih in nagradah UP Fakultete za management Koper (2011). Za področje pedagoške odličnosti priznanja prejmejo:

- učitelji ali sodelavci FM za dosežke na izobraževalnem področju;
- učitelji in sodelavci UP FM, ki so najbolj ocenjeni v študentski anketi;
- učitelji ali sodelavci na področju tutorstva.

UP FM priznanja podeljuje tudi zunanjim sodelavcem, in sicer *fizičnim ali pravnim osebam iz Slovenije in tujine za prispevek k dvigu kakovosti na izobraževalnem ali raziskovalnem področju FM*.

UP FTŠ Turistica

UP FTŠ Turistica priznanja in nagrade zaposlenim podeljuje skladno s Pravilnikom o priznanjih in nagradah (2017). Za področje pedagoške odličnosti priznanja prejmejo:

- visokošolski učitelji in sodelavci, ki so dosegli nadpovprečne rezultate ter strokovne dosežke na pedagoškem področju;
- domači ali tuji zunanji pedagoški sodelavci, ki so s svojim prispevkom pripomogli k dvigu kakovosti na pedagoškem področju UP FTŠ Turistice.

4.4.4. Razvoj pedagoške odličnosti na Univerzi na Primorskem in na članicah

Univerza na Primorskem v svojem [Poslovniku kakovosti Univerze na Primorskem](#) (2019) določa področja in procese spremljanja in zagotavljanja kakovosti. Med procese na področju izobraževanja uvršča vpisne postopke, akreditacijo in evalvacijo, izvajanje študijskih programov in programov vseživljenjskega učenja, podeljevanje listin in nazivov, izvajanje programov mobilnosti in karierno svetovanje. S ciljem nenehnega izboljšanja študijske dejavnosti (sprotno posodabljanje obstoječih in priprava novih študijskih programov), UP redno spremlja njihovo izvajanje. Načini, ki jih pri tem uporablja, so predvsem anketiranje študentov in diplomantov, pridobivanje informacij o zadovoljstvu delodajalcev s kompetencami, ki so jih diplomanti UP dosegli v času študija na UP. Od leta 2017 potekajo tudi postopki vsakoletne *Samoevalvacije študijskih*

programov na članicah univerze. Na ravni UP je bila razvita elektronska platforma, ki vsem vključenim v samoevalvacijske procese na ravni določenega študijskega programa omogoča skupno zbiranje podatkov ter pripravo analiz in načrtov na podlagi izsledkov samoevalvacijskih poročil. Vsebina samoevalvacije študijskih programov vključuje tudi analizo kakovosti pedagoške odličnosti in predloge študentov za spremembo vsebine, načinov in oblik izvajanja študijskega programa.

Mnenje študentov, ki ga poda Študentski svet o pedagoškem delu učitelja, je tudi sestavni del vloge posameznega učitelja za izvolitev v naziv. Pravilnik o izvajanju študentske ankete na UP tudi določa, da se o rezultatih ocenjevanja z učitelji (zlasti tistimi, ki negativno odstopajo) pogovori dekan; v pogovore so praviloma vključeni tudi predstojniki oddelkov oz. kateder.

Z namenom razvoja pedagoške odličnosti je Univerza na Primorskem na vsaki od članic imenovala odgovorno osebo za razvoj poučevanja s pomočjo IKT. K podpori uporabe IKT v študijskih programih so pomembno prispevale tudi aktivnosti v projektih Inovativne in prožne oblike poučevanja in učenja v pedagoških študijskih programih (2017–2018) in InoTez – inovativno s tehnologijo do znanja (2018–2020). Vsi visokošolski učitelji in sodelavci imajo možnost uporabe in dela v e-učilnicah, v Moodle okolju.

UP PEF ima vzpostavljen tudi Center za vseživljenjsko učenje UP PEF, ki skrbi za razvoj znanja visokošolskih učiteljev ter za njihovo dodatno izpopolnjevanje (usposabljanja za uporabo IKT v pedagoškem procesu, kot je uporaba e-table, Moodle spletne učilnice, SPSS; vsebine s področja osebnostnega razvoja, pedagoško-andragoško usposabljanje).

UP sistemsko, od leta 2010, izvaja pedagoško-andragoško usposabljanja – visokošolsko didaktiko za visokošolske učitelje in sodelavce. Module razvija, organizira in izvaja Pedagoška fakulteta, v izvedbo usposabljanj pa se vključujejo tudi visokošolski učitelji, strokovnjaki za določena vsebinska področja z drugih članic (UP FM; UP FTŠ Turistica). Namen usposabljanj je priprava visokošolskih učiteljev za razvoj študijskih programov in učnih načrtov, načrtovanje in izvajanje študijskega procesa ter spremljanje in ocenjevanje znanja, učnih izidov. V skladu z [Merili za izvolitve v nazive Univerze na Primorskem](#) mora asistent za drugo izvolitev v naziv oziroma predavatelj in docent za prvo izvolitev v naziv opraviti pedagoško-andragoško usposabljanje.

Na Univerzi na Primorskem je za podporo študentom od leta 2004 vzpostavljen tutorski sistem. Namen, cilje, organizacijo in delovanje tutorstva na ravni UP določa Pravilnik o tutorskem sistemu na UP, ki ga je sprejel Senat Univerze na Primorskem leta 2016. Tutorji (učitelji in študenti) so imenovani na ravni fakultete, in sicer:

- tutorji, ki pomagajo in svetujejo študentom fakultete (predvsem 1. letnikom),
- tutorji za tuje študente, ki pomagajo in svetujejo študentom, ki so redno vpisani v študijske programe UP, ter študentom, ki se v programe UP vključijo na podlagi programov mobilnosti;
- tutorji za študente s posebnimi potrebami (predvsem učitelji).

Na ravni univerze so vsako leto organizirana usposabljanja za tutorje učitelje in študente, in sicer:

- uvodno usposabljanje za novoimenovane tutorje študente,
- usposabljanje za tutorje za delo s študenti s posebnimi potrebami,
- usposabljanje za tutorje za delo s tujimi študenti.

Na usposabljanjih aktivno sodelujejo tako strokovnjaki z UP kot tudi strokovnjaki iz drugih organizacij in iz prakse. Sistem je vzpostavljen na vseh članicah UP, rezultati samoevalvacij kažejo na vedno večjo prepoznavnost in zadovoljstvo študentov z dejavnostjo tutorskega sistema. V okviru tutorstva, priprave in organizacije rednega pedagoškega dela Univerza na Primorskem posebno skrb namenja študentom s posebnimi potrebami. Postopke pridobivanja statusa in organizacijo prilagoditev za študente s posebnimi potrebami določa [Pravilnik o študentih s posebnimi potrebami na UP](#).

Univerza na Primorskem ima vzpostavljen tudi Karierni center UP (KC UP), ki prek tesnejšega povezovanja družbenega in akademskega okolja predstavlja dodano vrednost regiji in širše, za univerzo pa predstavlja celostno in nujno podporo pri študijskem procesu in kariernem napredovanju ter pripomore k uresničevanju dolgoročnega cilja, tj. povečanju zaposljivosti diplomantov UP. Področja delovanja so: celostni program vodenja osebne kariere (osebno in poslovno svetovanje), programi vseživljenjskega učenja KC UP (delavnice, tečaji, seminarji in druge oblike izobraževanja), Štipendijski sklad UP itd. Poleg KC UP tudi druge članice UP za svoje zaposlene in za druge (zunanje) deležnike organizirajo razna usposabljanja (prvenstveno s področja delovanja fakultete).

Pomembno vlogo pri spodbujanju pedagoške odličnosti visokošolskih učiteljev in sodelavcev imajo tudi obiski zaposlenih na tujih visokošolskih zavodih ter obiski tujih učiteljev in sodelavcev na fakultetah UP, ki potekajo v okviru programov mobilnosti. Obiski so priložnost za spoznavanje dobrih praks (tudi na področju poučevanja in visokošolske didaktike) tujih univerz, izmenjavo primerov dobrih praks ter prenos teh praks v domače okolje.

Na Univerzi na Primorskem je bil 2017 sprejet tudi dokument *Vključevanje prožnih oblik učenja in poučevanja v izobraževalni proces na Univerzi na Primorskem v obdobju 2017–2020* (2017), v katerem so poleg opredelitve pojma prožnih oblik učenja in poučevanja opredeljena tudi izhodišča za vključevanje teh

oblik v izobraževalni proces³⁸. Nadalje dokument (prav tam, str. 3–4) opredeli cilje vključevanja prožnih oblik učenja in poučevanja v izobraževalni proces:

- (i) diferenciacija in individualizacija učenja in poučevanja,
- (ii) zagotavljanje enakih možnosti,
- (iii) internacionalizacija študija,
- (iv) raziskovanje kot del izobraževalnega procesa – povezovanje raziskovanja in izobraževanja,
- (v) karierna orientacija in zagotavljanje vseživljenjskega učenja,
- (vi) sodelovanje z okoljem.

Za doseganje ciljev v obdobju 2017–2020 dokument predvideva zagotovitev:

- (i) strukturnih pogojev: sprejem »ustreznih internih pravnih aktov in dokumentov« (prav tam, str. 4), zagotovitev ustreznih prostorov z najsodobnejšo opremo, zagotovitev dostopa do informacij, strokovne in znanstvene literature, zagotovitev delovanja kariernega centra, zagotavljanje kariernega razvoja zaposlenih (»z rednimi strokovnimi usposabljanji visokošolskih učiteljev za uporabo najsodobnejših metod in načinov poučevanja ter ocenjevanja; usposabljanje visokošolskih učiteljev, sodelavcev in strokovnih sodelavcev za delo s tujimi študenti, [...] študenti s posebnimi potrebami, študenti s posebnim statusom« (prav tam, str. 5), s kolegijskimi hospitacijami z namenom samoevalvacije in zagotavljanja kakovostnega procesa poučevanja), nadgraditev obstoječega sistema kakovosti (prav tam);
- (ii) procesnih pogojev: na študenta osredinjen študijski proces z »uporabo sodobnih, inovativnih, fleksibilnih metod in načinov poučevanja, učenja in ocenjevanja« (prav tam), z diferenciacijo vsebin, učnih izidov, povečevanjem izbirnosti študija, internacionalizacijo kurikula ipd.; prilagojenost študijskega procesa študentom s posebnim statusom in študentom iz tujine (prav tam).

Prav tako je Univerza na Primorskem trenutno vključena v projekt INOVUP, v okviru katerega se visokošolski učitelji vključujejo v izobraževanja in multiplikatorske programe, katerih cilj je nadgradnja kakovosti procesov učenja in poučevanja.

³⁸ Npr. Resolucija o Nacionalnem programu visokega šolstva 2011–2020, Srednjeročna razvojna strategija Univerze na Primorskem 2014–2020, Standardi in smernice za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru (ESG).

4.5. Spodbujanje in nagrajevanje pedagoške odličnosti na Fakulteti za informacijske študije Novo mesto

4.5.1. Pedagoško delo kot eno od meril za napredovanje v plačnih razredih

Skladno s *Pravilnikom o izvajanju študentske ankete na Fakulteti za informacijske študije v Novem mestu* (2018) je namen ankete med drugim tudi »oceniti stališča študentov o pedagoškem delu učiteljev« (prav tam, 3. člen) in »pridobljene rezultate uporabiti pri izboljševanju le-teh« (prav tam). Ocene in rezultate ankete vodstvo uporabi tudi pri oceni zaposlenega (prav tam, 8. člen) na osebem letnem razgovoru³⁹, ki ga predpisuje *Pravilnik o napredovanju javnih uslužbencev na Fakulteti za informacijske študije v Novem mestu* (2018, 3. člen). Ocena delovne uspešnosti je sicer opravljena na podlagi analize naslednjih dejavnikov: rezultatov dela, samostojnosti, ustvarjalnosti in natančnosti pri opravljanju dela, zanesljivosti pri opravljanju dela, kakovosti sodelovanja in organizacije dela, drugih sposobnosti v zvezi z opravljanjem dela (prav tam, 4. člen), pri tem pa velja, da »oceno delovne uspešnosti za zaposlenega poda dekan kot odgovorna oseba po opravljenem osebem letnem razgovoru z zaposlenimi« (prav tam). Pri tem pa za visokošolske učitelje pri oceni rezultatov dela velja naslednje: »Če je rezultat študentske ankete za preteklo študijsko leto takšen, da je kandidat v spodnji polovici lestvice visokošolskih učiteljev oz. visokošolskih sodelavcev (merilo je lestvica, kjer so kandidati urejeni v naraščajočem redu glede na aritmetično sredino povprečnih ocen po vseh predmetih in vseh vprašanjih iz ankete), tak kandidat ne more pridobiti odlične ocene rezultatov dela« (prav tam, 8. člen).

4.5.2. Priznanja Fakultete za informacijske študije Novo mesto

Skladno s *Pravilnikom o priznanjih Fakultete za informacijske študije v Novem mestu* (2018, 5. člen), FIŠ vsako leto podeli priznanja tudi za dosežke na izobraževalnem področju (glej Tabela 5). Nadpovprečni rezultati na izobraževalnem področju se vrednotijo upoštevajoč ocene iz anket študentov, povprečne ocene zaključnih nalog 1. in 2. stopnje, mentorstva doktorskih disertacij, ki so s strani komisije za zagovor

³⁹ »Osebni letni razgovor je razgovor odgovorne osebe ali od njega pooblaščen osebe z zaposlenimi, ki se opravi enkrat letno in predstavlja del zanke kakovosti pri delu z zaposlenimi s ciljem uresničevanja skupnih vrednot in ciljev fakultete in motivacije za delo vsakega posameznika in celote po svojih najboljših močeh« (Pravilnik o napredovanju javnih uslužbencev na Fakulteti za informacijske študije v Novem mestu 2018, 2. člen).

predlagane za nagrado, število mentorstev pri študentskih nagradah, število študentov, vključenih v razvojno-raziskovalno delo kandidata, število izdanih visokošolskih učbenikov in drugih gradiv za pedagoški proces, sodelovanje pri pripravi novih študijskih programov, gostovanja kot predavatelj na tuji visokošolski ustanovi, sodelovanje pri snovanju in izvajanju novih sodobnih izobraževalnih metod in praks, sodelovanje pri delu komisij in drugih delovnih skupin, povezanih z izobraževalnim delom FIŠ (prav tam, 12. člen).

Tabela 5: Pregled nagrad na Fakulteti za informacijske študije Novo mesto

	Nagrade, ki spodbujajo in vrednotijo izključno pedagoško odličnost	Nagrade, ki poleg drugih dosežkov spodbujajo in vrednotijo tudi pedagoško odličnost	Študentske nagrade za pedagoško odličnost
FIŠ	Da	Da	/

4.5.3. Razvoj pedagoške odličnosti na Fakulteti za informacijske študije Novo mesto

Razvoj pedagoške odličnosti na Fakulteti za informacijske študije pedagogom omogočajo prek rednih aktivnosti na fakulteti ter različnih projektov, kot so trenutno »INO VUP«, »Krajša in daljša gostovanja tujih strokovnjakov in visokošolskih učiteljev na slovenskih visokošolskih zavodih 2019-2022«, »Mobilnost slovenskih visokošolskih učiteljev 2018–2021« ter Erasmus+ KA103 in KA107.

5. Visokošolska didaktika v slovenskem prostoru

Za vsakršno oblikovanje strategij na področju učenja in poučevanja v visokem šolstvu je ključno poznavanje teoretskih izhodišč, ki so se že oblikovala v okolju zadevnih strategij, in empiričnih dognanj, ki predstavljajo stanje visokošolske didaktike v slovenskem prostoru. Pri analizi stanja tako ne kaže spregledati visokošolske didaktike kot polja znanstvenega raziskovanja, kot se je oblikovalo v slovenskem prostoru, pa tudi konkretnjših ugotovitev o načinih učenja in poučevanja v slovenskem terciarnem izobraževanju.

5.1. Teorija visokošolske didaktike

Čeprav je (bila) visokošolska didaktika kot pedagoška disciplina znotraj našega prostora zanemarljiva (predvsem zaradi prepričanja »da odloča pedagoško uspešnost učiteljeva *znanstvena* kvalifikacija, češ da je dober znanstvenik tudi dober pedagog« (Schmidt, 1972, str. 12)), so bila v zadnjih 40. letih oblikovana nekatera ključna teoretična izhodišča.

Ob pregledu teoretskih izhodišč, ki so bila oblikovana na Slovenskem, kaže izpostaviti Vlada Schmidta, katerega delo *Visokošolska didaktika* (1972) je pionirsko na tem področju, Barico Marentič Požarnik, ki je z delom *Prispevek k visokošolski didaktiki* (1978) dopolnila Schmidtovo teorijo⁴⁰, pa tudi Slavka Cvetka (2015, 2019), še posebej njegovo zadnje delo *Na študenta osredinjeno poučevanje: Priročnik za visokošolske učitelje* (2019).

Ob tem pa ne kaže pozabiti na prispevek k razvijanju teorije visokošolske didaktike (i) Centra za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete UL in (ii) Slovenskega društva za visokošolsko didaktiko. Prvi, ki deluje od leta 1979 dalje, njegovo primarno poslanstvo pa je organizacija seminarjev, delavnic in poletnih šol »na temo izboljševanja visokošolskega poučevanja in učenja« (Mihevc in Marentič Požarnik, 1998, str. i), je samostojno objavil delo *Razgovori o visokošolski didaktiki* (Razgovori o visokošolski didaktiki, 1979), ki predstavlja vsebinski presek diskusijskih pogovorov, ki so naslovila izzive in probleme, s katerimi se srečuje visokošolska didaktika na Slovenskem. Slovensko društvo za visokošolsko didaktiko, ustanovljeno leta

⁴⁰ Seveda so k razvoju visokošolske didaktike prispevala tudi druga dela avtorice, ki je oblikovala v soavtorstvu, še posebej *Preverjanje in ocenjevanje za uspešnejši študij* (Marentič Požarnik in Peklaj, 2002), *Skupinsko delo za aktiven študij* (Puklek Levpušček in Marentič Požarnik, 2005) in *Predavanja kot komunikacija* (Marentič Požarnik in Lavrič, 2011), ki so bila objavljena pod okriljem Centra za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.

1996, ki danes ni več aktivno, pa je skupaj s Centrom za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete in v sodelovanju z Univerzo v Ljubljani k razvoju teorije prispevalo z objavo monografije *Za boljšo kakovost študija* (ur. Marentič Požarnik in Mihevc, 1998). V njej so zbrani dokumenti in prispevki, ki naslavljajo vprašanje spodbujanja kakovosti visokošolskega učenja in poučevanja. K razvoju visokošolske didaktike je prispeval tudi Center Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (CMEPIUS), ki je omogočil izdajo monografije *Izboljševanje kakovosti poučevanja in učenja v visokošolskem izobraževanju: Od teorije k praksi, od prakse k teoriji* (Aškerc idr., 2016).

5.2. Pregled raziskovanja učenja in poučevanja v slovenskem visokem šolstvu

Na empirični ravni so vprašanja uveljavljenih načinov učenja in poučevanja v visokem šolstvu v različnih obsegi (kar se tiče vsebinskega obsega in glede na proučevani vzorec) že naslovile različne študije na Univerzi v Ljubljani, Univerzi v Mariboru in Univerzi na Primorskem, zato je ključen pregled ugotovitev, ki so že bile zbrane. V ta namen smo opravili pregled projektov, (so)financiranih s strani Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije, pa tudi projektov, ki so bili izvedeni na UL, UM, UPR in FIŠ in financirani iz drugih virov.

Ob pregledu evidence izvajalcev raziskovalne in razvojne dejavnosti, ki jo vodi Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS) in »naj bi vsebovala podatke o vseh raziskovalnih organizacijah, ki od leta 1995 dalje izvajajo projekte, (so)financirane s strani ARRS-ja« (SICRIS predstavitev, 2020), smo ugotovili, da na področju vzgoje in izobraževanja v obdobju od leta 1995 do danes ni bil financiran in izveden noben projekt, ki bi neposredno naslavljal tematiko učenja in poučevanja v (slovenskem) visokem šolstvu. Še najbolj se⁴¹ vprašanja pedagoških procesov v visokem šolstvu dotakne projekt *Evalvacija visokega šolstva*, ki je potekal v obdobju od 1996 do 1998, ostali pa so osredotočeni na druge ravni vzgoje in izobraževanja oziroma naslavljajo splošna, široka izobraževalna vprašanja in dileme.

Ugotavljamo, da je bil velik premik k razumevanju učenja in poučevanja v slovenskem prostoru narejen na področju uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije, predvsem zahvaljujoč projektom, v katera so bile vključene Univerza v Ljubljani, Mariboru in na Primorskem. Po drugi strani so bili drugi vidiki poučevanja in učenja predmet empiričnih raziskav redkeje in ne v okviru projektne dela. Raziskovalke

⁴¹ Podrobnejše informacije in ugotovitve projekta niso dostopne.

so se ukvarjale z vprašanji aktivnih metod dela s študenti ter s pojmovanjem učenja visokošolskih učiteljev in študentov.

5.2.1. Učenje in poučevanje v luči uporabe IKT

V nadaljevanju predstavljamo rezultate empiričnih raziskav, ki so bile izvedene v okviru projektov na UL, UM in UPR ter se vsebinsko ukvarjajo z vprašanji uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije v pedagoškem procesu, pri čemer gre lahko za vidike stališč in ocene uporabe IKT pedagoških delavcev ali vidike stališč in ocene uporabe IKT študentov oziroma za kombinirane pristope, ki problematiko zaobjamejo širše.

Univerza v Ljubljani

V zadnjem času je Univerza v Ljubljani dobila dober vpogled v to, kako se v procese učenja in poučevanja vključuje uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije, saj sta se s to tematiko ukvarjala projekta Digitalna UL – z inovativno uporabo IKT do odličnosti (2017–2020) in IKT v pedagoških študijskih programih UL (2017–2018).

V okviru projekta Digitalna UL – z inovativno uporabo IKT do odličnosti je nastala *Analiza stanja didaktične uporabe IKT na članicah Univerze v Ljubljani s tehničnimi in organizacijskimi vidiki uporabe IKT* (2018), v okviru projekta IKT v pedagoških študijskih programih UL pa je bilo pripravljeno *Poročilo o analizi stanja o znanju, kompetencah in veščinah didaktične uporabe IKT v pedagoških študijskih programih UL*⁴² (2018). Oba projekta sta torej naslovila vprašanje učnih metod, ki se uporabljajo v predavalnicah, vendar sta bila še zlasti vsebinsko (ukvarjala sta se le s proučevanjem uporabe IKT) kot glede obsega proučevanega vzorca omejena ter nista ponudila celovitega vpogleda v učenje in poučevanje v visokem šolstvu.

Analiza stanja didaktične uporabe IKT na članicah Univerze v Ljubljani s tehničnimi in organizacijskimi vidiki uporabe IKT (2018) je na podlagi (i) rezultatov ankete o stanju in pogojih uvajanja uporabe IKT v pedagoškem procesu, (ii) rezultatov ankete, s katero so bila preverjena stališča študentov do uporabe IKT v pedagoškem procesu, in (iii) rezultatov intervjujev pokazala: da je na članicah UL pogosta uporaba prosto dostopnih orodij IKT, da so vodstva in visokošolski učitelji pozitivno naravnani do uporabe IKT v pedagoškem procesu, da je prepoznan pozitiven učinek uporabe IKT pri znanstvenoraziskovalnem delu in da so sedanje generacije študentov vešče uporabe IKT oziroma se uporabe hitro naučijo (prav tam, str.

⁴² Pedagoški študijski programi se izvajajo na 9 članicah UL.

66). Analiza je izpostavila tudi nekatere zaznane težave in slabosti, na primer neustreznost materialne opremljenosti nekaterih članic, šibkost tehnične in didaktične podpore pri uporabi IKT, didaktična in tehnična neusposobljenost visokošolskih učiteljev za inovativne oblike dela z uporabo IKT, prevelike skupine študentov, nizka raven uporabe orodij IKT za ugotavljanje predznanja, preverjanje in ocenjevanje znanja (prav tam). Analiza je oblikovala tudi izhodišča za izboljšave (npr. vzpostavitev centra za didaktično in tehnično podporo, formalna ureditev vrednotenja, usposabljanja, ozaveščanje ...), pri tem pa upoštevala tudi tveganja. Kot pomembnejšo ugotovitev avtorji navajajo »prepričanje tako vodstev posameznih članic, pedagoškega osebja in študentov, da lahko vpeljava IKT v pedagoški proces izboljša motivacijo, razumevanje in učne dosežke študentov« (prav tam), obenem pa opozarjajo, da »samo vpeljava IKT ne bo sama po sebi prispevala k boljšim rezultatom« (prav tam, str. 67), saj »lahko tehnologija sicer izboljša dobro poučevanje, ne more pa nadomestiti slabega (OECD 2015 v prav tam).

Poročilo o analizi stanja o znanju, kompetencah in veščinah didaktične uporabe IKT v pedagoških študijskih programih UL (2018) je na podlagi (i) rezultatov anketnega vprašalnika za visokošolske učitelje in asistente, ki poučujejo v pedagoških študijskih programih UL, (ii) rezultatov anketnega vprašalnika za študente, ki študirajo v pedagoških študijskih programih UL, in (iii) rezultatov intervjujev pokazalo: da so znanja, kompetence in veščine različnih fakultet UL, ki izvajajo pedagoške študijske programe, podobna; da so visokošolski delavci, ki poučujejo na pedagoških študijskih programih, mnenja, »da znajo IKT uporabljati pri svojem znanstvenoraziskovalnem delu (npr. izvedba raziskav, pisanje poročil, predstavitev ugotovitev), da znajo IKT uporabljati pri načrtovanju študijskega procesa, da vanj na ustrezen način vključijo IKT, da sami razvijajo svojo usposobljenost za uporabo IKT v študijskem procesu, vendar še vedno pogosto pričakujejo, da bo šlo med izvajanjem pouka, podprtega s tehnologijo, kaj narobe« (prav tam, str. 110). Opravljena analiza kaže, da IKT po mnenju udeležencev raziskave spreminja pedagoški proces in ga izboljšuje: »Z didaktičnega vidika udeleženci raziskave potrjujejo strinjanje, da uporaba IKT spreminja pouk in omogoča uvajanje inovativnih pedagoških pristopov. Visokošolski učitelji potrjujejo, da uporaba IKT popestri študijski proces in omogoča, da študenti lažje sledijo obravnavi študijske vsebine. Potrjujejo tudi, da v pedagoškem procesu najpogosteje uporabljajo IKT za uvodno predstavitev vsebine in tudi samo obravnavo vsebine, pogosto pa uporabljajo tudi orodja za predstavljanje rezultatov in sprejemanje različnih oblik povratnih informacij. Vključevanje IKT v študijski proces po njihovem mnenju izboljša njegovo učinkovitost (lažje doseganje postavljenih ciljev in standardov znanja)« (prav tam, str. 111).

Univerza v Mariboru

Na Univerzi v Mariboru je v obdobju 2017–2018 potekal projekt, ki so ga zanimali predvsem vidiki stališč študentov do uporabe IKT na UM. V okviru projekta PIKT.UM (Pedagoški IKT na UM), katerega nosilka je bila Pedagoška fakulteta UM, konzorcijski partnerici pa sta bili Filozofska fakulteta UM in Fakulteta za naravoslovje in matematiko UM, je bila opravljena tudi empirična raziskava. V analizo so bile vključene vse članice UM, ki izvajajo pedagoške študijske programe (UM PEF, UM FNM in UM FF). V *Evalvaciji projekta PIKT.UM* (2018) so predstavljene tudi empirične ugotovitve, ki izhajajo iz rezultatov anketnih vprašalnikov za analizo začetnega in končnega stanja, namenjenim študentom, ki so sodelovali v projektu. Rezultati so pokazali, da se ob zaključku projekta študentje počutijo v povprečju bolj gotove pri delu in uporabi IKT, kot so se počutili na začetku. Študentje so po projektu v večji meri kot pred projektom izražali, da bi vključevali IKT v svoje pedagoško delo, ker bi to počeli za svoje dobro in ker je delo z IKT prijetno (prav tam). Empirični rezultati torej odslikavajo predvsem vidik stališč študentov do uporabe IKT.

Na Univerzi v Mariboru je potekal tudi projekt Didakt.um (2017–2020), v okviru katerega je bila pripravljena *Analiza stanja didaktične uporabe IKT na UM po študijskih področjih*. Analiza rezultatov je pokazala, da največji odstotek anketirancev uporablja problemsko učenje, sledi projektno učenje, najmanj pa se uporablja učna analitika, da največ pedagoških delavcev s področja umetnosti in humanistike uporablja orodja za pisno komuniciranje, da učno e-okolje najpogosteje uporabljajo na področju družbenih, poslovno-upravnih in pravnih ved, da največ pedagoških delavcev s področja umetnosti in humanistike nikoli ne uporablja učnega e-okolja, da je uporaba interaktivne table v največji meri prisotna na področju storitev, didaktično pa jo uporablja le manjšina, in da didaktično ne uporablja interaktivne table večina pedagoških delavcev s področja tehnike, proizvodne tehnologije in gradbeništva (prav tam, str. 86–87).

Univerza na Primorskem

V okviru projekta Inovativne oblike poučevanja in učenja v pedagoških študijskih programih je potekala na Univerzi na Primorskem empirična neeksperimentalna pregledna raziskava, katere cilj je bilo ugotoviti, katero tehnologijo učitelji uporabljajo pri pedagoških študijskih programih UP PEF in UP FHŠ ter kako visokošolski učitelji in študentje pedagoških študijskih programov samoocenjujejo znanje, kompetence in veščine didaktične uporabe IKT. Rezultati, ki so zbrani v *Končnem poročilu o izvajanju operacije Inovativne in prožne oblike poučevanja in učenja v pedagoških študijskih programih* (2018), so pokazali, da imajo anketirani visokošolski učitelji pozitiven odnos do rabe IKT pri poučevanju in da je raba IKT močno prisotna

pri načrtovanju dela. »Rezultati kažejo tudi, da učitelji izražajo potrebo po dodatnem usposabljanju na področju didaktične rabe IKT.« (Prav tam, str. 3) Poročilo navaja, da je pri študentih »v primerjavi z visokošolskimi učitelji zaznati nižjo naklonjenost rabi IKT« (prav tam, str. 4).

Na Univerzi na Primorskem je potekal tudi projekt Inovativno s tehnologijo do znanja – InoTeZ (2017–2020). V okviru projekta je bila pripravljena analiza uporabe IKT na Univerzi na Primorskem z dveh vidikov – z vidika učiteljev in vidika študentov. V dokumentu *Uporaba IKT na Univerzi na Primorskem – Učitelji* (Žvanut, Pucer in Godnič Vičič, 2018a) so predstavljeni rezultati vprašalnika, v katerega so bili vključeni učitelji vseh članic UP. Rezultati vprašalnika so pokazali, da »85 % [vprašanih] učiteljev uporablja e-učilnico za poučevanje« (prav tam, str. 3), da ima le 6 % anketiranih učiteljev »izkušnje s poučevanjem predmetov, ki se izvajajo povsem spletno (na daljavo)« (prav tam), da učitelji menijo, »da e-učenje lahko izvajamo v kombinaciji s klasičnim pedagoškim procesom« (prav tam), ter zaznavajo prispevek uporabe IKT k razvoju pedagogike in učinkovitosti študija, pri čemer pa se »ne strinjajo s tem, da bi bilo e-učenje enakovredno klasičnemu pedagoškemu procesu, še manj pa s tem, da lahko e-učenje v celoti nadomesti klasični pedagoški proces« (prav tam). 33 % vprašanih učiteljev je menilo, da so »e-učilnice ključne za učinkovito poučevanje, 31 % učiteljev pa, da so ključne za uspešen študij« (prav tam, str. 5). »85 % učiteljev ima z e-učilnicami pozitivne izkušnje in jih 65 % pogosto ali redno uporablja. 57 % učiteljev pogosto ali redno posega po brezplačnih spletnih vsebinah za dopolnitev učnih gradiv, 49 % po digitalnih knjigah ali učbenikih, 48 % pa tudi po drugih interaktivnih večpredstavnih učnih gradivih.« (Prav tam) V dokumentu *Uporaba IKT na Univerzi na Primorskem – Študenti* (Žvanut, Pucer in Godnič Vičič, 2018) je predstavljen odnos študentov UP do uporabe IKT: »Študenti menijo, da je uporaba e-učilnic ključna za uspešen študij, vendar pri predmetih, ki uporabljajo IKT, dejansko niso ne bolj aktivni ne bolj pasivni kot sicer. Kar 59 % anketiranih študentov si želi, da bi njihovi učitelji e-učilnice pogosteje uporabljali, 54 % pa si jih želi, da bi njihovi učitelji v pedagoškem procesu pogosteje uporabljali IKT na sploh« (prav tam, str. 3).

5.2.2. Vključevanje aktivnih metod dela v visokošolski pedagoški proces

V pregledu že opravljenih analiz kaže izpostaviti tudi raziskave, ki niso bile vezane na projektno delo ali financiranje ARRS ter tematizirajo druge vidike učenja in poučevanja v visokem šolstvu.

Posamezne vidike visokošolskega pouka sta preučevali Katja Košir (Univerza v Mariboru) in Marjeta Šarič z Oddelka za pedagogiko Filozofske fakultete UL, ki sta leta 2010 izvedli raziskavo, katere namen je bil ugotoviti, v kolikšni meri in kako pedagoški delavci na področju visokega šolstva spodbujajo aktiven študij. Rezultate sta predstavili v članku *Uporaba aktivnih metod dela v visokem šolstvu* (Šarič in Košir, 2012).

Avtorici sta preučevali, kakšne metode uporabljajo pedagoški delavci v visokem šolstvu za spodbujanje aktivnega študija, čemu pedagoški delavci v visokem šolstvu pripisujejo vzroke za uspešnost oziroma neuspešnost uporabe določene metode aktivnega dela (atribucije uspeha/neuspeha); od kod izvirajo njihove zamisli za spodbujanje aktivnega vključevanja študentov v pedagoški proces; kakšne so potrebe pedagoških delavcev v visokem šolstvu po različnih oblikah podpore pri uvajanju in uporabi metod aktivnega študija, ter kakšne oblike preverjanja in ocenjevanja znanja pedagoški delavci v visokem šolstvu uporabljajo za preverjanje doseganja ciljev pedagoškega procesa (prav tam, str. 138). V raziskavi je sodelovalo 182 pedagoških delavcev (UL, UM, UPR).

»Raziskava je pokazala, da skušajo visokošolski učitelji študente aktivno vključiti v učni proces najpogosteje s pogovorom, sledijo delo v skupinah, reševanje nalog in problemov, seminarske naloge in predstavitve. Razumevanje spodbujanja aktivnega študija je pri udeležencih raziskave precej široko oziroma tradicionalno – odgovori udeležencev se niso nanašali le na aktivnosti študentov, ampak so prevladovalle učiteljeve aktivnosti.« (Prav tam, str. 145) Večina udeležencev je poročala, da zamisli za izvedbo pedagoškega procesa črpajo iz lastne ustvarjalnosti ter iz lastnih študentskih izkušenj; avtorici razlagata, da to kaže na intuitivno, nereflktirano uporabo metod spodbujanja aktivnega študija (prav tam). Prav tako ugotavljata, da anketirani visokošolski učitelji pripisujejo uspešnost določene metode spodbujanja aktivnega študija predvsem metodi sami, neuspešnost pa pojasnjujejo pretežno z značilnostmi študentov. 62 % anketiranih visokošolskih učiteljev je izrazilo potrebo po podpori pri uvajanju metod spodbujanja aktivnega študija.

5.2.3. Pojmovanja visokošolskih učiteljev o učenju

Marija Javornik Krečič (Filozofska fakulteta UM) je v sodelovanju z Evo Konečnik Kotnik (Filozofska fakulteta UM) in Simono Sternad Zabukovšek (Ekonomsko poslovna fakulteta UM) v letu 2012 izvedla raziskavo, katere namen je bil najprej analizirati pojmovanja univerzitetnih profesorjev o študentovih pristopih k študiju, nadalje pa pojmovanja, ki jih imajo univerzitetni profesorji glede svojega lastnega učenja in izpopolnjevanja. Pri tem so se raziskovalke osredotočile na razlike v pojmovanjih med univerzitetnimi profesorji na družboslovno-humanističnih in naravoslovno-tehničnih fakultetah oziroma študijskih usmeritvah. Raziskava je temeljila na deskriptivni in kavzalno-neeksperimentalni metodi pedagoškega raziskovanja. Osnovno populacijo so predstavljali univerzitetni profesorji na Univerzi v Mariboru. Teoretična izhodišča raziskave so temeljila na značilnostih kognitivno-konstruktivistično usmerjenega (visokošolskega) pouka.

Rezultati raziskave so pokazali, da so pojmovanja univerzitetnih profesorjev družboslovno-humanističnih fakultet (zaradi neizkazanja statistično pomembnih razlik med skupinama večina rezultatov velja sicer samo za raziskovalni vzorec) v večji meri v skladu s konstruktivistično-kognitivnim pristopom kot pojmovanja univerzitetnih profesorjev naravoslovja in tehnike. In sicer, kot so avtorice zapisale v prispevku *Pojmovanja univerzitetnih profesorjev o študentskih pristopih k študiju in lastnem učenju* (Javornik Krečič idr., 2013):

- »*Glede pojmovanja regulacije učenja*: univerzitetni profesorji na družboslovno-humanističnih fakultetah učenje v večji meri kot profesorji naravoslovja in tehnike pojmujejo kot samoregulacijski proces« (prav tam, str. 161);
- »*Glede pojmovanja znanja*: tudi pri teh pojmovanjih so pojmovanja profesorjev družboslovja in humanistike višja, profesorji naravoslovja in tehnike znanje v večji meri pojmujejo kot kategorijo, ki jo je mogoče nespremenjeno neposredno prenašati na učence. To je lahko povezano s samo študijsko vsebino, saj področje družboslovja morda vendarle dopušča več možnosti, interpretacij, medtem ko sta naravoslovje in tehnika bolj eksaktni vede« (prav tam);
- »*Glede pojmovanja učenja*: profesorji naravoslovja in tehnike učenje v večji meri pojmujejo kot individualni proces. [...] Rezultati so na tem področju morda nekoliko presenetljivi, če upoštevamo, da imajo običajno naravoslovno-tehnični predmeti veliko projektnega, skupinskega dela. Ključ je lahko v nekoliko manj interpretativni vsebini, ki postavlja skupinski proces v manj pomembno luč. Po drugi strani pa lahko rutiniramo tudi skupinski proces, če sta odsotni refleksija in metakognitivni procesi in tako rutinirani skupinski proces ni bistveno drugačen od individualnega procesa« (prav tam, str. 162);
- »*Glede pojmovanja sposobnosti*: Ta pojmovanja imajo pomembno vlogo pri izbiri strategije učenja in poučevanja. Rezultati raziskave kažejo, da so profesorji družboslovja in humanistike bolj dinamični v pojmovanju sposobnosti (nasproti statičnemu pojmovanju sposobnosti), kar pomeni, da ti učitelji z dinamičnim pogledom na sposobnosti iščejo, dopuščajo in ustvarjajo različne poti za učenje. Tudi takšen rezultat lahko deloma razložimo s samo vsebino študijskega področja« (prav tam);
- »*Glede tolerance do negotovosti*: To je pomembno, ker se učitelji z nižjim pragom tolerance do konfliktov in negotovosti pri svojem delu bolj poslužujejo metod in strategij, ki so že ustaljene, so jih navajeni, vendar ne stimulirajo samostojnega učenja, se je v raziskavi izkazalo, da to v večji meri počno profesorji naravoslovja in tehnike« (prav tam).

Na vzorcu visokošolskih učiteljev iz treh držav (Slovenija, Hrvaška, Srbija) sta Milena Ivanuš Grmek in Branka Čagran (Pedagoška fakulteta UM) opravili pregledno empirično raziskavo⁴³ z namenom, da bi osvetlili njihova pojmovanja učenja in njihovo samorefleksijo sprememb v načinu dela s študenti. Temeljna empirična spoznanja te raziskave so bila:

(1) Za visokošolske učitelje je značilno, da dokaj **homogeno** in **visoko** ocenjujejo vse dimenzije procesno orientiranega pojmovanja učenja, med temi najvišje dinamični pogled na sposobnosti, skupinsko, sodelovalno učenje in znanje kot aktivni konstrukt, manj notranjo regulacijo učenja in na zadnjem mestu toleranco do negotovosti.

Glede na državo in delovno dobo niso bile odkrite statistično značilne razlike v pojmovanju učenja, so se pa izkazale glede na spol. Tako so za ženske bolj kot za moške značilne karakteristike dimenzije notranje regulacije učenja (pomen lastnih izkušenj, lastnega načrtovanja), znanje kot aktivni konstrukt (učenje s porajanjem vprašanj), skupinsko, sodelovalno učenje (upoštevanje mnenja drugih) in toleranca do negotovosti (soočanje z lastnimi napakami, preizkušanje novosti).

(2) Kar **83,3 %** visokošolskih učiteljev je v času, odkar so zaposleni, **spremenila delo** s študenti. So pa te spremembe statistično značilno bolj prisotne pri visokošolskih učiteljih iz Slovenije kot iz Hrvaške in Srbije, pri tistih z več delovnimi izkušnjami ter ženskah. Vsekakor pa ti dejavniki (država, delovna doba, spol) nimajo velikega učinka, torej se visokošolski učitelji iz treh držav, z različno delovno dobo in različnega spola praktično ne razlikujejo pomembno glede na ta vidik. Spremembe so v skladu s sodobnimi spoznanji o uspešnem učenju (več aktivnosti študentov, povezovanje teorije s prakso, vključevanje sodobne učne tehnologije v pedagoški proces).

6. Sklep

V pričujočem dokumentu smo želeli zaobjeti različne dejavnike (predpise, mehanizme, smernice), ki vplivajo na učenje in poučevanje v visokem šolstvu, ob tem pa pregledati tudi, koliko je bilo učenje in poučevanje v visokem šolstvu v Sloveniji predmet empiričnega raziskovanja.

V prvem delu smo predstavili formalni okvir, ki velja za vse delujoče visokošolske zavode v slovenskem prostoru in ki določa tudi pedagoško delo. Izpostavili smo relevantne dele Zakona o visokem šolstvu

⁴³ Raziskava ni bila v celoti objavljena, je bil pa leta 2017 objavljen izvleček, ki je dostopen na naslednji povezavi: <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/view/310/272/505-1>.

(Uradni list RS, št. 65/17, 2017) ter Meril za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov (Uradni list RS, št. 32/12, 2019), ki usmerjajo visokošolske zavode ter visokošolske učitelje k učenju in poučevanju, ki je na študenta osredinjeno, individualizirano in diferencirano.

Normativne ureditve na visokošolskih zavodih, ki smo jih vključili v analizo ter ki zadevajo vprašanja učenja in poučevanja, so podobne. Na procese učenja in poučevanja v organizacijskem in vsebinskem smislu vplivajo pravilniki, ki določajo delovno in pedagoško obveznost, in pa seveda sami študijski programi z učnimi načrti posameznih predmetov. Na pedagoško dejavnost vplivajo tudi merila za volitve v nazive (oblikovana na ravni univerze in/ali ravni posameznih članic), ki jih imajo oblikovane zavodi in v katerih je razloženo tudi to, kaj konstituira pedagoško usposobljenost in kako se ta presoja.

Na področju spodbujanja in nagrajevanja pedagoške odličnosti ter učenja in poučevanja imajo UL, UPR, UM in FIŠ kot pogoj za napredovanje v plačnih razredih opredeljene tudi rezultate dela, torej tudi uspešnost in kakovost pedagoškega dela. Visokošolski zavodi kakovostno pedagoško delo tudi nagrajujejo na ravni univerz ali na ravni posameznih članic. Tako na UL, UM, UPR kot FIŠ prevladujejo nagrade, ki hkrati nagrajujejo pedagoško, raziskovalno in umetniško delo. Nagrade, ki so namenjene izključno nagrajevanju pedagoškega dela, so nekoliko redkejšje.

Večja raznolikost se kaže na področju razvojnih dejavnosti na ravni univerz oziroma članic, katerih cilj je spodbujanje pedagoške odličnosti. Pedagoška odličnost se na UL razvija in podpira s pomočjo zagotavljanja usposabljanj za visokošolske učitelje, z mobilnostjo učiteljev, s študentsko anketo, oblikovanjem kazalnikov pedagoške odličnosti, posvetovalnimi obiski, v okviru projektov (INOUP, Digitalna UL ipd.); na članicah UL pa s Centrom FF za pedagoško izobraževanje, Centrom za razvoj pedagoške odličnosti FU, v okviru pedagoške klavzure, izobraževanj, organiziranih na ravni članic, spodbujanjem e-učenja, z usklajevanjem načinov ocenjevanja (predvsem v zvezi s kriteriji), z oblikovanjem posebnih študentskih anket, ki upoštevajo specifične posameznih članic, v okviru strategij članic, zagotavljanja tehnične podpore pedagoškemu kadru, priprave pedagoških konferenc in rednih pedagoških sestankov in še bi lahko naštevali.

Na Univerzi v Mariboru skrbijo za razvoj pedagoške odličnosti v okviru akcijskih načrtov, oblikovanj priporočil za visokošolske učitelje, z vključenostjo v projekte, ki so pedagoško naravnani, velik premik pa je bil opravljen tudi z vzpostavitvijo Centra za podporo poučevanju UM. Na področju razvoja pedagoške odličnosti so aktivne tudi same članice, ki organizirajo delavnice in usposabljanja za visokošolske učitelje, pa tudi znanstvene konference na temo učenja in poučevanja. Kaže izpostaviti tudi Center za

izobraževanje v medicini in Pedagoški center FNM UM ter pobude v obliki vodil oziroma pravilnikov na posameznih področjih pedagoškega dela (npr. e-izobraževanj).

Univerza na Primorskem skrbi za razvoj odličnosti učenja in poučevanja z imenovanjem odgovornih oseb za poučevanje s pomočjo IKT na posameznih članicah, z vključenostjo v projekte, ki zadevajo pedagoško delo, pomembno je izpostaviti Center za vseživljenjsko učenje UP PEF, ki skrbi za razvoj znanja visokošolskih učiteljev ter za njihovo dodatno izpopolnjevanje, pa tudi izvedbo usposabljanj in sprejetje nekaterih strateških dokumentov, kot je *Vključevanje prožnih oblik učenja in poučevanja v izobraževalni proces na Univerzi na Primorskem v obdobju 2017–2020* (2017).

Razvoj pedagoške odličnosti na Fakulteti za informacijske študije pedagogom omogočajo prek rednih aktivnosti na fakulteti in različnih projektov, kot so trenutno »INOUP«, »Krajša in daljša gostovanja tujih strokovnjakov in visokošolskih učiteljev na slovenskih visokošolskih zavodih 2019–2022«, »Mobilnost slovenskih visokošolskih učiteljev 2018–2021« ter Erasmus+ KA103 in KA107.

V poglavju, ki zadeva visokošolsko didaktiko v slovenskem prostoru, smo predstavili nekaj osnovnih podatkov o zgodovini teorije visokošolske didaktike pri nas, pri čemer smo izpostavili Vlada Schmidta, Barico Marentič Požarnik in Slavka Cvetka ter Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete UL in Slovensko društvo za visokošolsko didaktiko.

Glede empiričnega proučevanja učenja in poučevanja v visokem šolstvu v slovenskem prostoru smo ugotovili, da je bil velik premik k razumevanju učenja in poučevanja na slovenskem področju narejen na področju uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije, predvsem zahvaljujoč projektom, v katere so bile vključene Univerza v Ljubljani, Mariboru in na Primorskem. Po drugi strani so bili drugi vidiki poučevanja in učenja predmet empiričnih raziskav redkeje in ne v okviru projektne dela. Raziskovalke so se ukvarjale z vprašanji aktivnih metod dela s študenti ter s pojmovanjem učenja visokošolskih učiteljev in študentov.

V zadnjem delu smo predstavili nekaj mednarodnih smernic in načel, ki zadevajo področje poučevanja in učenja. Izpostavili smo predvsem dva vidika. Na eni strani to, da se je ob pregledu mednarodnih standardov in načel nujno zavedati, da nekatera niso pravno zavezujoča, a kljub temu (tudi strokovno neutemeljeno) močno vplivajo na oblikovanje nacionalnih politik, vezanih na učenje in poučevanje (Biesta, 2016, str. 121). Na drugi strani pa tudi na to, da so standardi ESG za visokošolske zavode v Sloveniji pravno zavezujoči, saj se nanje sklicuje tako Zakon o visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 65/17, 2017) kot Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov (Uradni list RS, št.

32/12, 2019). Ostale smernice in načela potrjujejo našo izhodiščno tezo, da je vprašanje učenja in poučevanja v visokem šolstvu posebej v zadnjem času pridobilo na pomenu, še posebej z vidika zagotavljanja kakovostnega visokošolskega izobraževanja.

7. Kazalo tabel

Tabela 1: Točkovnik za pedagoško dejavnost (Merila za volitve v nazive UL 2019, 50. člen)	24
Tabela 2: Pregled nagrad na ravni članic Univerze v Ljubljani	37
Tabela 3: Pregled nagrad na ravni članic Univerze v Mariboru	50
Tabela 4: Pregled nagrad na ravni članic Univerze na Primorskem	58
Tabela 5: Pregled nagrad na Fakulteti za informacijske študije Novo mesto	65

8. Viri in literatura

Akt o oblikah neposredne pedagoške obveznosti (2005). Dostopno na:

<https://www.um.si/univerza/dokumentni-center/akti/Strani/zaposleni-na-um.aspx> (pridobljeno 24. 10. 2019).

Bajec, B. idr. (2019). *Tutorski priročnik Univerze v Ljubljani*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani.

Center za pedagoško izobraževanje (2019). Dostopno na: http://www.ff.uni-lj.si/dejavnosti/Center_za_pedagosko_izobrazevanje (pridobljeno: 25. 10. 2019).

Center za podporo poučevanju UM (2020). Dostopno na: <https://didakt.um.si/center-za-podporo-poucevanju/predstavitev/Strani/default.aspx> (pridobljeno 22. 5. 2020).

Center za razvoj pedagoške odličnosti (2019). Dostopno na: <http://www.fu.uni-lj.si/o-fakulteti/center-za-razvoj-pedagoske-odlicnosti/> (pridobljeno: 19. 11. 2019).

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the regions – Strengthening European Identity through Education and Culture (2017). Dostopno na: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-strengthening-european-identity-education-culture_en.pdf (pridobljeno: 12. 5. 2020)

Cvetek, S. (2015). *Učenje in poučevanje v visokošolskem izobraževanju: Teorija in praksa*. Ljubljana: Buča.

Cvetek, S. (2019). *Na študenta osredinjeno poučevanje: Priročnik za visokošolske učitelje*. Ribniško selo: Akadem.

Delavnica: Elementi e-učenja: dobre prakse na FDV (2019). Dostopno na: <https://www.fdv.uni-lj.si/docs/default-source/2019/delavnica-elementi-e-ucenja-fdv.pdf?sfvrsn=0> (pridobljeno 22. 5. 2020).

Digitalna univerza – DiUL (2020). Dostopno na: <https://di.uni-lj.si/asset/BTc45vtyD7E82AmoR> (pridobljeno 22. 5. 2020).

Dopolnitve Posebnih pogojev Fakultete za strojništvo UL za izvolitev v posamezni naziv (2020). Dostopno na: https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija_pravilniki_in_porocila/habilitacije_merila_clanic/2017042009305559/ (pridobljeno 18. 5. 2020).

ESG 2015: Standardi in smernice za zagotavljanje kakovosti v evropskem visokošolskem prostoru (2015).

Dostopno na: https://enqa.eu/indirme/esg/ESG%20in%20Slovenian_by%20SQAA-NAKVIS.pdf

(pridobljeno: 21. 11. 2019).

EUA Key Activities (2019). Dostopno na:

<https://eua.eu/downloads/content/key%20activities%202019.pdf> (pridobljeno: 20. 11. 2019).

EUA Publications (2018). Dostopno na:

https://eua.eu/resources/publications.html?&search=Trends&filter_year=&filter_issue (pridobljeno 20. 11. 2019).

European Principles for the Enhancement of Learning and Teaching (2017). Dostopno na:

<https://eua.eu/downloads/content/ten%20european%20principles%20for%20the%20enhancement%20of%20learning%20and%20teaching16102017.pdf> (pridobljeno: 20. 11. 2019).

Excellent education in research-rich universities (2017). Dostopno na:

<https://www.leru.org/files/Excellent-Education-in-Research-Rich-Universities-Full-paper.pdf>

(pridobljeno: 22. 11. 2019).

Gaebel, M. in Zhang, T. (2018). *Trends 2018: Learning and teaching in the European Higher Education Area*. European University Association.

Incheon Declaration for education 2030 (2020). Dostopno na:

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245656> (pridobljeno: 12. 5. 2020).

Individualna interpretacija habilitacijskih meril FDV (2019). Dostopno na: [https://www.uni-](https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija_pravilniki_in_porocila/habilitacije_merila_clanic/2017042009293881/)

[lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija_pravilniki_in_porocila/habilitacije_merila_clanic/2017042009293881/](https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija_pravilniki_in_porocila/habilitacije_merila_clanic/2017042009293881/) (pridobljeno 18. 5. 2020).

Individualne interpretacije Meril članic UL (2020). Dostopno na: [https://www.uni-](https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija_pravilniki_in_porocila/habilitacije_merila_clanic)

[lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija_pravilniki_in_porocila/habilitacije_merila_clanic](https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija_pravilniki_in_porocila/habilitacije_merila_clanic) (pridobljeno 18. 5. 2020).

Letno poročilo UL (2019). Dostopno na: [https://www.uni-](https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija_pravilniki_in_porocila/poslovno_financno_in_letno_porocilo_t_er_program_dela/)

[lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija_pravilniki_in_porocila/poslovno_financno_in_letno_porocilo_t_er_program_dela/](https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija_pravilniki_in_porocila/poslovno_financno_in_letno_porocilo_t_er_program_dela/) (pridobljeno 22. 5. 2020).

Marentič Požarnik, B. (1978). *Prispevek k visokošolski didaktiki*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Marentič Požarnik, B. in Peklaj, C. (2002). *Preverjanje in ocenjevanje za uspešnejši študij*.

Marentič Požarnik, B. in Lavrič, A. (2015). Fostering the Quality of Teaching and Learning by Developing the »Neglected Half« of University Teachers' Competencies. *Center for Educational Policy Studies Journal*, 5, št. 2, str. 73–93.

Merila in pogoji za imenovanje demonstratorjev UL PEF (2013). Dostopno na: https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/Pravni_akti/Merila_in_pogoji_za_imenovanje_demonstratorjev.pdf (pridobljeno 22. 5. 2020).

Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov (2019). Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=DRUG4397> (pridobljeno 15. 11. 2020).

Merila za volitve v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev ter sodelavcev Univerze v Ljubljani (2019). UPB št. 2 z dne 17. 9. 2019. Pridobljeno s: https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija_pravilniki_in_porocila/predpisi_statut_ul_in_pravilniki/2013071111373294/ (pridobljeno 22. 10. 2019).

Merila za volitve v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev ter sodelavcev Univerze v Ljubljani – Interpretacija Biotehniške fakultete (2019). Dostopno na: https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija_pravilniki_in_porocila/habilitacije_merila_clanic/2017042009194682/ (pridobljeno 18. 5. 2020).

Merila za vrednotenje dela visokošolskih učiteljev in sodelavcev Fakultete za informacijske študije v Novem mestu (2014). Dostopno na: https://www.fis.unm.si/media/dokumenti/2014/sa_fis_1018_02_merila_za_vrednotenje_dela_visokosolskih_uciteljev_in_sodelavcev_fis.pdf (pridobljeno 27. 3. 2020).

Merila za vrednotenje dela visokošolskih učiteljev in sodelavcev Univerze v Mariboru (2005). Dostopno na: <https://www.um.si/univerza/dokumentni-center/akti/Strani/zaposleni-na-um.aspx> (pridobljeno 24. 10. 2019).

Metode poučevanja za ekonomske in poslovne vede (2018). Dostopno na: http://www.epf.um.si/skupne-vsebine/utrip-dogodkov/dogodki-podrobno/?tx_sfeventmgt_pievent%5Bevent%5D=443&tx_sfeventmgt_pievent%5Baction%5D=detail&tx_sfeventmgt_pievent%5Bcontroller%5D=Event&cHash=8db12522e21c3a47efbcc3e790b (pridobljeno: 10. 2. 2020).

Minimalni standardi za izvolitve v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in visokošolskih sodelavcev na visokošolskih zavodih (2010). Uradni list RS 95/2010, 17/2011. Pridobljeno s:

<https://zakonodaja.sio.si/predpis/minimalni-standardi-za-izvolitev-v-nazive-visoko-solskih-u-citeljev-znanstvenih-delavcev-in-visoko-solskih-sodelavcev-na-visoko-solskih-zavodih/> (pridobljeno 22. 10. 2019).

NAKVIS – Ostali pomembni dokumenti (2020). Dostopno na: <https://www.nakvis.si/akreditacije-in-evalvacije-v-visokem-solstvu/enakvis/> (pridobljeno 19. 5. 2020).

Pedagoška fakulteta: Psihosocialna svetovalnica (2017). Dostopno na: <https://www.pef.uni-lj.si/894.html> (pridobljeno 22. 5. 2020).

Pravila Pravne fakultete Univerze v Ljubljani (2018). Dostopno na: <http://www.pf.uni-lj.si/media/pravila.pf.pdf> (pridobljeno 25. 10. 2019).

Pravila o organizaciji in delovanju Fakultete za strojništvo Univerze v Ljubljani (2018). Dostopno na: https://www.fs.uni-lj.si/fakulteta_za_strojninstvo/o_fakulteti/splosno/ (pridobljeno 11. 11. 2019).

Pravila za posvetovalne obiske Univerze v Ljubljani (2017). Dostopno na: <file:///C:/Users/bajzelj/Downloads/PRAVILA%20ZA%20POSVETOVALNE%20OBISKE%20UNIVERZE%20V%20LJUBLJANI.pdf> (pridobljeno 22. 5. 2020).

Pravila sistema tutorstva Univerze v Ljubljani (2015). Dostopno na: <file:///C:/Users/bajzelj/Downloads/KUL%20-%20Tutorstvo%20na%20UL.pdf> (pridobljeno 21. 5. 2020).

Pravilnik o častnih nazivih, nagradah, priznanjih in pohvalah Medicinske fakultete Univerze v Mariboru – UPB1 št. 012/2018/2 (2018). Dostopno na: <https://www.mf.um.si/attachments/article/86/Pravilnik%20o%20castnih%20nazivih-UPB-1-cistopis.pdf> (pridobljeno 7. 7. 2020).

Pravilnik o častnih nazivih, nagradah, priznanjih in pohvalah Univerze v Mariboru Fakultete za zdravstvene vede (2016). Dostopno na: https://www.fzv.um.si/sites/default/files/2016/2016_12_16_Pravilnik%20o%20castnih%20nazivih%20nagradah%20priznanjih%20in%20pohvalah%20UM%20FZV_koncni.pdf (pridobljeno 7. 7. 2020).

Pravilnik o delovni in pedagoški obveznosti visokošolskih učiteljev in sodelavcev Univerze v Ljubljani (2018). Dostopno na: <https://www.uni->

[lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija_pravilniki_in_porocila/predpisi_statut_ul_in_pravilniki/2013071114562068/](https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija_pravilniki_in_porocila/predpisi_statut_ul_in_pravilniki/2013071114562068/) (pridobljeno 22. 10. 2019).

Pravilnik o delu demonstratorjev na UL ALUO (2019). Dostopno na: <https://www.aluo.uni-lj.si/wp-content/uploads/2019/05/Pravilnik-o-delu-demonstratorjev-na-UL-ALUO-1.pdf> (pridobljeno 22. 5. 2020).

Pravilnik o demonstratorstvu (2012). Dostopno na: <http://ff.um.si/dotAsset/37402.pdf> (pridobljeno 7. 7. 2020).

Pravilnik o izvajanju študentske ankete na Fakulteti za informacijske študije v Novem mestu (2018).

Dostopno na:

https://www.fis.unm.si/media/dokumenti/2018/sa_fis_1015_05_pravilnik_anketiranje_s_tudentov_24_9_2018.pdf (pridobljeno: 30. 3. 2020).

Pravilnik o nagradah Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani (2018). Dostopno na:

<https://www.fgg.uni-lj.si/wp-content/uploads/2018/12/Pravilnik-o-nagradah-in-priznanjih-UL-FGG-pre%C4%8Di%C5%A1%C4%8Deno-besedilo-19.12.2018.pdf> (pridobljeno: 12. 11. 2019).

Pravilnik o nagradah in priznanjih UL FFA (2017). Dostopno na: <http://www.ffa.uni-lj.si/docs/default-source/pravila/pravilnik-o-nagradah-in-priznanjih-ul-ffa.pdf?sfvrsn=2> (pridobljeno 11. 11. 2019).

Pravilnik o nagradah in priznanjih Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem (2019).

Dostopno na: <https://www.fhs.upr.si/sl/resources/files/o-fakulteti/interni-akti/0120519pravilnikonagradahupfhspotrjen19092019.pdf> (pridobljeno: 24. 3. 2020).

Pravilnik o napredovanju zaposlenih v plačne razrede na Univerzi v Mariboru (Uradni list RS, št. 29/17, 2017). Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV13149> (pridobljeno 15. 11. 2020).

Pravilnik o napredovanju v plačne razrede na Univerzi v Ljubljani (2009). Dostopno na:

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV9730> (pridobljeno 23. 10. 2019).

Pravilnik o priznanjih Fakultete za informacijske študije v Novem mestu (2018). Dostopno na:

https://www.fis.unm.si/media/dokumenti/2018/sa_1037_1_fi_pravilnik_o_priznanjih_fi_2018_i_stopis_10_4_2018.pdf (pridobljeno: 29. 3. 2020).

Pravilnik o priznanjih in nagradah FDV (2019).

Pravilnik o priznanjih in nagradah Univerze na Primorskem (2018). Dostopno na:

<https://www.upr.si/sl/resources/files//univerza/interni-akti/pravilnik-o-priznanjih-in-nagradah-up.pdf>
(pridobljeno 23. 3. 2020).

Pravilnik o priznanjih Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru (2019). Dostopno na:

<https://pef.um.si/wp-content/uploads/2019/08/Pravilnik-o-priznanjih-Pedago%C5%A1ke-fakultete-Univerze-v-Mariboru1.pdf> (pridobljeno 7. 7. 2020).

Pravilnik o priznanjih Pravne fakultete Univerze v Ljubljani (2019). Dostopno na: <http://www.pf.uni-lj.si/media/pravilnik.o.priznanjih.pf.ul.21.2.2019.002.pdf> (pridobljeno 25. 10. 2019).

Pravilnik o podeljevanju priznanj UM FERI (2010). Dostopno na:

https://feri.um.si/site/assets/files/1316/pravilnik_o_podeljevanju_priznanj_um_feri_maribor_od_01_10_2010.pdf (pridobljeno: 12. 2. 2020).

Pravilnik o podelitvi častnih naslovov, priznanj in nagrad Univerze v Mariboru (2015). Dostopno na:

<https://www.um.si/univerza/dokumentni-center/akti/GlavniDokumenti2013/Pravilnik%20o%20podelitvi%20%C4%8Dastnih%20naslovov%20priznanj%20in%20nagrad%20UM%20%C5%A1t.%20012%202015%201.pdf> (pridobljeno 15. 11. 2020).

Pravilnik o podeljevanju priznanj za posebne dosežke na FS UM (2019). Dostopno na:

https://www.fs.um.si/fileadmin/Documents/FS/Onas/PravilnikiAktiObrazci/Pravilniki/Pravilnik_o_podeljevanju_priznanj_FS_6.2.2019.pdf (pridobljeno 13. 2. 2020).

Pravilnik o sobotnem letu in drugih odsotnostih delavcev zaradi izpopolnjevanja in usposabljanja (2018).

Dostopno na: https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/Pravni_akti/Pravilnik_o_sobotnem letu in drugih odsotnostih delavcev zaradi izpopolnjevanja in usposabljanja_4.10.2018.pdf (pridobljeno 21. 5. 2020).

Pravilnik o študentski anketi na Univerzi v Ljubljani (2014). Dostopno na: https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija_pravilniki_in_porocila/predpisi_statut_ul_in_pravilniki/2014092609210542/ (pridobljeno 21. 5. 2020).

Pravilnik o tutorstvu Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru (2012). Dostopno na: https://pef.um.si/wp-content/uploads/2019/08/Pravilnik_tutorstvo.pdf (pridobljeno 7. 7. 2020).

Pravilnik o vrednotenju dela pedagoških delavcev ter raziskovalcev Fakultete za humanistične študije Koper (2011). Dostopno na: <https://www.fhs.upr.si/sl/resources/files/o-fakulteti/interni-akti/0120211pravilnikvrednotenjepedagoskegadelafhs.pdf> (pridobljeno: 24. 3. 2020).

Pravilnik o znanstvenoraziskovalni razvojni dejavnosti na Fakulteti za upravo (2019).

Pravilnik ŠS UL FGG o ocenjevanju za Pedagoga leta (2015). Dostopno na: <https://www.fgg.uni-lj.si/studenti/studenti-svet-ul-fgg/> (pridobljeno 23. 10. 2019).

Pravilnik tutorskega sistema na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru (2019). Dostopno na: <http://www.ff.um.si/dotAsset/77754.pdf> (pridobljeno 7. 7. 2020).

Pravilnik za podelitev Lavričevega priznanja (2017). Dostopno na: https://www.mf.uni-lj.si/application/files/9115/4902/3418/Pravilnik_za_podelitev_Lavricevega_priznanja_25.9.2017.pdf (pridobljeno 13. 11. 2019)

Pravilnik za vrednotenje dela pedagoških delavcev ter raziskovalcev Univerze na Primorskem (2011). Dostopno na: <https://www.upr.si/sl/resources/files//univerza/interni-akti/pravilnikvrednotenjepedagoskegadelajunij2011.pdf> (pridobljeno: 18. 2. 2020).

Pravilnik za vrednotenje dela Univerze na Primorskem, Pedagoške fakultete (2011). Dostopno na: https://www.pef.upr.si/predstavitev_fakultete/pravni_akti/ (pridobljeno: 24. 3. 2020).

Pravilnik za vrednotenje dela pedagoških delavcev ter raziskovalcev UP FVZ (2015). Dostopno na: https://fvz.upr.si/wp-content/uploads/2019/03/pravilnik_za_vrednotenje_dela_up_fvz_podpisan.pdf (pridobljeno: 24. 3. 2020).

Prednosti TSM gostovanj (2018). Dostopno na: http://www.epf.um.si/skupne-vsebine/utrip-dogodkov/dogodki-podrobno/?tx_sfeventmgt_pievent%5Bevent%5D=443&tx_sfeventmgt_pievent%5Baction%5D=detail&tx_sfeventmgt_pievent%5Bcontroller%5D=Event&cHash=8db12522e21c3a47efbcc3e790b6fa65 (pridobljeno 15. 11. 2020).

Priloge k habilitacijskim merilom Akademije za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani (2019). Dostopno na: https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija_pravilniki_in_porocila/habilitacije_merila_clanic/2017042009291925/ (pridobljeno 18. 5. 2020).

Priloge UL FF k Merilom za volitve v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev ter sodelavcev Univerze v Ljubljani (2019). Dostopno na: https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija_pravilniki_in_porocila/habilitacije_merila_clanic/2017042009300015/ (pridobljeno: 18. 5. 2020).

Priznanja Filozofske fakultete (2019). Dostopno na: http://www.ff.uni-lj.si/novice/Podelili_smo_priznanja_Filozofske_fakultete_za_let_2019 (pridobljeno 12. 2. 2020).

Schmidt, V. (1972). *Visokošolska didaktika*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Profesorji in študentje FDV-ja skupaj na odru (2008). Dostopno na: <https://www.rtvsl.si/svet-zabave/druzabno/profesorji-in-studentje-fdv-ja-skupaj-na-odru/193375> (pridobljeno 20. 5. 2020).

Seznam visokošolskih zavodov RS (2010). Dostopno na: http://www.arhiv.mvzt.gov.si/si/delovna_podrocja/visoko_solstvo/dejavnost_visokega_solstva/seznam_visokosolskih_zavodov/ (pridobljeno 7. 11. 2019).

SICRIS predstavitev (2020). Dostopno na: <https://www.sicris.si/public/jqm/memo.aspx?lang=slv&opdescr=presentation&opt=6&subopt=1> (pridobljeno 5. 2. 2020).

Smernice za preverjanje izpolnjevanja pogojev za napredovanje (2019).

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o prenovljeni agendi EU za visoko šolstvo (2017). Dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-SL/TXT/?uri=CELEX:52017DC0247&from=EN> (pridobljeno 12. 5. 2020).

Sporočilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu – Izboljšanje kakovosti izobraževanja učiteljev (2007). Dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?qid=1589355910054&uri=CELEX:52007DC0392> (pridobljeno: 13. 5. 2020)

Spremembe in dopolnitve pravilnika o podeljevanju Miklošičevih nagrad in priznanj Filozofske fakultete Univerze v Mariboru (2019). Dostopno na: <http://www.ff.um.si/o-fakulteti/komisija-za-mnp/pravilniki-in-razpisi.dot> (pridobljeno 7. 7. 2020).

Šarić, M. in Košir, K. (2012). Uporaba aktivnih metod dela v visokem šolstvu. *Didactica Slovenica – pedagoška obzorja*, št. 3–4, 27, str. 135–150.

Štefanc, D. (2005). Pouk, učenje in aktivnost učencev: razgradnja pedagoških fantazem. *Sodobna pedagogika*, št. 1, str. 34–57.

Tutorski sistem univerze v Mariboru (2011). Dostopno na:

<https://www.um.si/studij/Tutorstvo/Documents/Tutorski%20sistem%20UM%20-%20izhodisca%20za%20uvedbo.pdf> (pridobljeno: 14. 2. 2020).

Tutorstvo na Univerzi v Mariboru (2019). Dostopno na:

<https://www.um.si/studij/Tutorstvo/Strani/default.aspx> (pridobljeno: 14. 2. 2020).

UL ALUO Letno poročilo (2019). Dostopno na: <https://www.aluo.uni-lj.si/wp-content/uploads/2020/02/Letno-poro%C4%8Dilo-UL-ALUO-2019.pdf> (pridobljeno 22. 5. 2020).

UL AGRFT Letno poročilo (2019). Dostopno na: https://www.agrft.uni-lj.si/sites/www.agrft.uni-lj.si/files/attachments/letno_porocilo_ul_agrft_za_2019.pdf (pridobljeno 22. 5. 2020).

UL BF Letno poročilo (2018). Dostopno na: http://www.bf.uni-lj.si/fileadmin/users/1/dekanat/porocila/porocilo_2018_v.1.6_konec.pdf (pridobljeno 22. 5. 2020).

UL EF Letno poročilo (2019). Dostopno na: http://www.ef.uni-lj.si/media/document_files/katalog_info_jav_znacaja/letno_porocilo_2019_EF_UL.pdf (pridobljeno 22. 5. 2020).

UL FA Letno poročilo (2019). Dostopno na: http://www.fa.uni-lj.si/filelib/splosni_dokumenti/fa_porocila/letno_poroilo_ul_fa_2019.pdf (pridobljeno 22. 5. 2020).

UL FDV Letno poročilo (2018). Dostopno na: <https://www.fdv.uni-lj.si/docs/default-source/o-fdv/kakovost/poslovno-poro%C4%8Dilo-za-leto-2018.pdf?sfvrsn=8> (pridobljeno 20. 5. 2020).

UL FDV Letno poročilo (2017). Dostopno na: <https://www.fdv.uni-lj.si/docs/default-source/o-fdv/kakovost/letno-poro%C4%8Dilo-fdv-2017-net.pdf?sfvrsn=6> (pridobljeno 20. 5. 2020).

UL FDV Letno poročilo (2016). Dostopno na: <https://www.fdv.uni-lj.si/docs/default-source/o-fdv/kakovost/letno-porocilo-fdv-2016bad6ac304f2c67bc8e26ff00008e8d04.pdf?sfvrsn=8> (pridobljeno 21. 5. 2020).

UL FU Letno poročilo (2018). Dostopno na: http://www.fu.uni-lj.si/fileadmin/usr-files/SOJ/Poslovna_porocila_in_porocila_za_kakovost/Letno_porocilo_2018.pdf (pridobljeno 21. 5. 2020).

UL FFA Letno poročilo (2019). Dostopno na: <http://www.ffa.uni-lj.si/docs/default-source/poslovna-porocila/2019/letno-porocilo-ul-ffa-2019.pdf?sfvrsn=2> (pridobljeno 25. 5. 2020).

UL FGG Letno poročilo (2019). Dostopno na: <https://www.fgg.uni-lj.si/wp-content/uploads/2020/02/Letno-poro%C4%8Dilo-UL-FGG-2019.pdf> (pridobljeno 25. 5. 2019).

UL FPP Letno poročilo (2019). Dostopno na: https://www.fpp.uni-lj.si/mma/LETNO_PORO_ILO_2019.pdf/2020030208445535/?m=1583135095 (pridobljeno 25. 5. 2020).

Vidmarjeve nagrade (2018). Dostopno na: https://www.fe.uni-lj.si/o_fakulteti/nagrade_in_priznanja/vidmarjeve_nagrade/ (pridobljeno 11. 11. 2019).

UL FKKT Letno poročilo (2019). Dostopno na: https://www.fkkt.uni-lj.si/fileadmin/datoteke/1-O_fakulteti/4-Katalog_informacij_JZ/Poslovno_poro%C4%8Dilo/2019/Letno_poro%C4%8Dilo_2019_glavna_verzija.pdf (pridobljeno 25. 5. 2020).

UL FRI Letno poročilo (2019). Dostopno na: https://www.fri.uni-lj.si/upload/o_fakulteti/Poro%C4%8Dila/Letno_porocilo_2019_27_02_2020.pdf (pridobljeno 25. 5. 2020).

UL FSD Letno poročilo (2019). Dostopno na: https://www.fsd.uni-lj.si/mma/fsd_letno_porocilo_2019/2020022810195028/ (pridobljeno 25. 5. 2020).

Vključevanje prožnih oblik učenja in poučevanja v izobraževalni proces na Univerzi na Primorskem v obdobju 2017–2020 (2017). Dostopno na: <https://www.upr.si/sl/resources/files/univerza/temeljni-dokumenti/p01strategija-prozne-oblike12.7.2017.pdf> (pridobljeno: 25. 3. 2020).

Vogrinc, J. (2008). *Kvalitativno raziskovanje na pedagoškem področju*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Zakon o visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 32/12). Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO172> (pridobljeno: 28. 4. 2020).

Žvanut, B., Pucer, P. in Godnič Vičič, Š. (2018). *Uporaba IKT na Univerzi na Primorskem – Študenti*. Dostopno na: <http://blog.turistica.si/inotez/wp-content/uploads/sites/4/2019/05/Uporaba-IKT-UP-Studenti-2018.pdf> (pridobljeno: 5. 5. 2018).

Žvanut, B., Pucer, P. in Godnič Vičič, Š. (2018a). *Uporaba IKT na Univerzi na Primorskem – Učitelji*. Dostopno na: http://blog.turistica.si/inotez/wp-content/uploads/sites/4/2019/04/Uporaba-IKT-na-UP_Ucitelji_2018.pdf (pridobljeno: 5. 5. 2018).